

Sikkerhedspolitisk barometer 2023

Krig i Europa

Kristian Søby Kristensen
Olivia Viktoria Jensen Levinsen
Johan Gröne Christensen
Niels Byrjalsen

Juni 2023

Kolofon

Sikkerhedspolitisk barometer 2023: Krig i Europa

Denne rapport er en del af Center for Militære Studiers forskningsbaserede myndighedsbetjening for Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget. Formålet med rapporten er at skabe en faktuel basis for diskussionen om mål og midler i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Surveyen gentages årligt.

Center for Militære Studier er et forskningscenter på Institut for Statskundskab på Københavns Universitet. På centret forskes der i sikkerheds- og forsvarspolitik samt militær strategi. Forskningen danner grundlag for forskningsbaseret myndighedsbetjening af Forsvarsministeriet og de politiske partier bag forsvarsforliget.

Denne rapport er et analysearbejde baseret på forskningsmæssig metode. Rapportens konklusioner er ikke et udtryk for holdninger hos den danske regering, det danske forsvar eller andre myndigheder.

Læs mere om centret og dets aktiviteter på: <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Projektgruppe:

Centerleder, ph.d. Kristian Søby Kristensen

Videnskabelig assistent, cand.scient.pol. Olivia Viktoria Jensen Levinsen

Videnskabelig assistent, cand.scient.pol. Johan Grøne Christensen

Akademisk medarbejder, FU, cand.scient.pol. Niels Byrjalsen

Masthead

Security Policy Barometer 2023: War in Europe

This report is a part of Centre for Military Studies' policy research services for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement. The purpose of the report is to create a factual base for the discussion of ends and means in Danish foreign, security and defence policy. The survey is conducted on an annual basis.

The Centre for Military Studies is a research centre in the Department of Political Science at the University of Copenhagen. The Centre undertakes research on security and defence issues as well as military strategy. This research constitutes the foundation for the policy research services that the Centre provides for the Ministry of Defence and the political parties to the Defence Agreement.

This report contains an analysis based on academic research methodology. Its conclusions should not be understood as a reflection of the views and opinions of the Danish Government, the Danish Armed Forces, or any other authority.

Read more about the Centre and its activities at <http://cms.polsci.ku.dk/>.

Project Group:

Director, Dr. Kristian Søby Kristensen

Research assistant, cand.scient.pol. Olivia Viktoria Jensen Levinsen

Research assistant, cand.scient.pol. Johan Grøne Christensen

Academic employee, cand.scient.pol. Niels Byrjalsen

Indholdsfortegnelse

1. Krig i Europa	3
1.1 Truslen fra Rusland.....	4
1.2 Vedvarende udfordringer: Klima, Kina og det globale syd.....	8
1.3 Et samlet Vesten?.....	10
1.4 Nye samarbejdsmuligheder: NATO og EU	11
1.5 Foretrukne samarbejdspartnere: Norden og Baltikum	14
1.6 Det kommende forsvarsforlig	16
2. Metode	18
3. Resultater	20
3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter ...	20
3.2 Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter.....	39
4. Appendix A	56

1

Krig i Europa

Der er krig i Europa. Ruslands invasion af Ukraine den 24. februar 2022 markerer et afgørende sikkerhedspolitisk skifte for Danmark, Norden og Vesten. Det kræver nye internationale samarbejder og nye politiske prioriteter i Danmark. Det er der stor enighed om i ekspertpanelet bag Center for Militære Studiers (CMS) sikkerhedspolitiske barometer.

Det sikkerhedspolitiske barometer består af en survey, der har været gennemført årligt siden 2014. Surveyen udsendes til et ekspertpanel af personer, som former, forstår og formidler dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Det omfatter danske politikere, embedsmænd, officerer, journalister, forskere og meningsdannere, på tværs af statslige og ikke-statslige institutioner. Formålet med barometeret er at spore udviklinger og vurdere betydningen af tidens centrale begivenheder og tendenser i og omkring Danmark. Materialet bag årets survey er indsamlet fra den 22. februar til og med den 9. marts 2023. 186 ud af 535 adspurgte personer har besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 34,77 %. Der er ikke foretaget en måling i 2022, hvorfor forrige måling var i december 2021. Dette vurderes ikke som et problem, da der findes samme tidsinterval mellem spørgsmålene som i de andre år på omkring 14 måneder. For yderligere information om datagrundlaget, se kapitel 2.

I denne udgave ser vi tilbage på 2022 som et år, der ændrede store dele af den vestlige, nordiske og danske forståelse af forsvars- og sikkerhedspolitik. Krigen i Ukraine er den mest skelsættende begivenhed siden Den Kolde Krigs afslutning. Dette års survey giver på den ene side et indblik i længerevarende udviklinger og mønstre i og omkring Danmark, som foreløbigt er kulmineret med Ukraine-krigen. På den anden side fungerer surveyen også som en trykmåling "efter freden"¹ med et sjældent indblik i eksperternes holdninger til udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske problemstillinger før og efter invasionen af Ukraine.

Krigen i Ukraine har haft flere afledte effekter, herunder nye samarbejds- muligheder for Danmark. Med Finland og Sveriges NATO-ansøgninger samt afskaffelsen af det danske EU-forsvarsforbehold er der skabt et større potentiale for europæisk, nordisk og transatlantisk samarbejde. Forventningen blandt eksperterne er samtidig, at dansk forsvar står over for en fundamental omlægning i retning af mere konventionel krigsførelse.

Den overordnede ramme for dette års sikkerhedspolitiske barometer er derfor krigen i Ukraine. Under denne ramme vil nye prioriteter, samarbejds- muligheder samt samarbejdspartnere blive undersøgt. Selvom Danmark er midt i en krigstid, er der stadig vedvarende udfordringer, herunder klimaforandringerne, udfordringen fra Kina samt det globale syd. Dette års barometer vil gå i dybden med følgende temaer:

1. Truslen fra Rusland
2. Vedvarende udfordringer: Klima, Kina og det globale syd
3. Et samlet Vesten?
4. Nye samarbejds- muligheder: NATO og EU
5. Foretrukne samarbejdspartnere: Norden og Baltikum
6. Det kommende forsvarsforlig

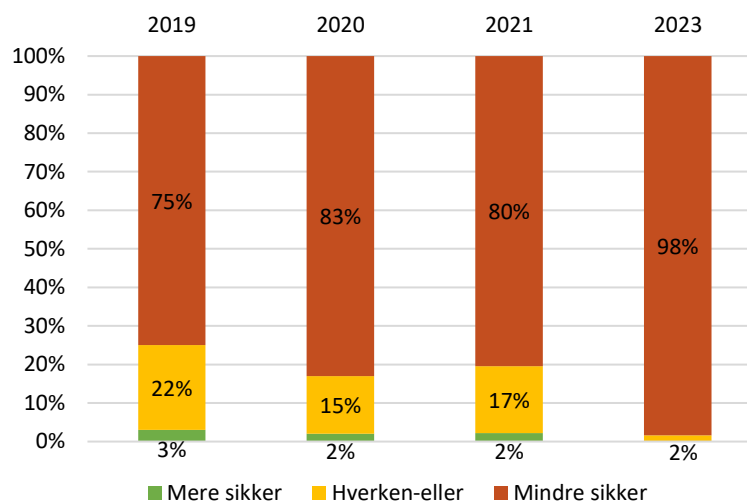
¹ Kristian Søby Kristensen og Niels Byrjalsen, red. (2022), "Efter freden - Ukraine-krigens betydning for dansk og europæisk sikkerhed", Center for Militære Studier, <https://cms.polsci.ku.dk/publikationer/efter-freden/>, besøgt 30. maj 2023.

1.1

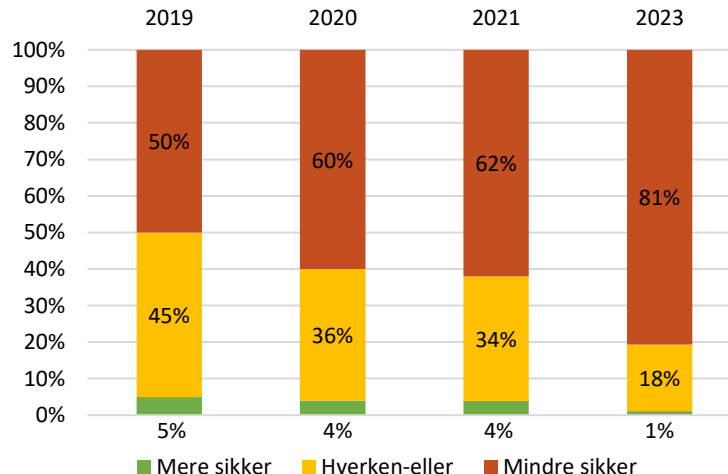
Truslen fra Rusland

Verden er blevet langt mere usikker, hvis man spørger dette års ekspertpanel. 98 % af de adspurgte er enige i, at verden er mindre sikker i dag end for fem år siden (figur 1). Det er en stigning fra 2021 på 18 procentpoint. 2 % svarer hverken-eller, mens ingen mener, at verden er blevet mere sikker. Derudover mener 81 %, at Danmark er mindre sikker i dag end for fem år siden, hvilket er en stigning på 19 procentpoint fra 2021 (figur 2). Det er tydeligt, at truslen fra Rusland er rykket tættere på. Det er ikke længere kun verden, der er blevet mere usikker – det er i høj grad også Danmark.

Figur 1: Hvorvidt respondenterne mener, at verden er mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden. Procent (2019-2023).

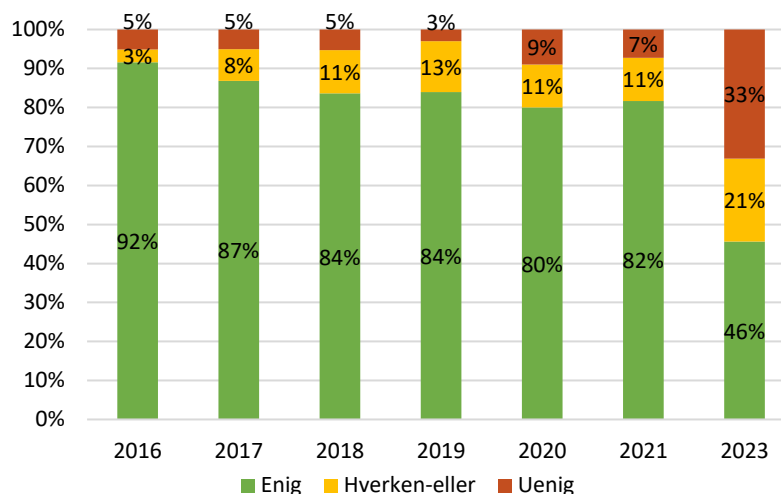
Figur 2: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark er mere eller mindre sikker i dag end for fem år siden. Procent (2019-2023).

Rusland og Vesten

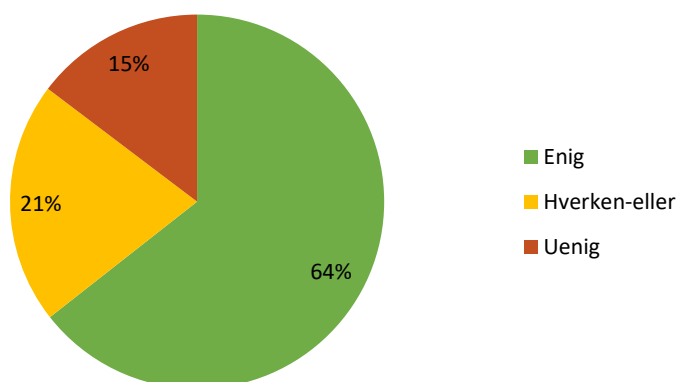
Ruslands invasion af Ukraine har med stor sandsynlighed påvirket følelsen af en større usikkerhed i verden og Danmark. Det har også påvirket eksperternes opfattelse af, hvordan Vesten skal håndtere udfordringen fra Rusland. Således mener kun 46 %, at Vesten bør øge dialogen med Rusland, mod 82 % i 2021 (figur 3). En tredjedel af respondenterne er direkte uenige i, at Vesten bør øge dialogen, og en femtedel har svaret hverken-eller. Sammenlignet med andre år er det tydeligt, at der eksisterer en gruppe af tvivlere, der ikke er sikre på, om Vesten bør øge dialogen med Rusland eller ej. Dette kan afspejle en uklarhed blandt eksperterne om, hvad den smarteste strategi for konflikten med Rusland er.

Figur 3: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør øge dialogen med Rusland. Procent (2016-2023).

I tråd med dette er der stor enighed (88 %) om, at Vesten bør styrke sin militære afskrækkelse af Rusland (figur 22). Det er en stigning fra 2021 på 17 procentpoint. Der er også bred enighed (84 %) om, at Vesten bør styrke sit sanktionsregime mod Rusland (figur 21). Dette er en stigning fra 2021 på 20 procentpoint. Derudover er respondenterne ikke begrænset af truslen om eskalering. 64 % er enige i, at Rusland bør mødes med militær magt, selv hvis man risikerer eskalering. Kun 15 % er uenige i dette (figur 4). 21 % svarer hverken-eller, hvilket igen viser, at der er en gruppe, der ikke er afklarede i forhold til den passende reaktion på truslen fra Rusland.

Figur 4: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Rusland bør mødes med militær magt, selv hvis man risikerer eskalering. Procent (2023)

Generelt ses en hårdere tone overfor Rusland. 95 % erklærer sig uenige i, at Vesten bør acceptere russiske militære indgreb i Ruslands nærområde (figur 24). Markant og lidt overraskende ser 42 % krigen i Ukraine som en forventelig del af magtpolitik i det 21. århundrede, mens 44 % erklærer sig uenige i dette (figur 28). 28 % mener stadig, at Vesten bør prioritere en fælles forståelse med Rusland (figur 25). 45 % er uenige i dette, og 28 % svarer hverken-eller.

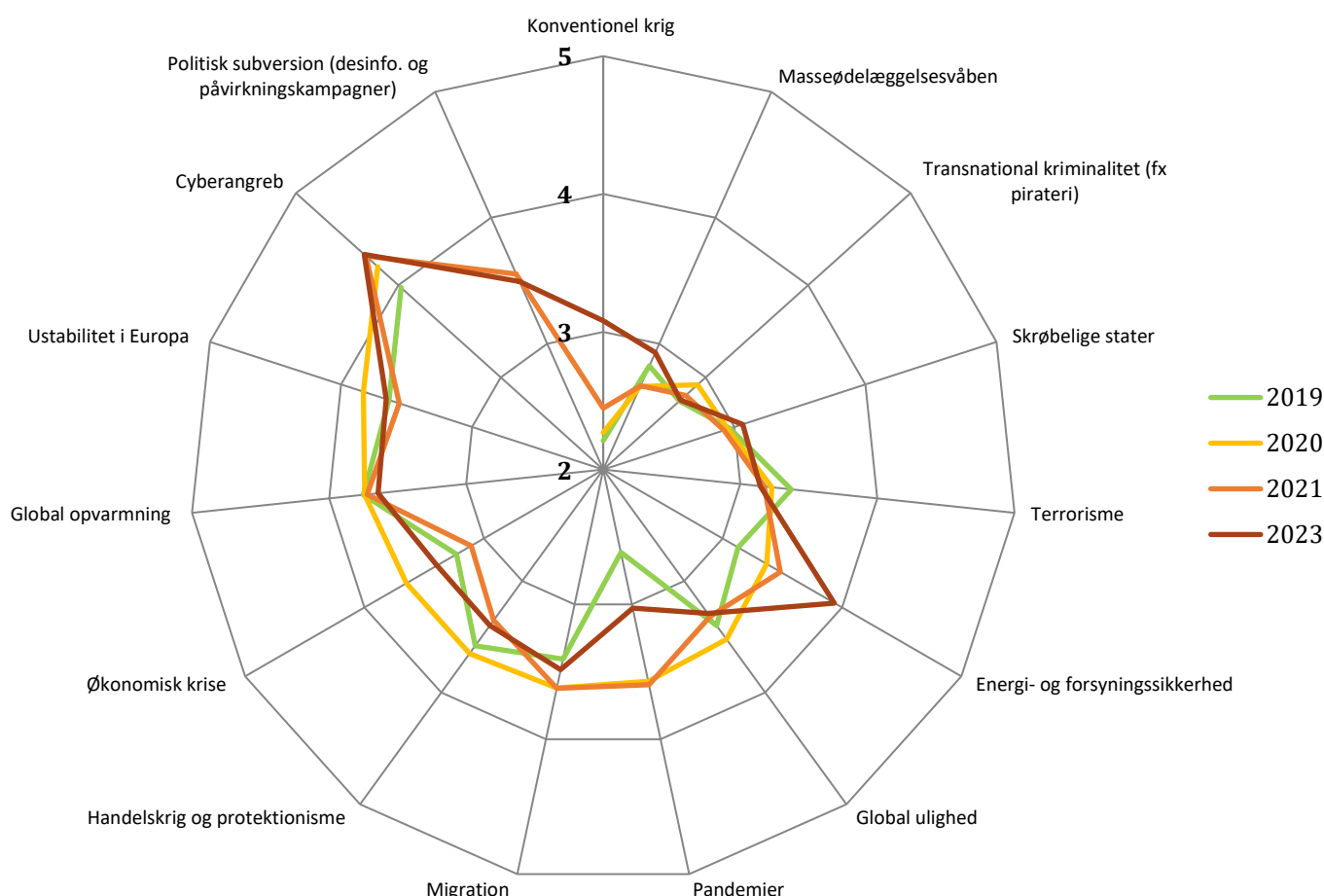
Der tegner sig et billede af tre forskellige grupper. Én stor gruppe, der mener, at Rusland skal mødes med hård hånd. En anden gruppe, der er mere usikker, og en sidste gruppe, der stadig tror på en eller anden form for diplomatisk løsning.

Rusland og Danmark

Ruslands invasion af Ukraine har ændret trusselsbilledet i Danmark. 89 % svarer, at et mere selvhævdende Rusland "i høj grad" vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Dette er en stigning fra 2021 på 5 procentpoint (figur 62).

Truslen fra Rusland viser sig også i årets trusseloversigt (figur 5), hvor cyberangreb (4,33 ud af 5) samt energi- og forsyningsikkerhed (3,94 ud af 5) er de to mest præsente trusler ifølge ekspertpanelet. Især energi- og forsyningsikkerhed er vokset som trussel siden 2021. Den tredjestørste trussel er politisk subversion og den fjerde er ustabilitet i Europa. Alle fire trusler kan i høj grad relateres til Rusland. Her kan blandt andet nævnes russiske cyberangreb,² russisk kontrol over europæisk energiforsyning,³ russisk desinformation⁴ samt invasionen af Ukraine. Derudover er eksperternes vurdering af truslen fra konventionel krig vokset betydeligt fra 2,44 i 2021 til 3,08 i 2023. Det samme er truslen fra masseødelæggelsesvåben med en stigning fra 2,67 til 2,93. Begge er sandsynligvis en direkte effekt af Ruslands invasion af Ukraine og truslen om brug af atomvåben.⁵

Figur 5: I hvilken grad respondenterne mener, at ovenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. Gennemsnit (2018-2023). 1 = i meget lav grad, 5 = i meget høj grad.

Note: For en anden fremstilling af respondenternes trusselvurdering, se figur 89.

² Forsvarsministeriet (2022), "Rusland står bag destruktivt cyberangreb mod satellitstyr i forbindelse med invasionen af Ukraine", <https://www.fmn.dk/da/nyheder/2022/rusland-star-bag-destruktivt-cyberangreb-mod-satellitstyr-i-forbindelse-med-invasionen-af-ukraine/>, besøgt 30. maj 2023.

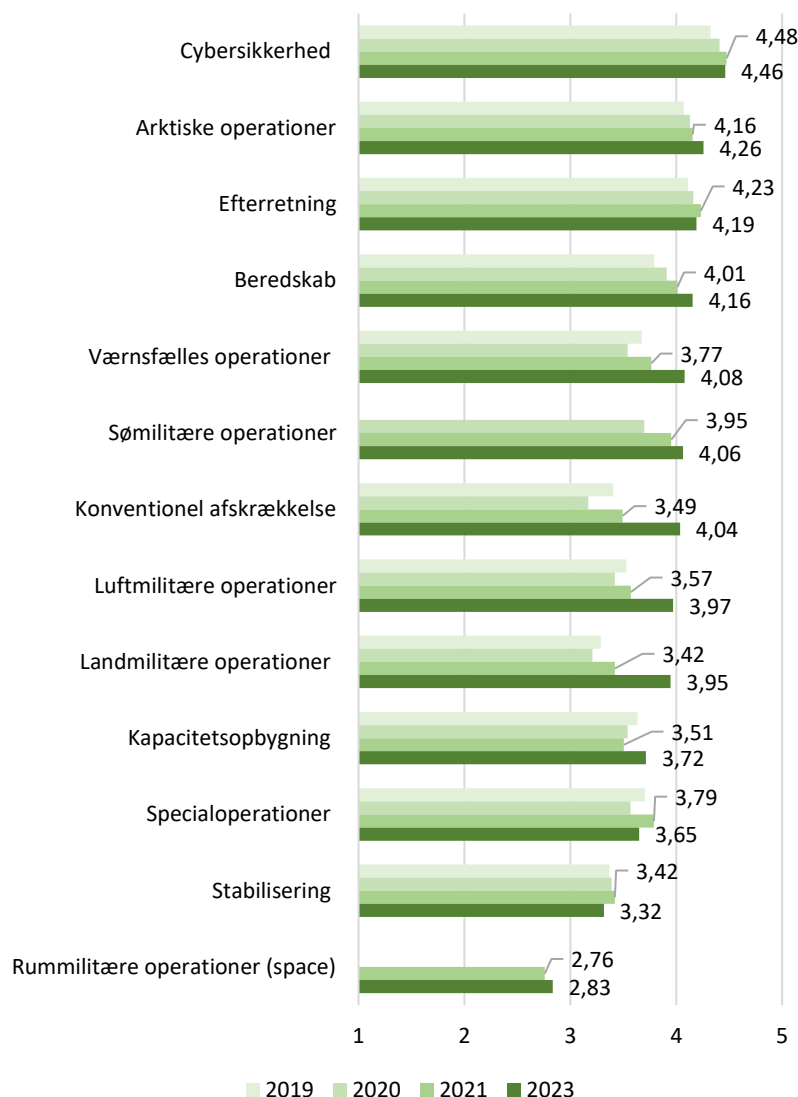
³ Trine Villumsen Berling (2022), "Russiske interesser langt inde i Europas energiforsyning", Dansk Institut for Internationale Studier, <https://www.diis.dk/publikationer/russiske-interesser-langt-inde-europas-energiforsyning>, besøgt 30. maj 2023.

⁴ Helene Kristine Holst et al. (2023), "Ny kortlægning: Sådan spredes russisk misinformation i Danmark", *Jyllands-Posten*, <https://jyllands-posten.dk/indland/ECE15234078/ny-kortlaegning-saadan-sprede-russisk-misinformation-i-danmark/>, besøgt 30. maj 2023.

⁵ NATO (2023), "Russia's nuclear coercion in Ukraine", <https://www.nato.int/docu/review/articles/2022/11/29/russias-nuclear-coercion-in-ukraine/index.html>, besøgt 30. maj 2023.

Ser vi på eksperternes vurdering af, hvilke områder Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler, er fokus på cybersikkerhed (4,46 ud af 5), arktiske operationer (4,26 ud af 5), efterretning, og beredskab. De områder, der er steget mest i forhold til 2021, er landmilitære operationer, konventionel afskrækkelse, luftmilitære operationer og værnfælles operationer (figur 6). Svarene afspejler en højere prioritering af konventionel krigsførelse ovenpå den russiske invasion af Ukraine.

Figur 6: I hvilken grad respondenterne mener, at Forsvaret har behov for at udvikle sine kapaciteter på følgende områder inden for de næste fem år for at kunne imødegå nye trusler. 5 = i meget høj grad, 1 = i meget lav grad. Gennemsnit (2019-2023).

Vil du vide mere om truslen fra Rusland?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Rapport: [Efter freden – Ukrainekrigens betydning for dansk og europæisk sikkerhed](#), redigeret af Kristian Søby Kristensen og Niels Byrjalsen, 2022.
- CMS Rapport: [Ruslands synlige og skjulte tilstedeværelse i Afrika syd for Sahara](#), af Katja Lindskov Jakobsen, 2020.
- CMS Rapport: [Vesten og Rusland – Optioner for samarbejde i en krigstid](#) af Henrik Breitenbauch, Kristian Søby Kristensen og Jonas Grosmeyer, 2020.

Arktis

Arktis er en anden udfordring, som Danmark skal håndtere samtidig med truslen fra Rusland. 72 % af eksperterne svarer, at Arktis vil være mere konfliktfyldt om fem år (figur 51). Dette er en stigning fra 2021 på 11 procentpoint. 59 % mener, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis (figur 54). Dette er en stigning fra 2021 på 15 procentpoint, og en stigning på 35 procentpoint fra 2017. Den globale konkurrence mellem USA og Kina vil ifølge 70 % skabe øgede spændinger i Arktis. Her ser vi ingen ændring fra 2021 (figur 55). Samlet set er 80 % enige i, at klimaforandringerne vil skærpe den strategiske rivalisering mellem stormagterne i Arktis (figur 77). Arktis som område er stadig en høj prioritet, og truslen fra Rusland ser ud til at have forstærket eksperternes opfattelse af området som konfliktfyldt i de kommende år.

Der er ikke helt enighed om, hvorvidt NATO bør spille en større rolle i Arktis. 58 % er enige, 25 % svarer hverken-eller og 17 % er uenige (figur 56). Derimod er 91 % enige i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i suverænitethåndhævelse i Arktis (figur 97). Mens eksperterne er enige om, at det danske forsvar vil spille en større rolle i Arktis fremadrettet, er der mindre enighed om, hvorvidt NATO bør gøre det samme.

1.2

Vedvarende udfordringer: Klima, Kina og det globale syd

Sideløbende med truslen fra Rusland skal Danmark balancere allerede eksisterende udfordringer, herunder klimaforandringerne, udfordringen fra Kina og det globale syd. Håndteringen af disse udfordringer gøres vanskeligere af krigen i Ukraine, men de er lige så vigtige at have sig for øje, når man ser på, hvad der rører sig i dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik.

Klimaforandringerne

CMS har i år spurgt eksperterne ind til klimaforandringerne og deres betydning for Danmark. 84 % af respondenterne er enige i, at klimapolitik er en del af sikkerhedspolitik (figur 7). Samtidig er 82 % enige i, at klimaforandringene leder til konflikt (figur 75). Endelig er der bred enighed (82 %) om, at Danmark bør prioritere at forebygge klimarelaterede konflikter (figur 79). 72 % mener, at klimaforandringerne vil påvirke forsvarets internationale operationer (figur 81).

Konsekvenserne af klimaforandringernes findes ifølge ekspertpanelet ikke kun udenfor Danmarks grænser. Således er 69 % enige i, at klimaforandringerne vil forværre Danmarks sikkerhed (figur 78). I samme tråd er 82 % enige i, at klimaforandringerne vil påvirke Forsvarets installationer i Danmark, Grønland og Færøerne (figur 82).

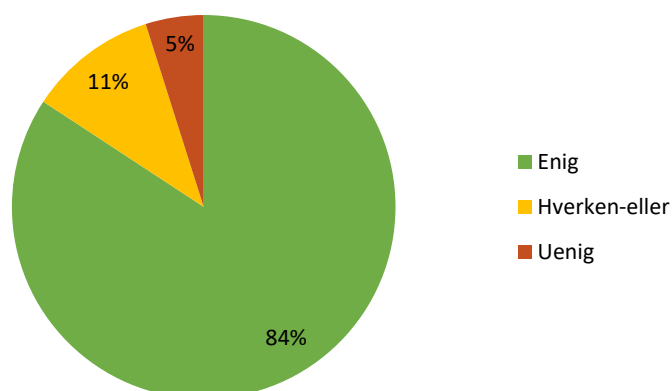
Noget tyder på, at man bør skelne imellem klimaforandringerne og klimaforandringernes konsekvenser, når man ser på det som en forsvars- og sikkerhedspolitisk problemstilling. I hvert fald er det "kun" 51 % i ekspertpanelet, der mener, at Forsvaret bør bidrage mere til den grønne omstilling. 30 % er direkte uenige i dette, mens 19 % svarer hverken-eller (figur 80).

Vil du vide mere om klimaforandringernes betydning for dansk og international forsvars- og sikkerhedspolitik?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Rapport: [Klimatisering af sikkerhedspolitik](#), af Maria Mälksoo og Jens Wenzel Kristoffersen, 2022.
- CMS Baggrundspapir: [Forsvar og klimaforandringer – udfordringer og muligheder for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik](#), af Jens Wenzel Kristoffersen, 2021.

Figur 7: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimapolitik er en del af sikkerhedspolitik. Procent (2023).

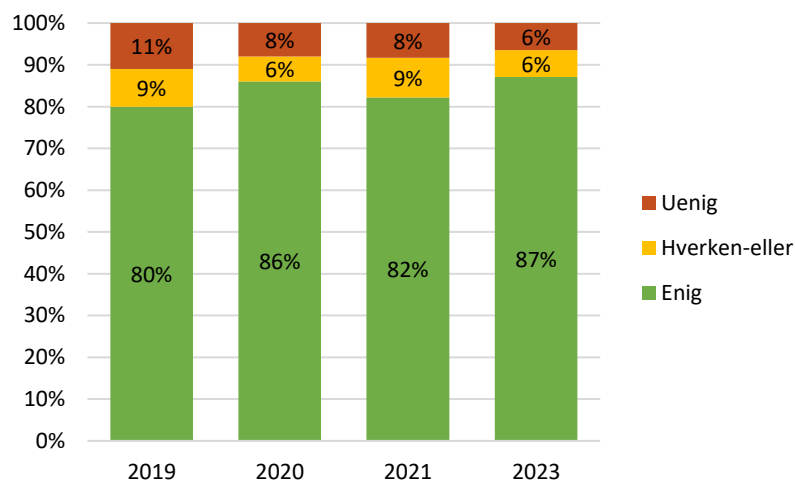

Udfordringen fra Kina

Blandt respondenterne er der bred enighed (87 %) om, at Kina udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa (figur 8). Andelen er steget med 5 procentpoint fra 2021, men har siden første måling i 2019 ligget på et højt niveau.

Enigheden om, hvorvidt forskellige kinesiske aktiviteter udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark, er høj. 93 % er enige i, at industrispionage udgør en sikkerhedspolitisk udfordring (figur 34), mens 86 % ser Kinas langsigtede teknologiske udvikling som en udfordring (figur 30). 85 % er enige i, at Kinas brug af økonomiske og handelspolitiske pressionsmidler udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark (figur 32).

Figur 8: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kina er blevet en sikkerhedspolitisk udfordring for Europa. Procent (2019-2023).

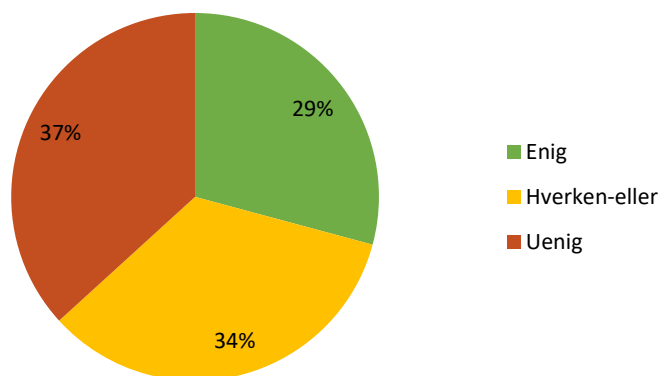
Vurderingen af moderniseringen af Kinas militær som en sikkerhedspolitisk udfordring er også steget, fra en enighed på 55 % i 2019 til 71 % i 2023 (figur 33). Kigger vi mod de kinesiske investeringer i henholdsvis Danmark, Grønland og Europa, vurderes især kinesiske investeringer i Grønland som en sikkerhedspolitisk udfordring, med en enighed blandt panelet på 86 % (figur 36). 77 % er enige i, at kinesiske investeringer i Europa udgør en sikkerhedspolitisk udfordring (figur 37) mod 70 % med hensyn til kinesiske investeringer i Danmark (figur 35).

Eksperternes vurdering af den passende reaktion på udfordringen fra Kina er ikke entydig. 81 % er enige i, at Danmark og Europa bør involvere sig mere i den strategiske konkurrence med Kina (figur 39). Derimod er der splittede holdninger til, om Vesten bør søge mere økonomisk samarbejde med Kina, hvor 29 % er enige, 34 % svarer hverken-eller og 37 % er uenige (figur 9). Over halvdelen (60 %) er enige i, at Vesten bør prioritere en fælles forståelse med Kina (figur 41). Under halvt så mange mener,

at Vesten bør prioritere en fælles forståelse med Rusland (figur 25). Derudover svarer 80 %, at Kinas ageren overfor Taiwan udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark (figur 38).

Resultaterne fra årets barometer viser, at Kina fortsat ses som en udfordring for Danmark, men at Rusland er en markant større trussel end Kina lige nu. Hvor Rusland er en præsent, militær trussel, opfattes Kina i højere grad som en økonomisk og fremtidig trussel. Den lavere modvilje mod Kina viser sig også i spørgsmålet om, hvorvidt Kina har det primære ansvar for den øgede strategiske rivalisering mellem Vesten og Kina, hvor kun lidt under halvdelen erklærer sig enige (figur 40).

Figur 9: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør søge mere økonomisk samarbejde med Kina. Procent (2023).

Det globale syd

Det globale syd er et andet område, som har betydning for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. 92 % er enige i, at klimaforandringerne vil øge migrationspresset fra det globale syd (figur 76). Samtidig mener 66 %, at irregulær migration og terrorisme fra syd samlet set vil være større om fem år. Det er et fald på 1 procentpoint fra 2021, og et fald på 12 procentpoint fra 2020 (figur 43).

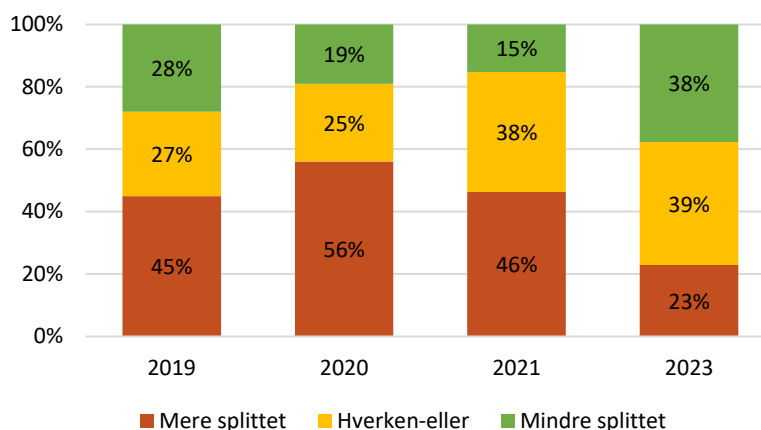
58 % af eksperterne mener, at Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd er passende. 28 % mener, at det bør være større, hvilket er en stigning fra 2021. 14 % mener, at det bør være mindre (figur 90). Eksperternes tro på, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd er faldet fra 54 % enige i 2021 til 35 % enige i 2023 (figur 95). En tredjedel af eksperterne erklærer sig direkte uenige i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret på dette område. Eksperterne ser stadig det globale syd som en vigtig udfordring, men det er tydeligt, at området er røget ned ad prioriteringslisten i takt med at truslen fra Rusland er vokset.

1.3

Et samlet Vesten?

Ruslands invasion af Ukraine har flere afledte effekter, herunder et mere samlet Vesten, hvis man spørger årets ekspertpanel. Andelen af respondenter, der vurderer, at Vesten vil være *mindre* splittet om fem år er steget fra 15 % i 2021 til 38 % i 2023 (figur 10). Samtidig er andelen, der mener, at Vesten vil være *mere* splittet om fem år faldet fra 46 % i 2021 til 23 % i 2023. Troen på et mere samlet Vesten i den nære fremtid er vokset, men samtidig lurker usikkerheden om splittelse blandt EU-landene og den politiske polarisering i USA, som beskrives i figurene nedenfor.

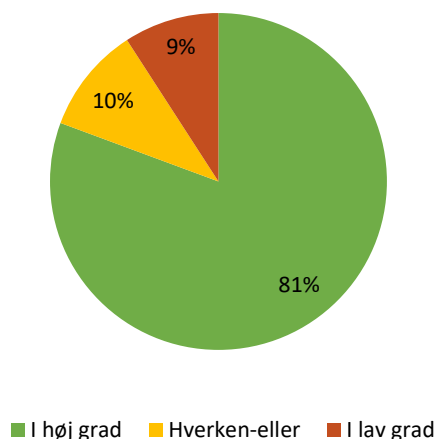
Figur 10: Hvorvidt respondenterne vurderer, at Vesten vil være mere eller mindre splittet om fem år. Procent (2019-2023).

Forventningen om en markant styrkelse af det europæiske forsvarssamarbejde inden 2024 er steget markant fra 45 % enige i 2021 til 62 % i 2023 (figur 66). Der hersker dog stadig en vis usikkerhed, hvilket ses i figur 61, hvor 42 % er enige i, at intern splittelse blandt EU-landene vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Kigger man over Atlanten, er USA tilbage både som foregangsland for Danmarks udenrigspolitik (figur 15) og som foretrukken militær samarbejdspartner (figur 16). Dog mener hele 81 % af eksperterne, at den politiske polarisering i USA vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik (figur 11).

Figur 11: I hvilken grad respondenterne mener, at den politiske polarisering i USA vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2023).

På samme tid mener 61 %, at valget af en republikansk amerikansk præsident i 2024 vil få en negativ betydning for Vestens sammenhold (figur 65). Her er dog en større gruppe, der svarer "hverken-eller" (29 %). USA er tilbage, men fremtidens transatlantiske samarbejde er hæftet med usikkerheder blandt andet på baggrund af den politiske udvikling i USA.

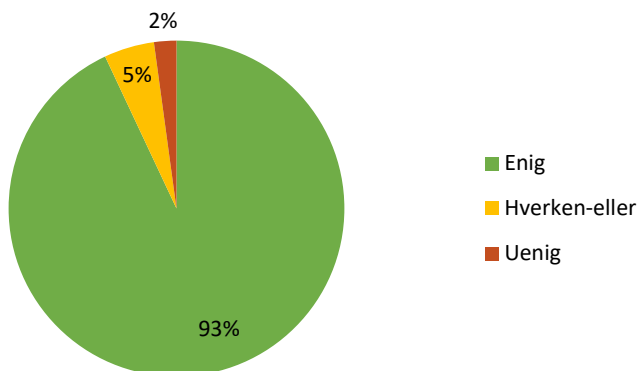
1.4

Nye samarbejds muligheder: NATO og EU

2022 markerer også året for Sverige og Finlands NATO-ansøgninger, hvilket for Sverige bryder med mere end 200 års neutralitet og for Finland er et opgør med 200 års varierende russisk indblanding.⁶ Hvad betyder NATO-udvidelsen for Danmark, NATO og EU? Det har dette års barometer søgt at måle. Generelt er der bred enighed om, at NATO-udvidelsen gør Danmark sikrere (figur 12). Kun 2 % erklærer sig uenige i dette.

⁶ Anders Olling (2022), "Natos nye medlemmer: Sverige bryder med mere end 200 års neutralitet – og Finland vrister sig endelig ud af Moskvas klør", *Politiken*, <https://politikenhistorie.dk/art8780951/Sverige-bryder-med-mere-end-200-%C3%A5rs-neutralitet-%E2%80%93-og-Finland-vrister-sig-endelig-ud-af-Moskvas-kl%C3%B8r>, besøgt 30. maj 2023.

Figur 12: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at NATO-udvidelsen gør Danmark sikrere. Procent (2023).

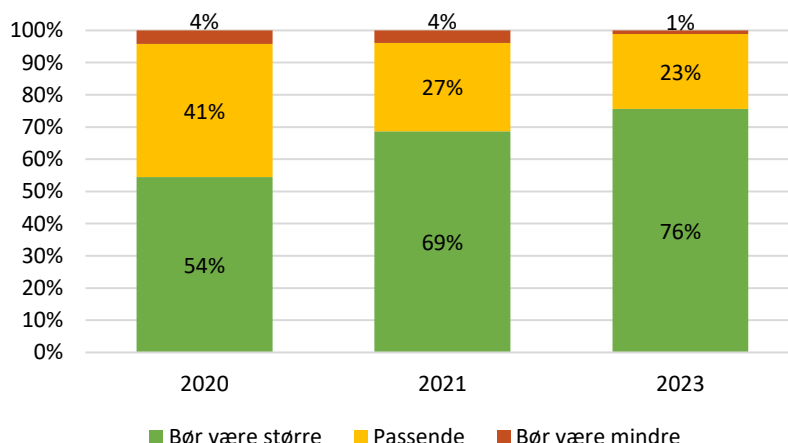

66 % er uenige i, at NATO-udvidelsen vil reducere behovet for EU's forsvarssamarbejde (figur 70). 17 % er enige i spørgsmålet, mens 17 % svarer hverken-eller. I samme tråd er lidt over halvdelen af eksperterne uenige i, at NATO-udvidelsen mindsker EU's betydning for Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik (figur 67). En fjerdedel er enige og en sidste fjerdedel svarer "hverken-eller". Selvom størstedelen ikke ser NATO-udvidelsen som negativ for Danmark eller EU, er der en mindre gruppe af skeptikere.

I forhold til om Danmark vil miste indflydelse i NATO efter udvidelsen, er godt halvdelen uenige i dette (figur 68). Der ses samme gruppe af skeptikere som i forrige spørgsmål, med lidt over en fjerdedel, der er enige. I spørgsmålet om NATO-udvidelsens betydning for NATO og Ruslands forhold svarer 46 %, at udvidelsen vil øge spændingerne mellem Rusland og NATO (figur 69), mens 27 % er uenige i dette.

Kigger vi på den danske reaktion på truslen fra Rusland, er der bred enighed (76 %) om, at Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar bør være større (figur 13). Denne tendens har været støt stigende siden 2020. Derudover vurderer 89 %, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i kollektivt forsvar af NATO's territorium, end det er i dag (figur 94). Dette er en stigning på 9 procentpoint fra 2021, og 13 procentpoint højere end i 2019.

Figur 13: Respondenternes vurdering af størrelsen på Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar. Procent (2020-2023).

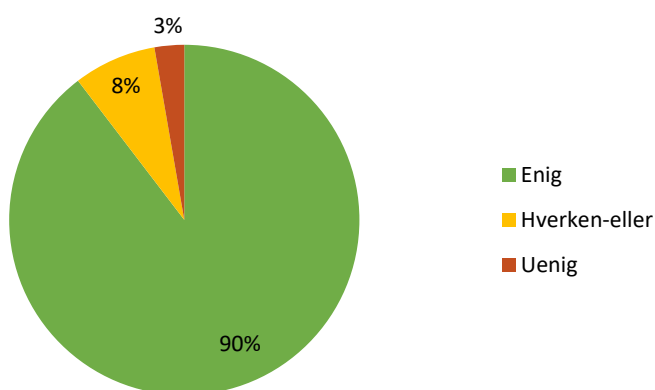

Afskaffelsen af forsvarsforbeholdet

En anden historisk begivenhed i 2022 var afskaffelsen af det danske EU-forsvarsforbehold. Generelt er der enighed om, at afskaffelsen af forsvarsforbeholdet var positiv (figur 84). Dette passer nogenlunde overens med 2021-surveyen, hvor 82,5 % svarede, at forsvarsforbeholdet burde afskaffes. Afskaffelsen af forsvarsforbeholdet var dog ikke forventet i 2021, hvor 76 % erklærede sig uenige i, at forbeholdet ville komme til afstemning i den pågældende valgperiode, dvs. 2019-2023.⁷

84 % svarer, at afskaffelsen af forsvarsforbeholdet vil give Danmark større indflydelse i EU (figur 85). Samtidig er 88 % enige i, at afskaffelsen er vigtig for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik (figur 86). 87 % af eksperterne vurderer, at forsvarssamarbejdet i EU er til gavn for NATO (figur 88).

Figur 14: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark bør indgå mere aktivt i EU's forsvarsindustrielle samarbejde. Procent (2023).

Resultaterne viser, at der ifølge respondenterne ikke eksisterer en nulsumslogik i forholdet mellem NATO og EU. Der er samtidig stor enighed (90 %) om, at Danmark bør indgå mere aktivt i EU's forsvarsindustrielle samarbejde (figur 14). Mere uenighed eksisterer i spørgsmålet om, hvorvidt Danmark bør bidrage mere til EU's fælles militære operationer, hvortil 58 % erklærer sig enige, og 12 % er uenige (figur 87). En stor gruppe (31 %) svarer hverken-eller. Enigheden om bidragene til EU's militære operationer er således mindre end enigheden vedrørende unionens forsvarssamarbejde.

Vil du vide mere om NATO, Europa og Vesten?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

- CMS Baggrundspapir: [NATO's fremtid – pejlemærker for et nyt strategisk koncept](#) af Lise Wiederholt Christensen, 2022.
- CMS Rapport: [Amerikansk Arktis-politik i forandring – aktører og konfliktforståelser](#) af Kristian Søby Kristensen og Lin A. Mortensgaard, 2021.
- CMS Rapport: [Aktiv afventning: Nordiske perspektiver på europæisk forsvars- og sikkerhedspolitisk samarbejde](#) af Kristian Søby Kristensen og Niels Byrjalsen, 2020.

⁷ Center for Militære Studier (2022), "Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2021", <https://cms.polsci.ku.dk/publikationer/sikkerhedspolitisk-barometer/sikkerhedspolitisk-barometer-cms-survey-2021/>, besøgt 30. maj 2023.

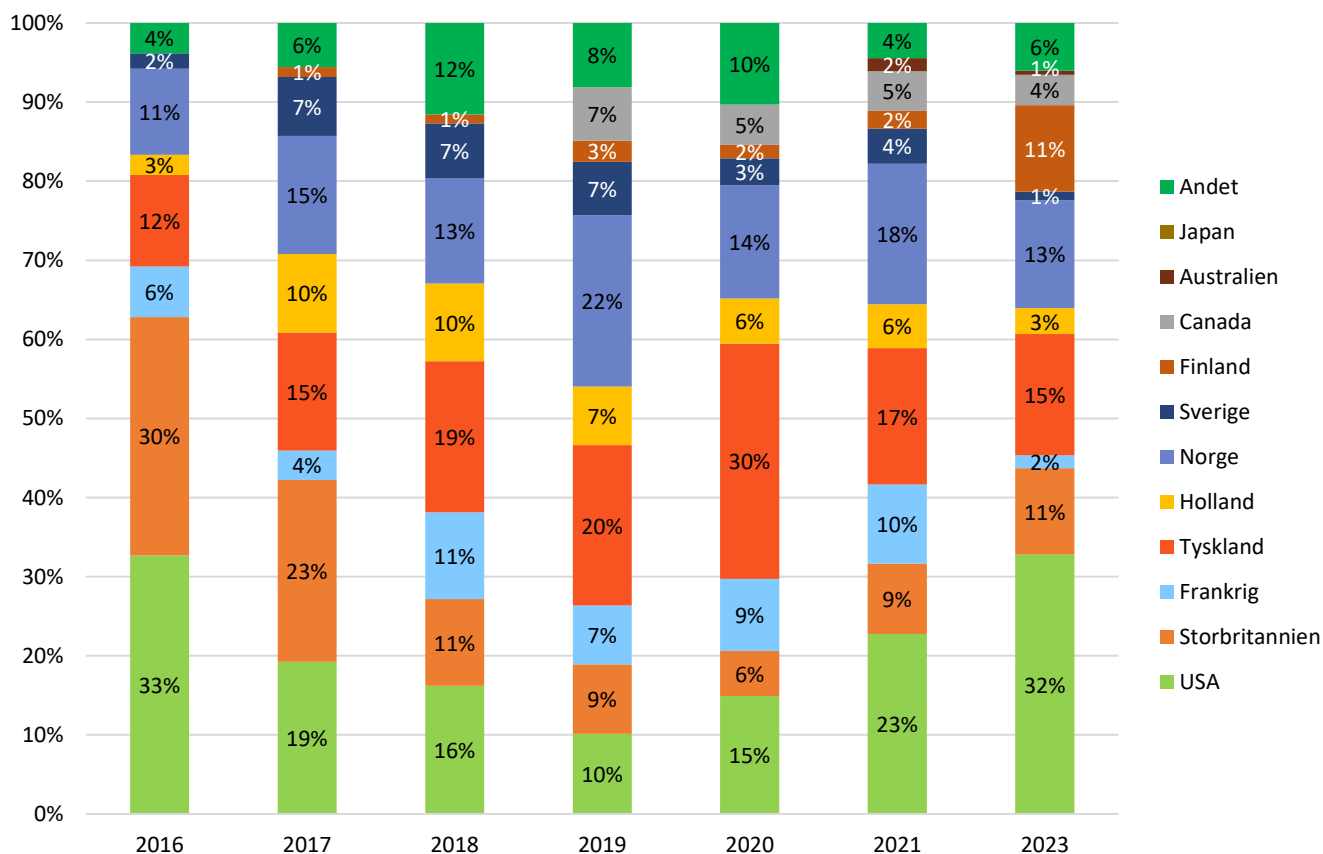
1.5

Foretrukne samarbejdspartnere: Norden og Baltikum

Krigen i Ukraine har medført nye prioriteter i forhold til foretrukne samarbejdspartnere både på det udenrigspolitiske og militæroperationelle plan. I forhold til foregangsland på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område, har USA den største tilslutning blandt eksperterne på 32 % (figur 15). Dette er en stor ændring fra 2019, hvor kun 10 % mente, at USA burde være foregangsland for Danmark. Efter valget af Joe Biden synes tendensen at være vendt, med en støt stigning fra 15 % i 2020, 23 % i 2021 og nu 32 % i 2023. Det betyder, at USA i 2023 ligger på ca. samme niveau som i 2016, før valget af Donald Trump.

Derudover er Finland steget med 9 procentpoint fra sidste måling, hvilket givetvis hænger sammen med Finlands NATO-ansøgning og landets ry for at have et stærkt konventionelt forsvar.⁸ Storbritannien er også rykket op på prioriteringslisten, men er fortsat langt fra det niveau, som var gældende i årene, før Brexit blev en realitet. Frankrig, Norge, Sverige og Tyskland ses i mindre grad som foregangsland for Danmark sammenlignet med de seneste år. Finland er den helt store afstikker i år og udgør ifølge eksperterne en ny inspirationskilde for dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik.

Figur 15: Hvilket land respondenterne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2016-2023).

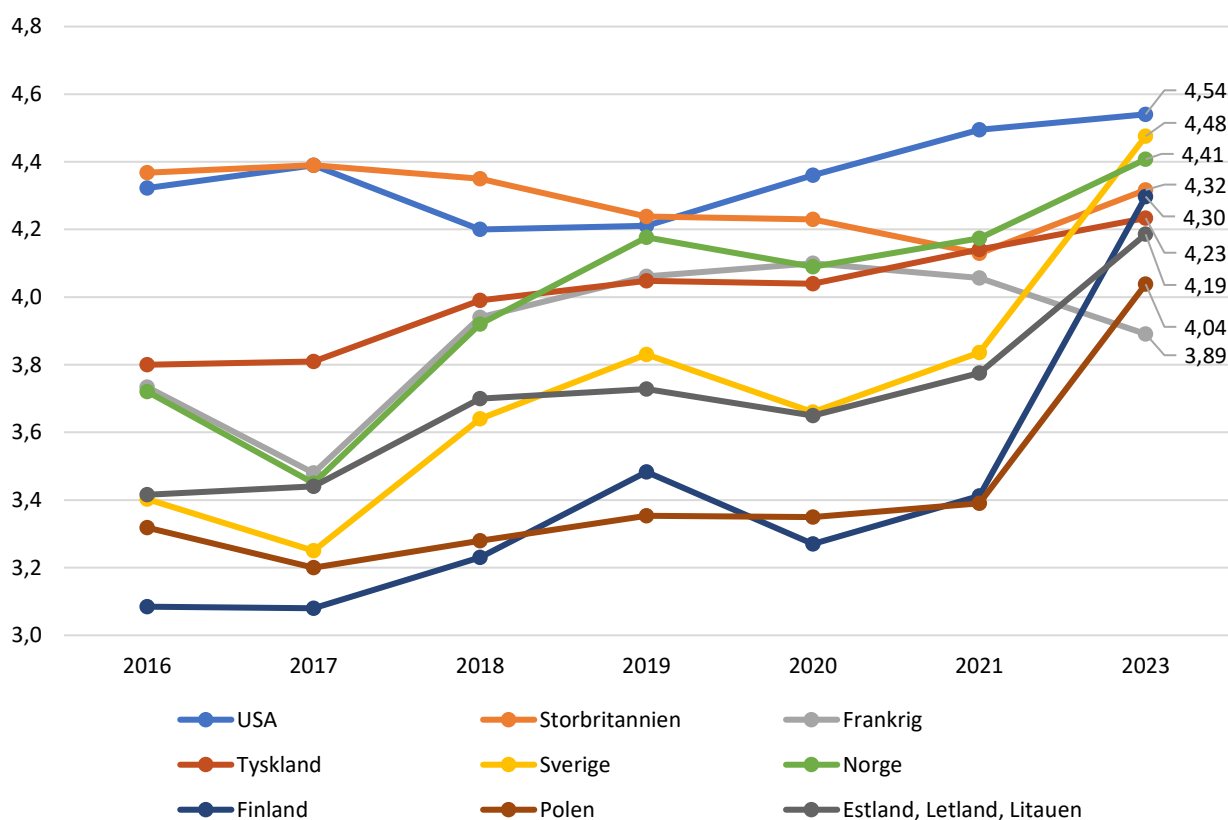

Note: For en anden fremstilling af respondenternes vurdering af foregangslande, se figur 83.

⁸ Andrew Dorman (2023), "Finland brings great value to NATO's future deterrence", Chatham House, <https://www.chatham-house.org/2023/04/finland-brings-great-value-natos-future-deterrence>, besøgt 30. maj 2023.

Til spørgsmålet om, hvilket land det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med, ses nogenlunde samme mønster (figur 16). Sammenlignet med 2021 er det især de nordiske lande (Norge, Sverige, Finland), de baltiske lande (Estland, Letland, Litauen) samt USA og Polen, der er steget. Finland er steget fra 2021 med et skalapoint på 3,41 til 4,30 i år. Sverige er steget fra 3,84 til 4,48 og Norge fra 4,17 til 4,41. Polen er gået fra 3,39 til 4,04. Det særlige fokus på Norden samt Baltikum er et gennemgående tema for dette års barometer. USA og Storbritannien vedligeholder et højt niveau og er steget en smule siden 2021.

Figur 16: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med følgende lande. 5 = i meget høj grad, 1 = i meget lav grad. Gennemsnit (2016-2023).

Note: For bedre at kunne se udviklingen, er venstreaksen blevet forkortet til en skala fra 3 til 4,8 i stedet for 1-5. For en anden fremstilling af respondenternes vurdering af, hvem det danske forsvar har fordel af at operere med militært, se figur 101.

Vil du vide mere om forsvar, nye teknologier eller cyber?

Center for Militære Studier har flere relevante udgivelser:

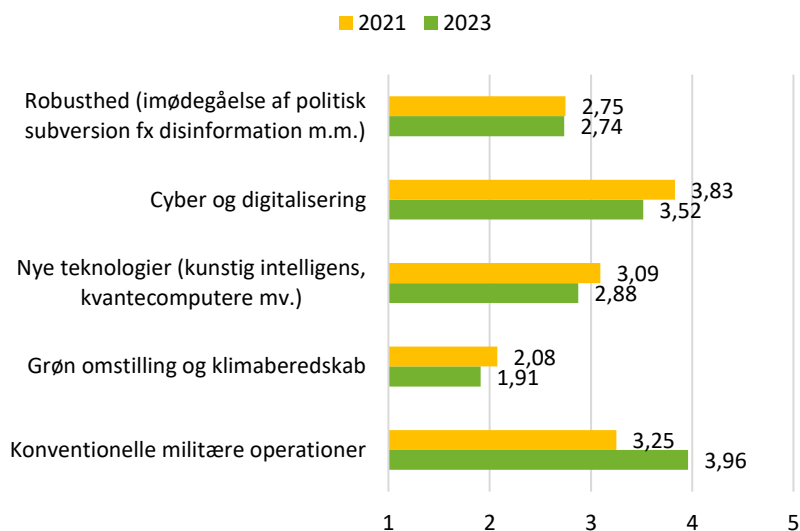
- CMS Rapport: [Lavintensive cyberoperationer og statssuverænit i cyberspace](#) af Kevin Jon Heller, 2022.
- CMS Rapport: [Samfundssikkerhed i Danmark – Det robuste og sikre samfund i en ny sikkerhedspolitisk virkelighed](#) af Henrik Breitenbauch og Alexander Tetzlaff, 2022.
- CMS Rapport: [Militærteknologisk Situationsforståelse – en ny strategisk udfordring i dansk forsvarspolitik](#) af Henrik Breitenbauch og Jens Vesterlund Mathiesen, 2021.
- CMS Rapport: [Teknologikonkurrencen og dens implikationer for Danmark](#) af Henrik Breitenbauch og Tobias Liebetau, 2021.

1.6

Det kommende forsvarsforlig

Krigen i Ukraine ses tydeligt afspejlet i årets resultater omhandlende det kommende forsvarsforlig. I vurderingen af forskellige områders prioritering i et nyt forsvarsforlig svarede eksperterne i 2021, at et kommende forsvarsforlig burde prioritere "cyber og digitalisering", "konventionelle militære operationer" samt "nye teknologier" højest (figur 17). Fokus i 2023 er i endnu højere grad på "konventionelle militære operationer", der er steget fra 3,25 til 3,96 ud af 5. Der ses et fald i prioriteringer ved de andre områder, men især "cyber og digitalisering" ligger stadig højt.

Figur 17: Hvordan respondenterne mener, at et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt disse områder. 1 = lavest prioriteret, 5 = højest prioriteret. Gennemsnit (2021-2023).

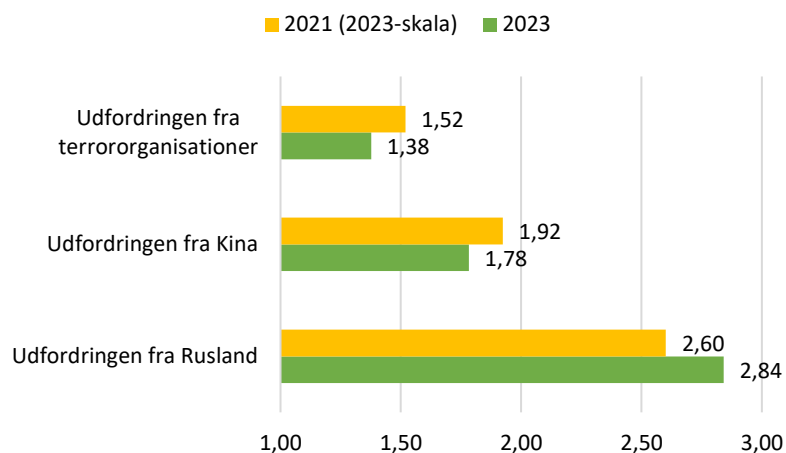

I forhold til hvordan der bør prioriteres blandt forskellige typer af militære operationer, er fokus i år på "kollektivt forsvar af NATO's territorium", "beredskab og totalforsvar" samt "suverænitethåndhævelse i Arktis" (figur 109). Især "kollektivt forsvar af NATO's territorium" er steget som prioritet fra 4,60 ud af 6 i 2021, til 5,43 ud af 6 i 2023. Prioriteringen af "grænsekontrol ved EU's ydre grænser" samt "krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd" er faldet siden 2021.

Dette flugter med vurderingen af, om det danske forsvar om fem år vil mere engageret i beskyttelsen af EU's ydre grænser, der er faldet fra en enighed på 86 % i 2021 til 72 % i 2023 (figur 96). Krigen i Ukraine har trukket opmærksomheden væk fra syddagsordenen, både på stabiliseringsområdet og i forhold til EU's grænsekontrol. Dette stemmer overens med et mindre fokus på Frankrig som foregangsland (figur 15) og militært samarbejdsland (figur 16), da Frankrig ofte har været Danmarks partner i sådanne operationer.

Ser vi på, hvordan et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt udfordringer fra forskellige aktører (figur 18), vurderes udfordringen fra Rusland klart som den vigtigste med et skalapoint på 2,84 ud af 3, herefter Kina og til sidst terrororganisationer. Udfordringen fra Kina er faldet som prioritet siden 2021, mens udfordringen fra Rusland er steget betydeligt.

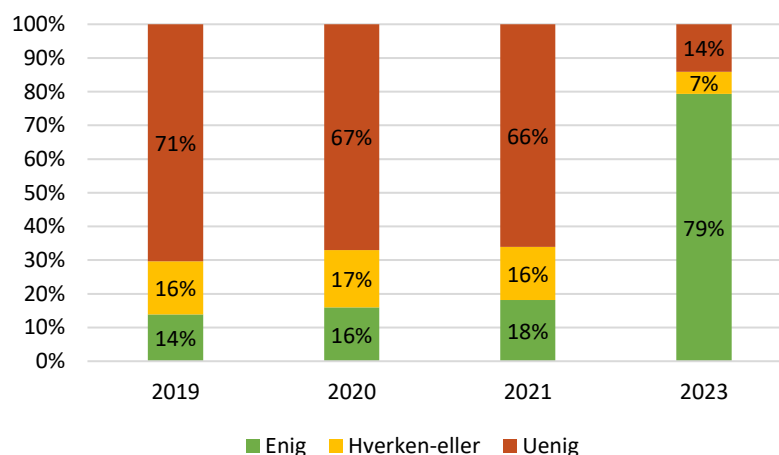
Figur 18: Hvordan respondenterne mener, at et kommende forsvarsforlig bør prioritere blandt disse aktører. 1 = lavest prioriteret, 3 = højest prioriteret. Gennemsnit (2021-2023).

Note: I 2021 havde respondenterne også muligheden for at prioritere "udfordringen fra illiberaler stater i Europa", hvormed skalaen gik fra 1-4. Respondenternes svar fra 2021 er derfor blevet omregnet til 2023-skala med tre valgmuligheder og en skala på 1-3.

Eksperternes anbefalinger til et kommende forsvarsforlig er, at budgettet bør stige (84 % enige, figur 119). Derudover er de fleste enige i, at værnepligten bliver kønsneutral (figur 117), længere (figur 116), og at antallet af værnepligtige vil blive udvidet (figur 115). 74 % mener, at det kommende forsvarsforlig vil være et nybrud i dansk forsvarspolitik (figur 110), og at forsvarsbudgettet vil nå op på 2 % af BNP i næste forligsperiode (figur 19). Dette står i stærk kontrast til 2021, hvor kun 18 % var enige i, at forsvarsbudgettet ville nå op på 2 % af BNP i forligsperioden fra 2024 og frem.⁹ I forhold til om Forsvarschefen bør få helhedsansvaret tilbage, erklærer 65 % sig enige i dette (figur 118), men kun 49 % er enige i, at han vil få det tilbage (figur 114). Derudover mener 62 %, at Forsvarets øverste ledelse vil blive reorganiseret (figur 112).

Figur 19: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarsbudgettet vil nå op på 2% af BNP i løbet af næste forligsperiode fra 2024. Procent (2019-2023).

Dette års sikkerhedspolitiske barometer viser et større fokus på truslen fra Rusland i forskellige former. Der er et større fokus på Norden, Baltikum og USA som foretrukne militære samarbejdspartnere samt foregangslande for dansk udenrigspolitik. Derudover er der et større fokus på konventionel krigsførelse samt kollektivt forsvar af NATO's territorium. Vedvarende udfordringer findes i klimaforandringerne, Kina og det globale syd, men især syd er faldet i baggrunden ovenpå krigen i Ukraine. For samtlige resultater fra dette års undersøgelse henvises til kapitel 3. Inden resultaterne præsenteres, vil undersøgelsens metode blive beskrevet i kapitel 2.

⁹ Henrik Breitenbauch et al. (2022), "Sikkerhedspolitisk barometer: CMS Survey 2021", Center for Militære Studier, <https://cms.polsci.ku.dk/publikationer/sikkerhedspolitisk-barometer/sikkerhedspolitisk-barometer-cms-survey-2021/>, besøgt 30. maj 2023.

2

Metode

Det sikkerhedspolitiske barometer 2023 er udarbejdet på grundlag af en online spørgeskemaundersøgelse foretaget af Center for Militære Studier ved Institut for Statskundskab på Københavns Universitet i perioden fra den 22. februar til og med den 9. marts 2023. Krigen i Ukraine er udbrudt siden spørgeskemaet fra 2021, hvorfor dette års spørgeskema bl.a. fungerer som en efter-måling af denne. Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget blandt personer med særlig viden, indsigt og erfaring inden for dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. Undersøgelsen formidler, hvad de personer, som må formodes at have den største viden om dansk udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik, mener om nuværende trends, forandringer og udviklinger.

Surveyen blev i år sendt ud til 535 respondenter, herunder højtstående ansatte i centraladministrationen og i Forsvaret, politikere, forskere, meningsdannere og folk fra erhvervslivet. I udvælgelsen af respondenter er der taget hensyn til at sikre en bredde af interesser, og det er blevet tilstræbt at skabe en ligelig fordeling af personer inden og uden for det politiske system. Det sikkerhedspolitiske barometers datagrundlag trækker dermed på et bredt udsnit af danske eksperter svar.

Svarprocenten for undersøgelsen var 34,77 % procent svarende til 186 respondenter, hvilket vurderes som et acceptabelt datagrundlag for undersøgelser af denne karakter. Tabel 1 viser fordelingen af respondenter, der kategoriseres som respondenter fra statsmagten og respondenter uden for statsmagten. Tabellen viser en overrepræsentation af respondenter uden for statsmagten, hvilket man skal være opmærksom på i tolkningen af resultaterne.

Tabel 1: Andelen af respondenter fra statsmagten og uden for statsmagten blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Antal 2023. Procent i parentes.

	Statsmagt	Ikke-statsmagt	Total
Adspurgte	217 (40,6 %)	318 (59,4 %)	535 (100 %)
Svar	58 (31,2 %)	128 (68,8 %)	186 (100 %)

Tabel 2 viser fordelingen af forskellige erhvervsgrupper blandt de adspurgte og de, som har besvaret undersøgelsen. Tabellen viser, at forskere udgør den største gruppe blandt både adspurgte og respondenter. Som tidligere år er Forsvaret, erhvervs- og brancheorganisationer samt journalister overrepræsenteret i svarkategorien. Derudover er der, som tidligere år, en underrepræsentation af politikere, embedsmænd, NGO'er og personer i andet-kategorien.

Tabel 2: Andelen af forskellige erhvervsgrupper blandt hhv. adspurgte og indkomne svar. Antal 2023. Procent i parentes.

		Adspurgte	Svar
Statsmagt	Politikere	82 (15,3 %)	11 (5,9 %)
	Embedsmænd	102 (19,1 %)	31 (16,7 %)
	Forsvaret	33 (6,2 %)	16 (8,6 %)
Ikke-statsmagt	Forskere	152 (28,4 %)	61 (32,8 %)
	Journalister	62 (11,6 %)	24 (12,9 %)
	Erhvervs- og brancheorganisationer	59 (11,0 %)	32 (17,2 %)
	NGO'er og andet	45 (8,4 %)	11 (5,9 %)
	Total	535 (100 %)	186 (100 %)

I det sikkerhedspolitiske barometer kan der skelnes mellem spørgsmål af mere generel karakter og spørgsmål, der knytter sig til specifikke og aktuelle problematikker. Mange af spørgsmålene har været formuleret som påstande, hvor respondenterne kunne erklære deres grad af enighed eller uenighed ved at svare "meget enig" / "i meget høj grad", "enig" / "i høj grad", "hverken-eller", "uenig" / "i lav grad", "meget uenig" / "i meget lav grad". For overskuelighedens skyld præsenteres undersøgelsens resultater ved at slå de to positive og de to negative kategorier sammen. Det vil sige, at kategorierne 'meget enig' og 'enig' er slået sammen til kategorien 'enig', mens kategorierne 'uenig' og 'meget uenig' er slået sammen til 'uenig'. 'Ved ikke' er konsekvent udeladt af resultaterne, mens neutral-kategorien 'hverken-eller' altid er medtaget. Udeladelsen af 'ved ikke' betyder, at datagrundlaget for udregningen af den deskriptive statistik i de enkelte figurer ofte vil variere fra de i alt 186 modtagne besvarelser. Det eksakte antal gyldige besvarelser (fraregnet ved-ikke) på hvert spørgsmål er tilgængeligt via download af undersøgelsens datasæt på CMS' hjemmeside. Fratagelsen af ved-ikke svar vurderes ikke som et problem for undersøgelsens gyldighed. For en bedre grafisk fremstilling er resultaterne præsenteret i hele procentsatser uden decimaler. Oprundingen af resultaterne betyder, at summen af svarene i nogle figurer afviger +/- 1 procent fra 100. De eksakte tal inklusive alle decimaler kan downloades på CMS' hjemmeside. Svarene er fortrolige og er blevet behandlet anonymt.

I det følgende kapitel præsenteres samtlige resultater af Center for Militære Studiers sikkerhedspolitiske barometer 2023:

- 1) Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter
- 2) Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitiske prioriteter

I fremstillingen har vi udarbejdet figurer med resultaterne fra undersøgelsen, og hvor det har været muligt, har vi sat resultaterne i tidsserier, så man kan se udviklingen i besvarelserne over de sidste år. Desuden er der i dette års undersøgelse tilføjet en række nye spørgsmål for at få eksperternes vurdering af aktuelle og kommende begivenheder og sikkerhedspolitiske problemstillinger. Dette er blandt andre krigen i Ukraine, NATO-udvidelsen, afskaffelsen af EU-forsvarsforbeholdet og klimaforandringerne. Det har ligeledes betydet, at nogle spørgsmål fra 2021 er udgået, fordi de knyttede sig til begivenheder, projektgruppen har vurderet som mindre aktuelle i det forløbne år. Appendix A indeholder en samlet liste over ændringer og revisioner, som er foretaget siden 2021.

Data er tilgængelig på Center for Militære Studiers hjemmeside, og det står således enhver interesseret frit for at foretage sine egne analyser på baggrund heraf. Hvis man har spørgsmål til spørgeskemaet, datagrundlaget eller databehandlingen, er man velkommen til at kontakte videnskabelig assistent, Olivia Viktoria Jensen Levinsen, olev@ifs.ku.dk.

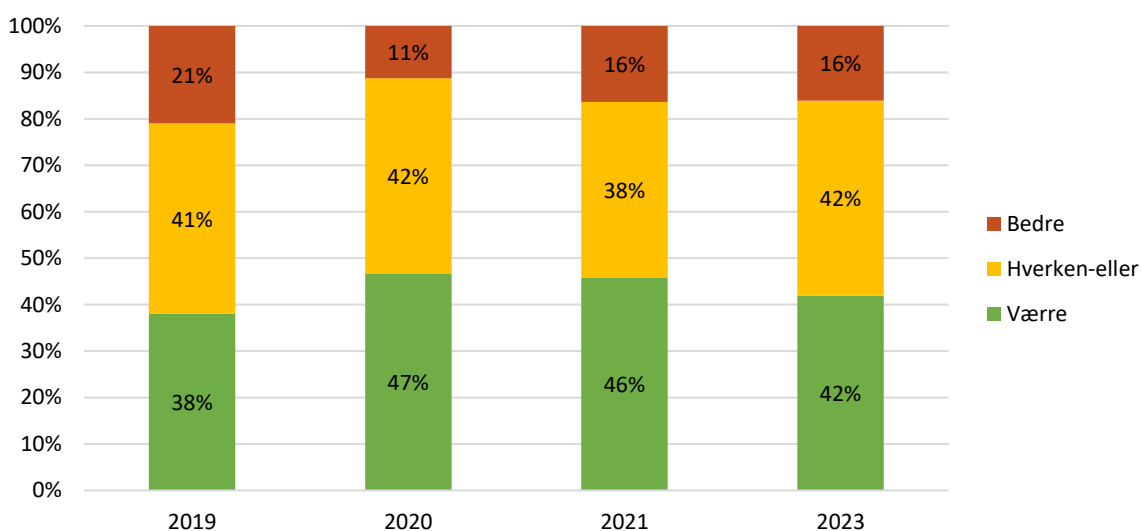
3

Resultater

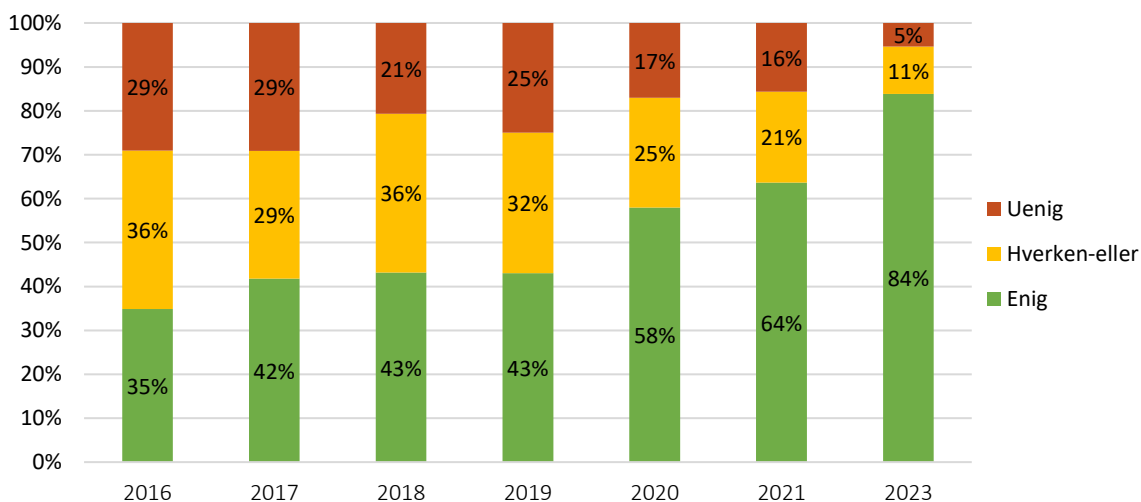
I dette kapitel præsenteres først spørgsmål vedrørende Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske prioriteter og dernæst spørgsmål vedrørende Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik.

3.1 Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter

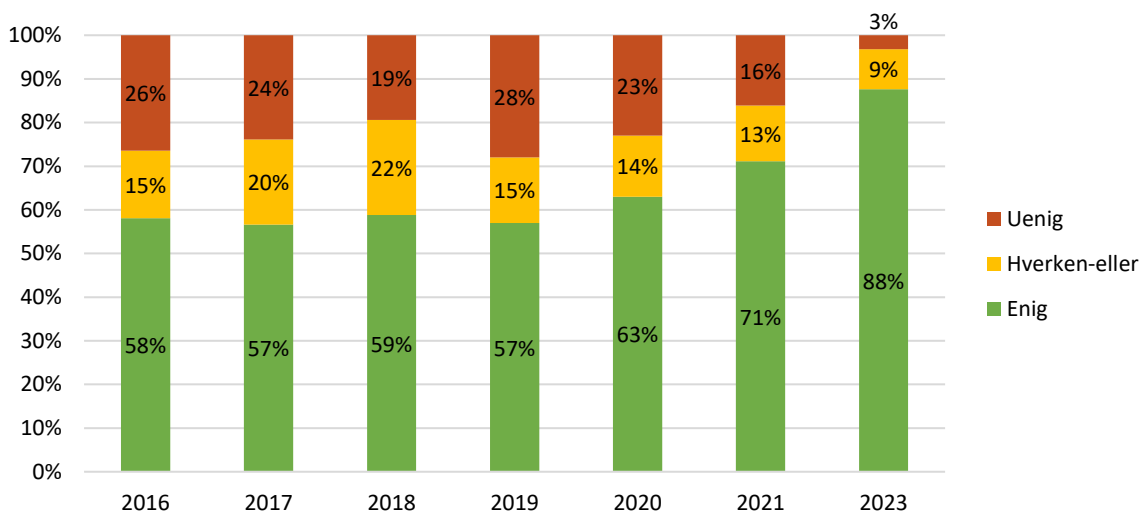
Figur 20: Hvorvidt respondenterne mener, at Vestens forhold til Rusland vil være værre eller bedre om fem år. Procent (2019-2023).

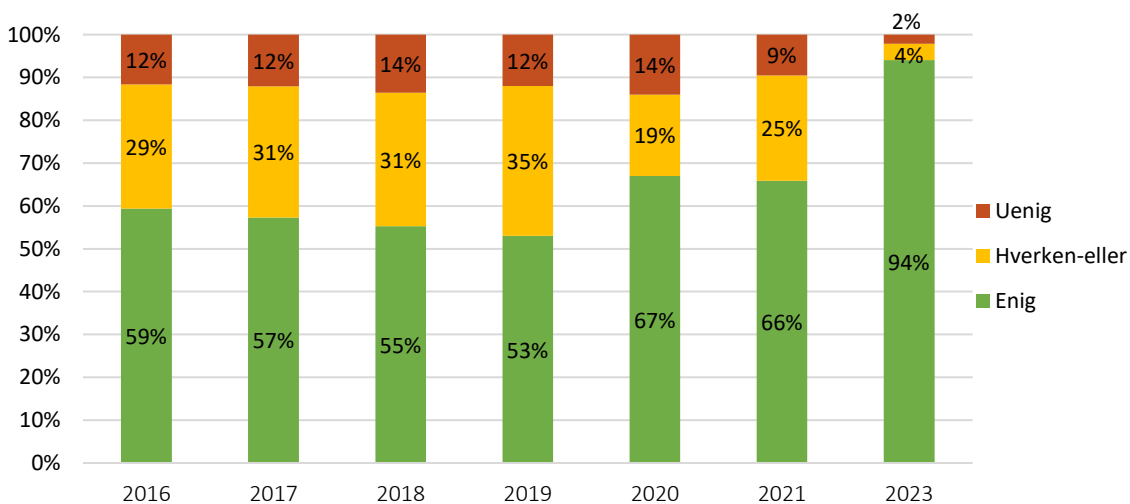
Figur 21: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sit sanktionsregime. Procent (2016-2023).

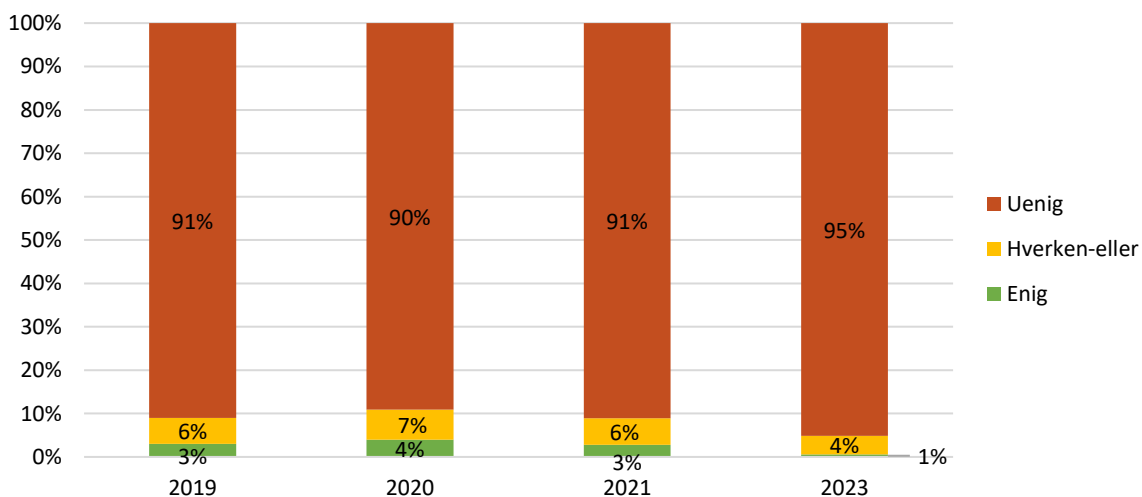
Figur 22: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør styrke sin militære afskrækkelse. Procent (2016-2023).

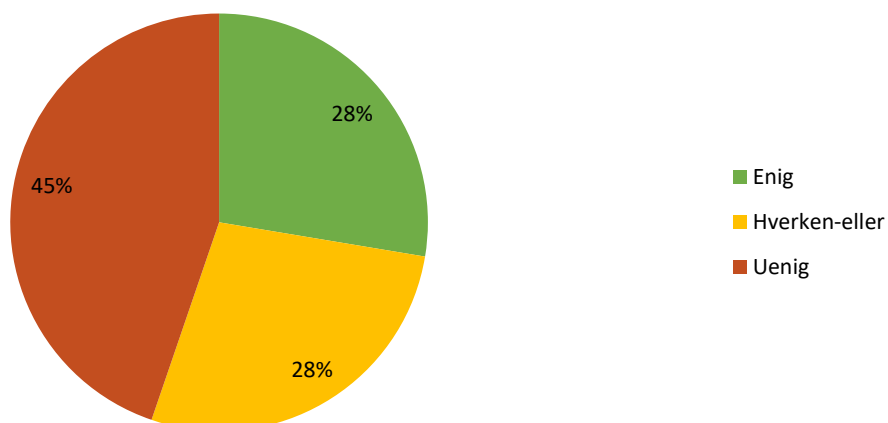
Figur 23: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør give yderligere militær og økonomisk støtte til Ukraine. Procent (2016-2023).

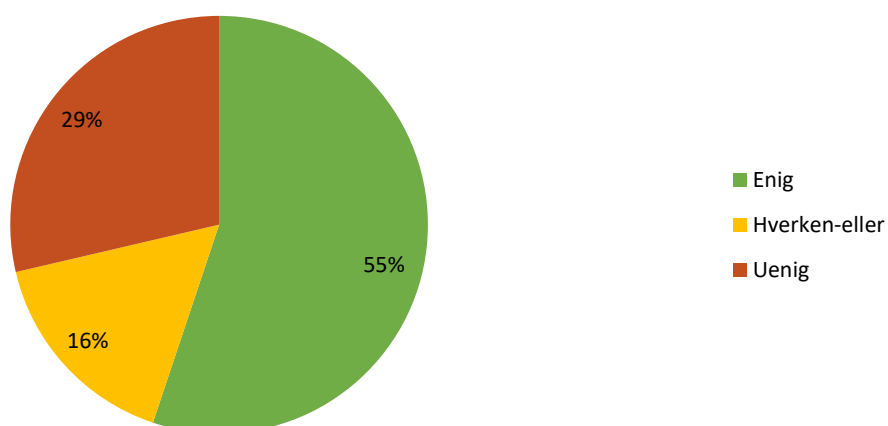
Figur 24: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør acceptere russiske militære indgreb i Ruslands nærrområde. Procent (2019-2023).

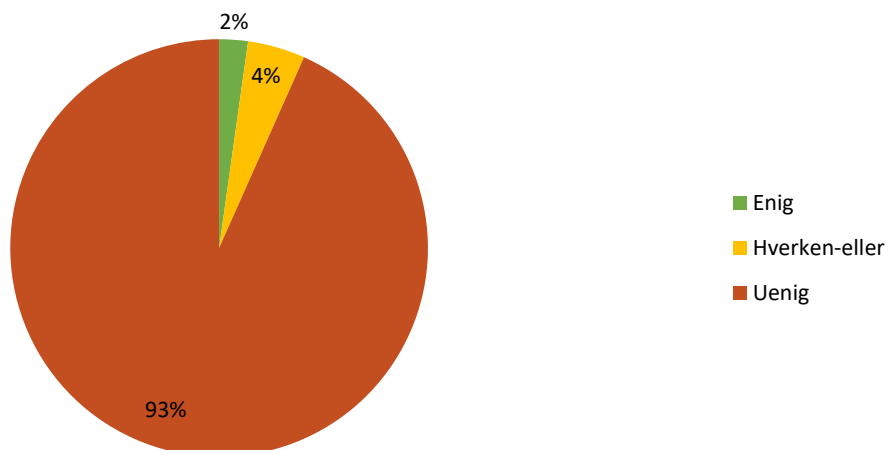
Figur 25: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør prioritere en fælles forståelse med Rusland. Procent (2023)

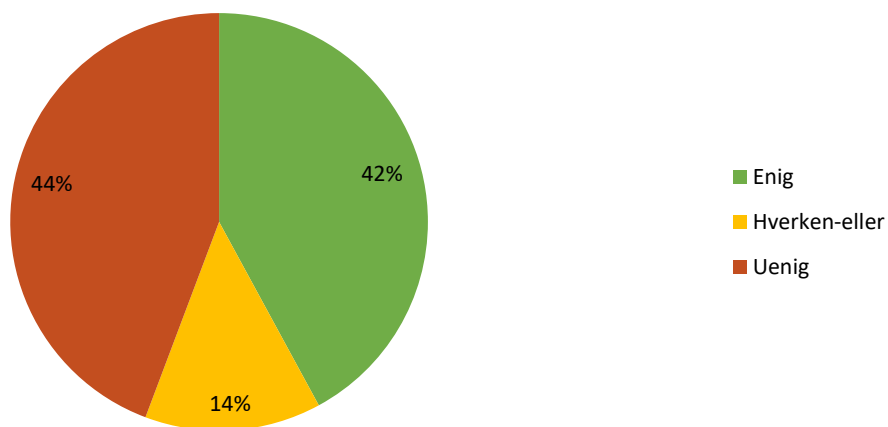
Figur 26: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark har gjort nok for at støtte Ukraine. Procent (2023).

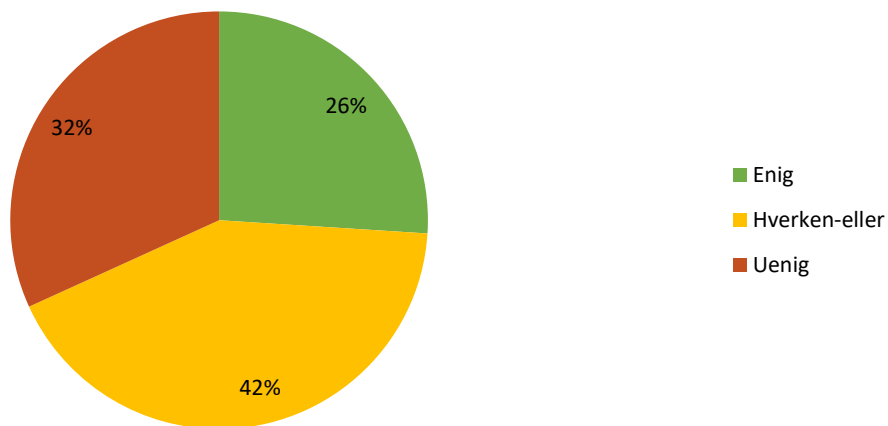
Figur 27: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at krigen i Ukraine er ovre inden udgangen af 2023. Procent (2023)

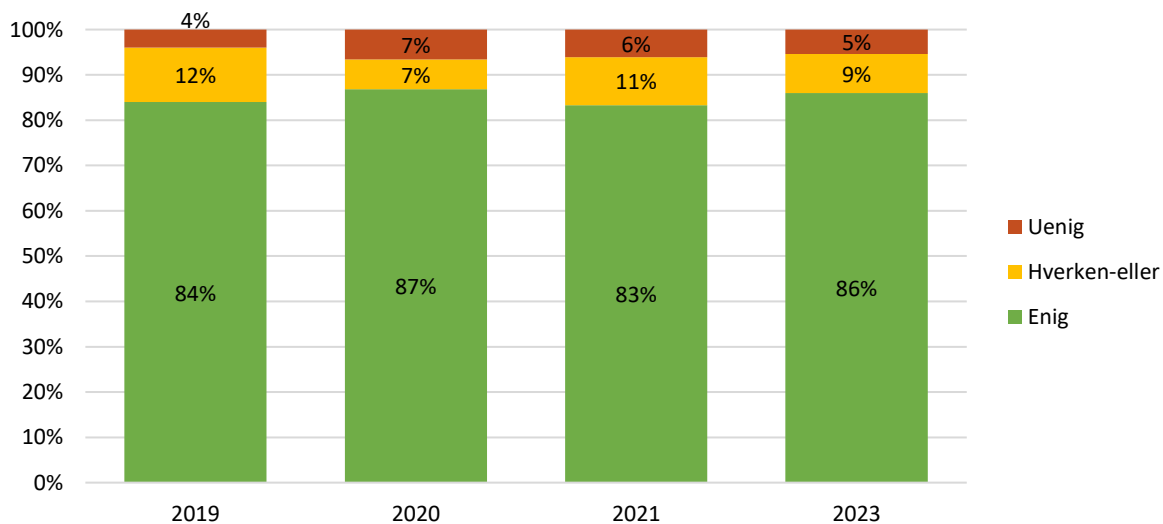
Figur 28: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at krigen i Ukraine er en forventelig del af magtpolitik i det 21. århundrede. Procent (2023)

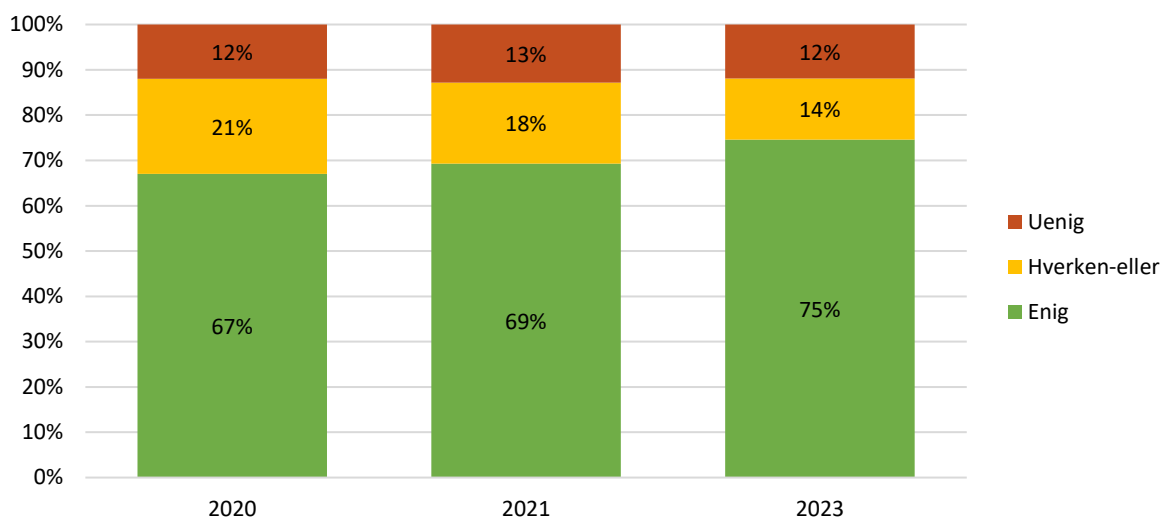
Figur 29: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at krigen i Ukraine er eskaleret ved afslutningen af 2023. Procent (2023)

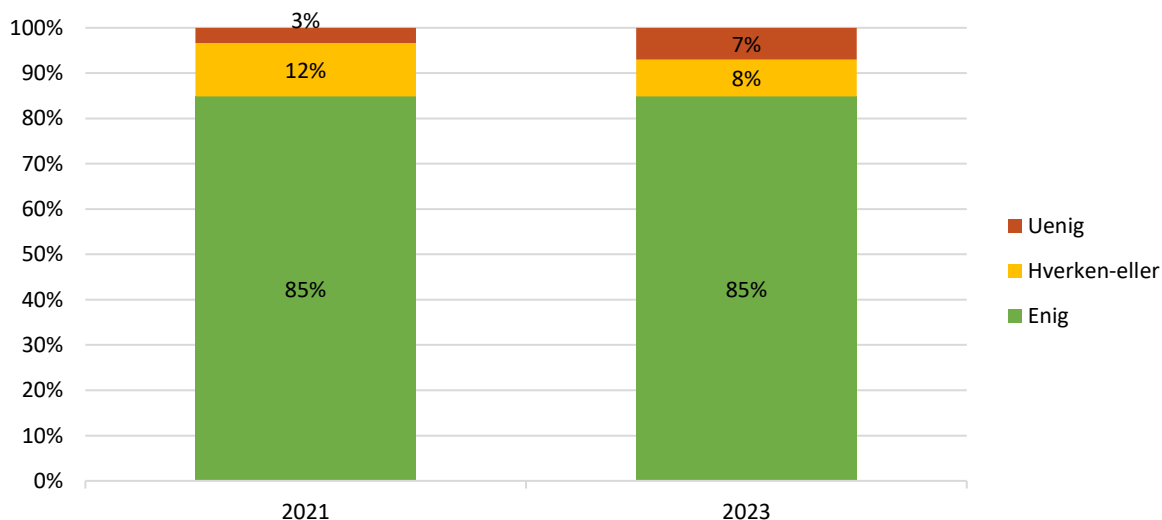
Figur 30: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas langsigtede teknologiske udvikling udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2023).

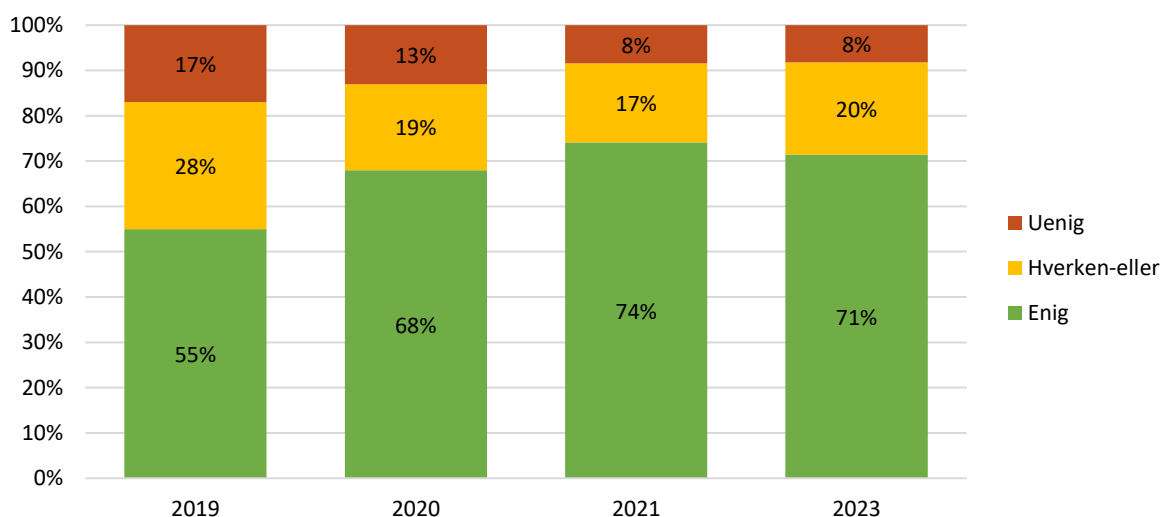
Figur 31: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas ageren i sit nærområde, udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2020-2023).

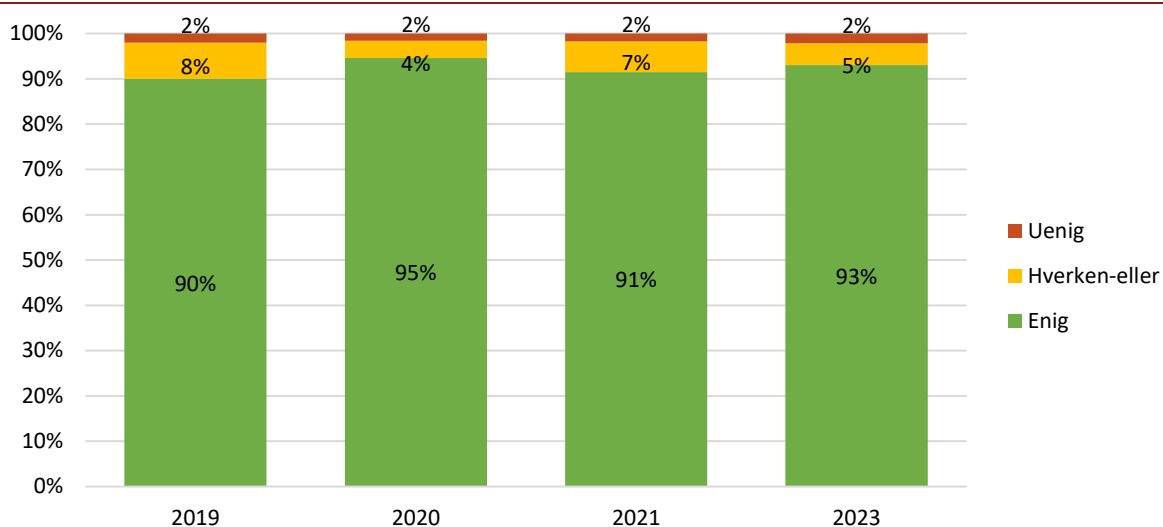
Figur 32: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas brug af økonomiske og handelspolitiske pressionsmidler udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2021-2023).

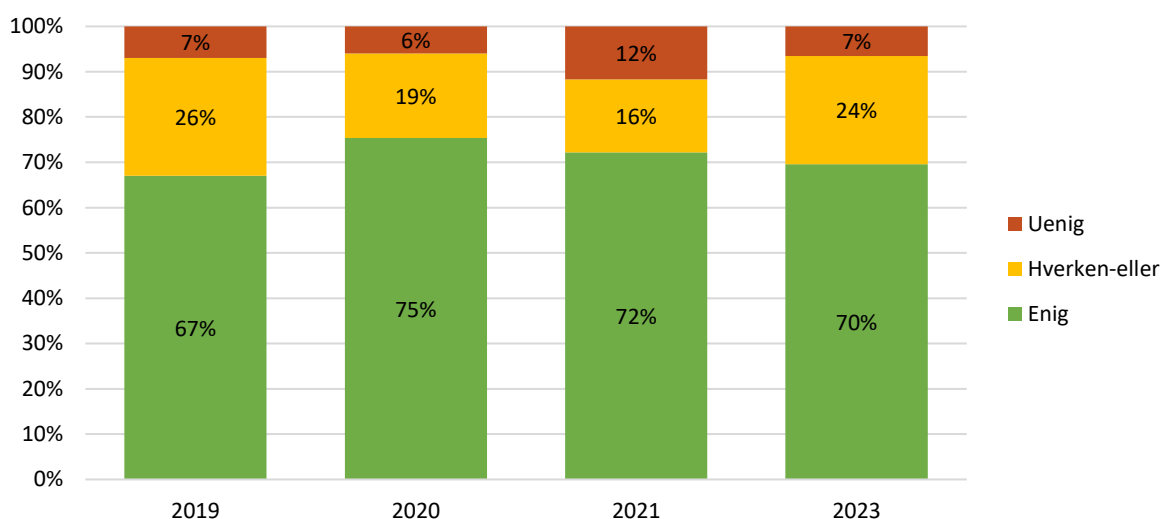
Figur 33: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at moderniseringen af Kinas militær udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2023).

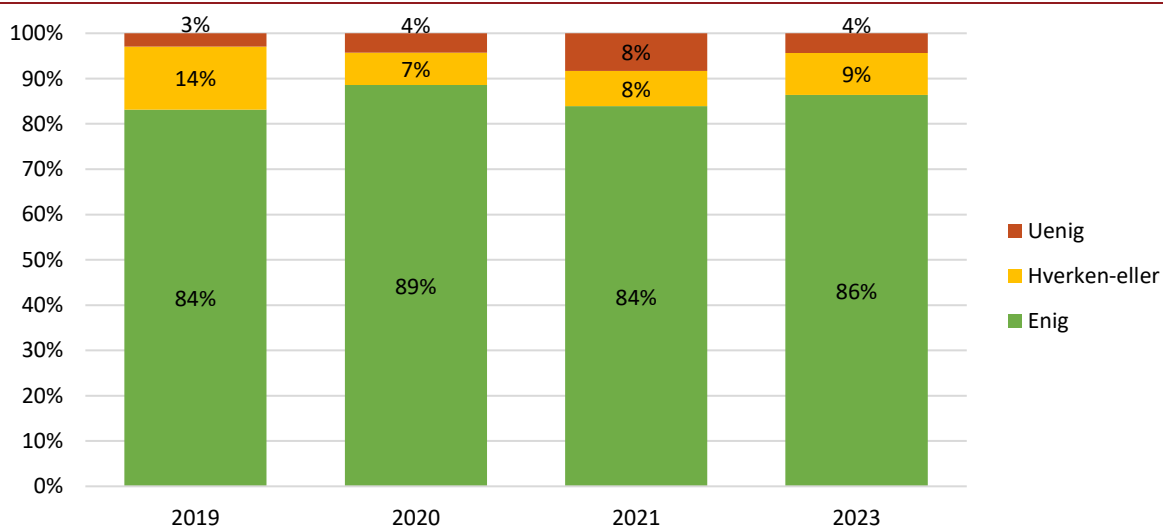
Figur 34: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesisk industrispionage udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2023).

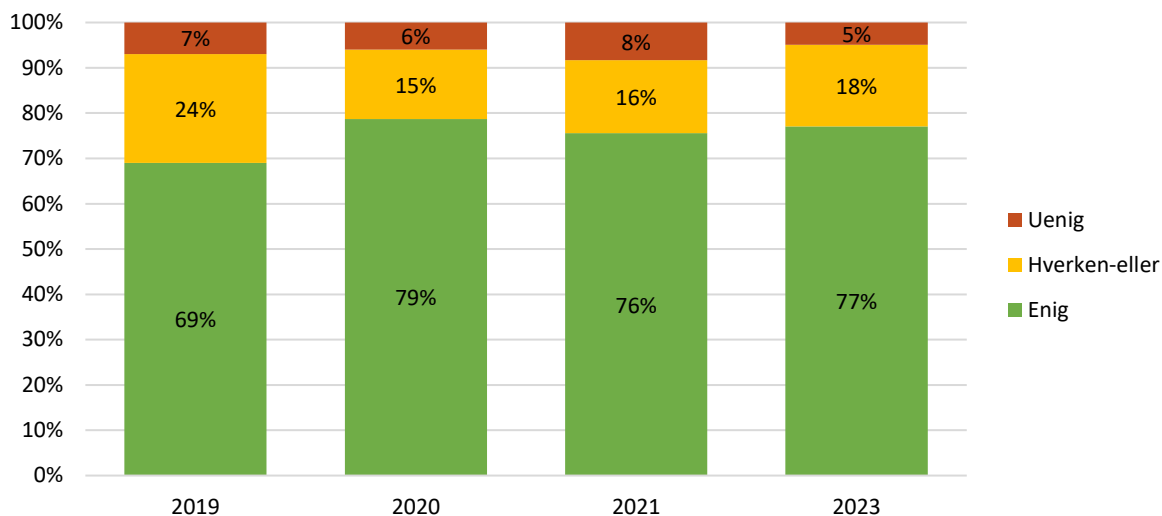
Figur 35: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Danmark udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2023).

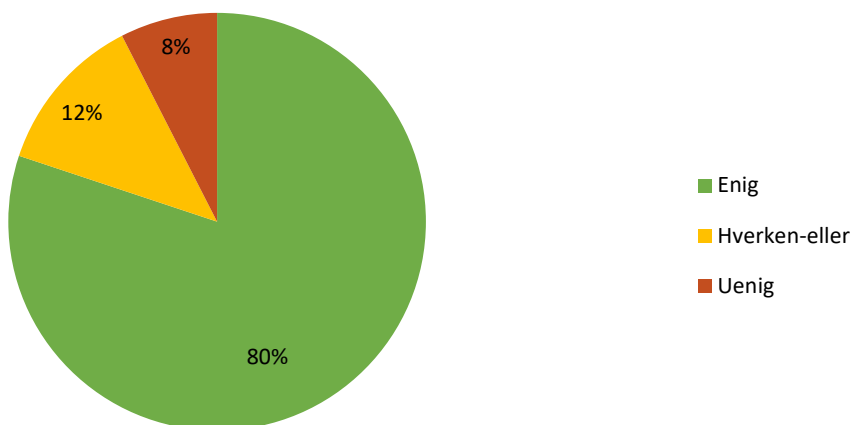
Figur 36: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Grønland udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2023).

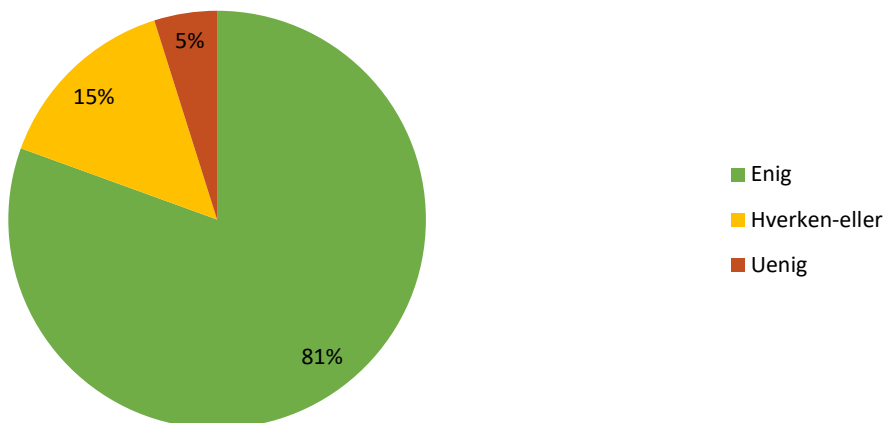
Figur 37: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at kinesiske investeringer i Europa udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2019-2023).

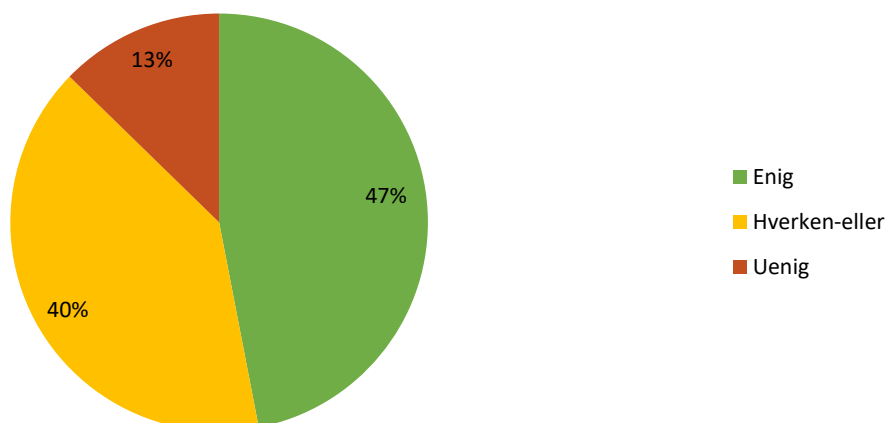
Figur 38: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kinas ageren over for Taiwan udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark. Procent (2023).

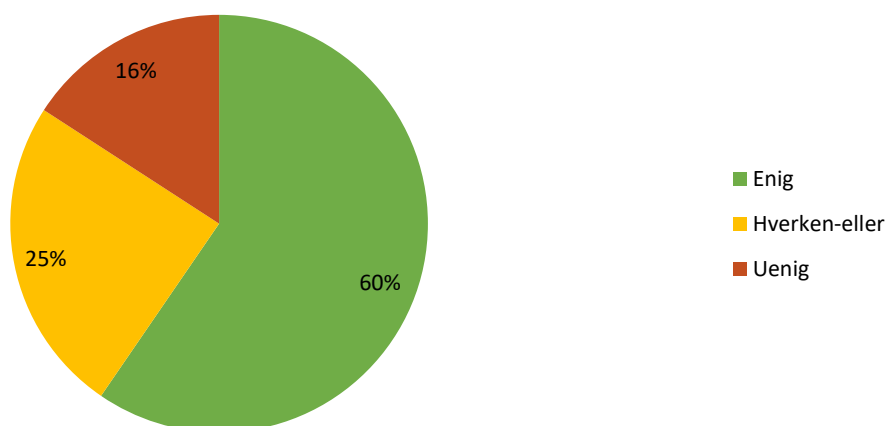
Figur 39: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark og Europa bør involvere sig mere i den strategiske konkurrence med Kina. Procent (2023).

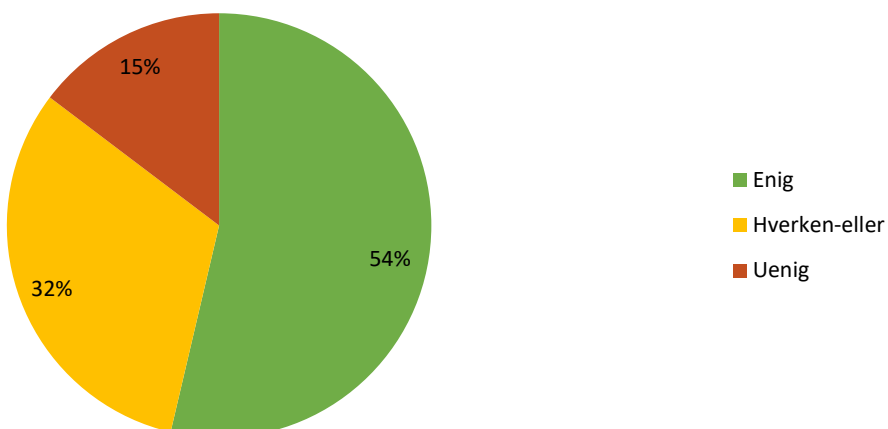
Figur 40: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Kina har det primære ansvar for den øgede strategiske rivalisering mellem Vesten og Kina. Procent (2023).

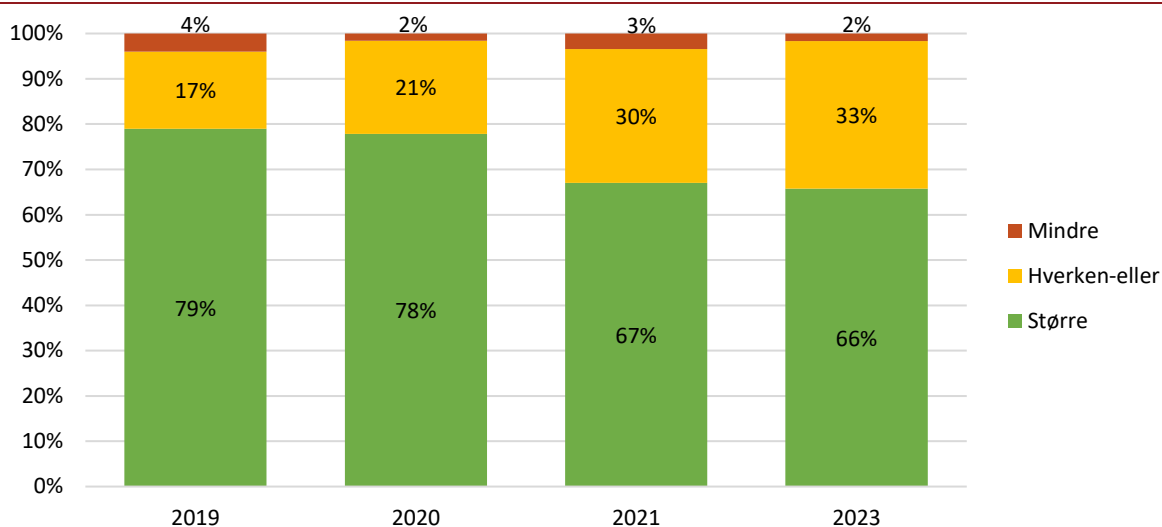
Figur 41: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør prioritere en fælles forståelse med Kina. Procent (2023).

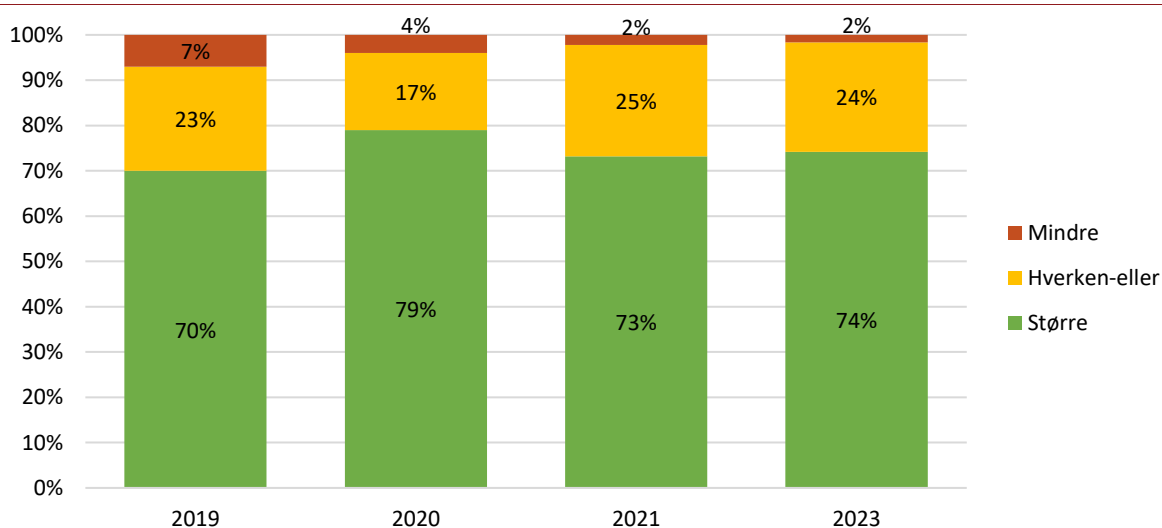
Figur 42: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vesten bør bidrage til forsvaret af Taiwan i tilfældet af en militær konfrontation. Procent (2023).

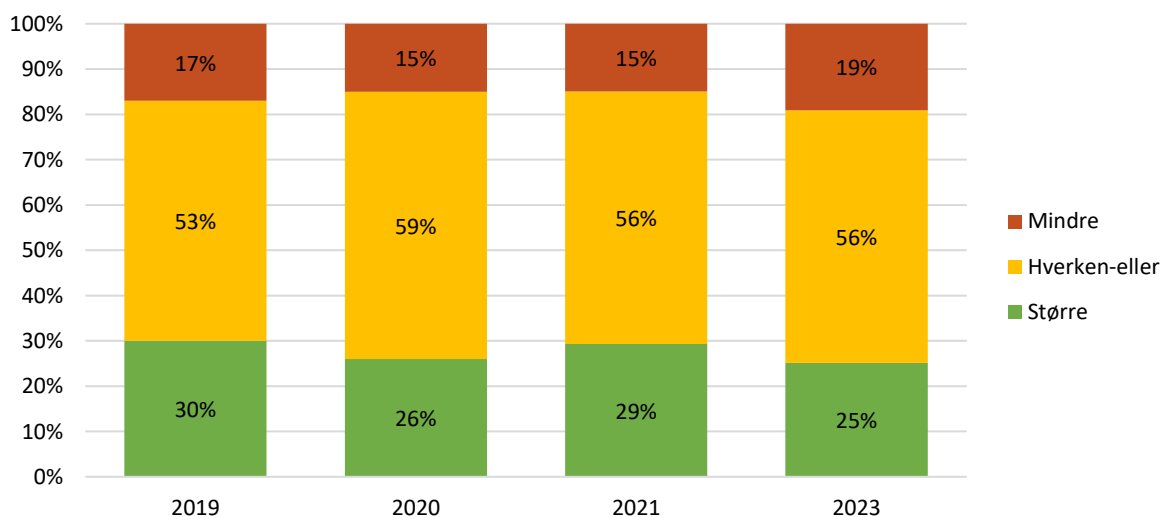
Figur 43: Hvorvidt respondenterne vurderer, at irregulær migration og terrorisme fra syd samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2023).

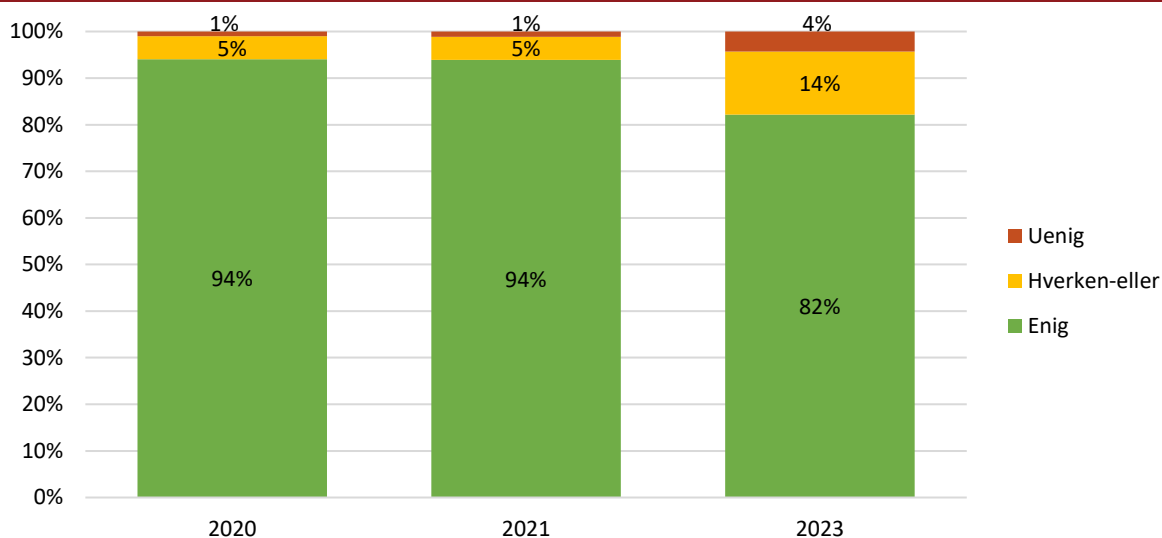
Figur 44: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra irregulær migration til Europa samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2023).

Figur 45: Hvorvidt respondenterne vurderer, at udfordringerne fra terrorisme mod Europa samlet set vil være større eller mindre om fem år. Procent (2019-2023).

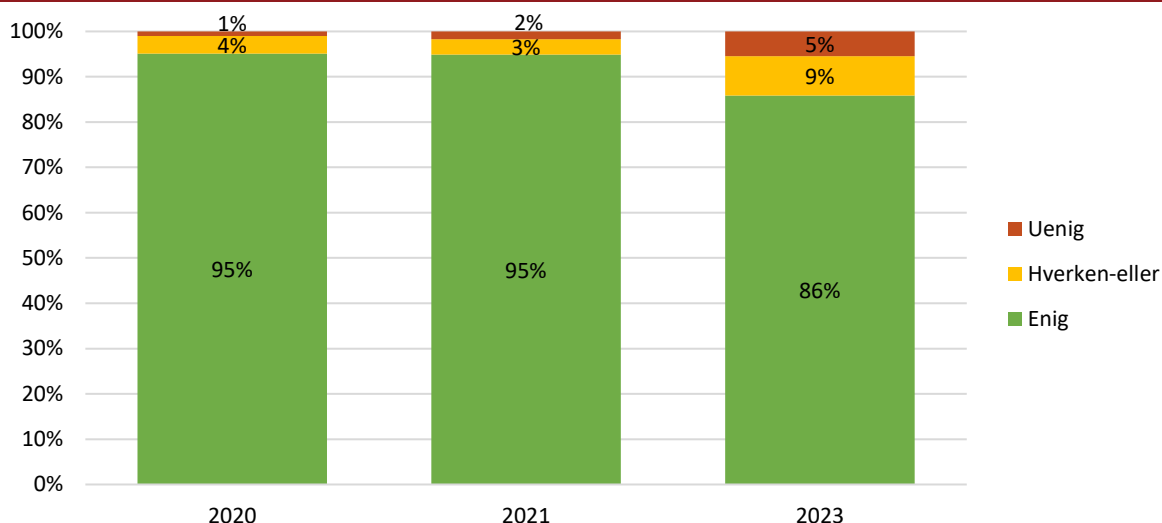

Figur 46: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør prioritere sikringen af EU's ydre grænser. Procent (2020-2023). *

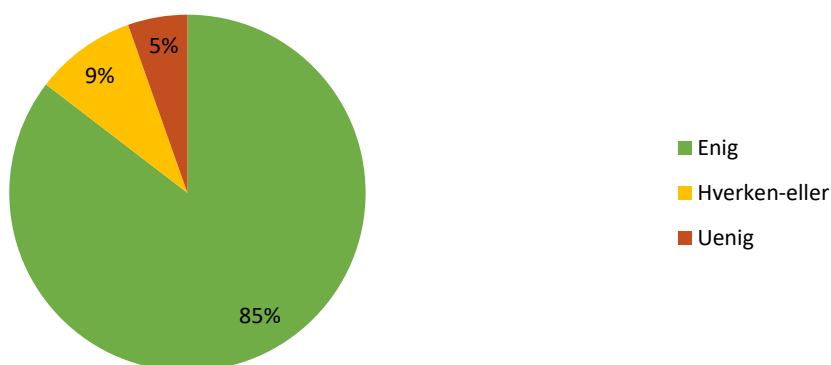
Note: *I 2023 versionen er spørgsmålet ændret fra "at Danmark bør bidrage til at opretholde" til "at Danmark bør prioritere sikringen".

Figur 47: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør bidrage til at håndtere udfordringen fra irregulær migration. * Procent (2020-2023).

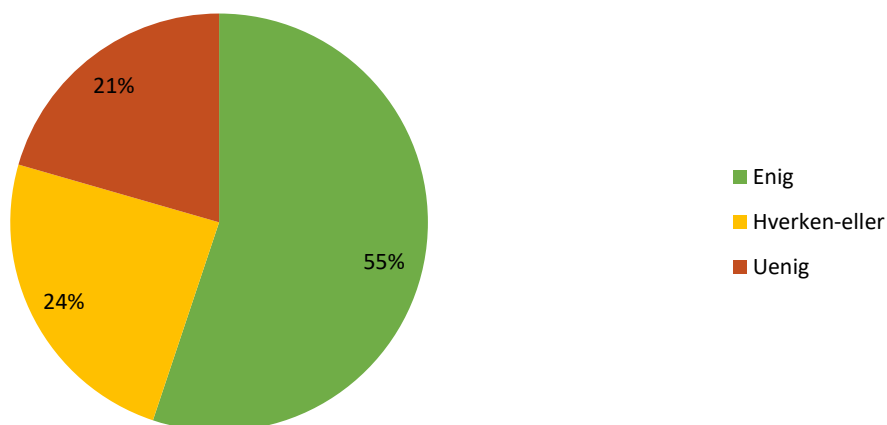

Note: *I 2023 versionen er "i nærområderne (fx i Afrika)" slettet.

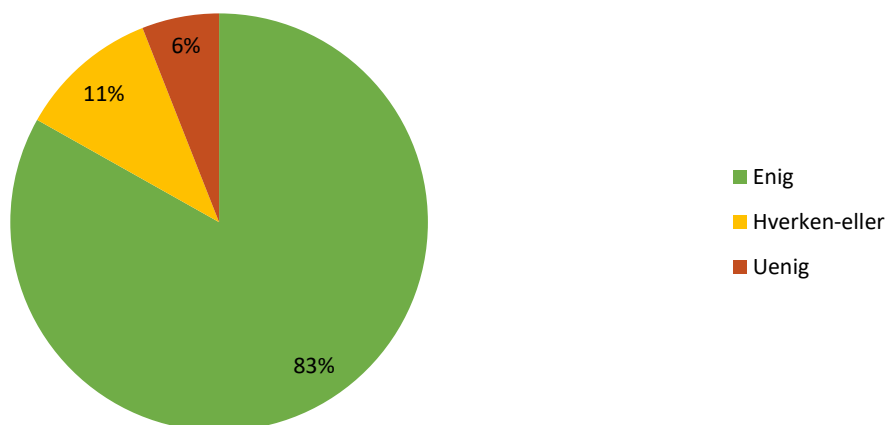
Figur 48: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør prioritere maritim sikkerhed. Procent (2023).

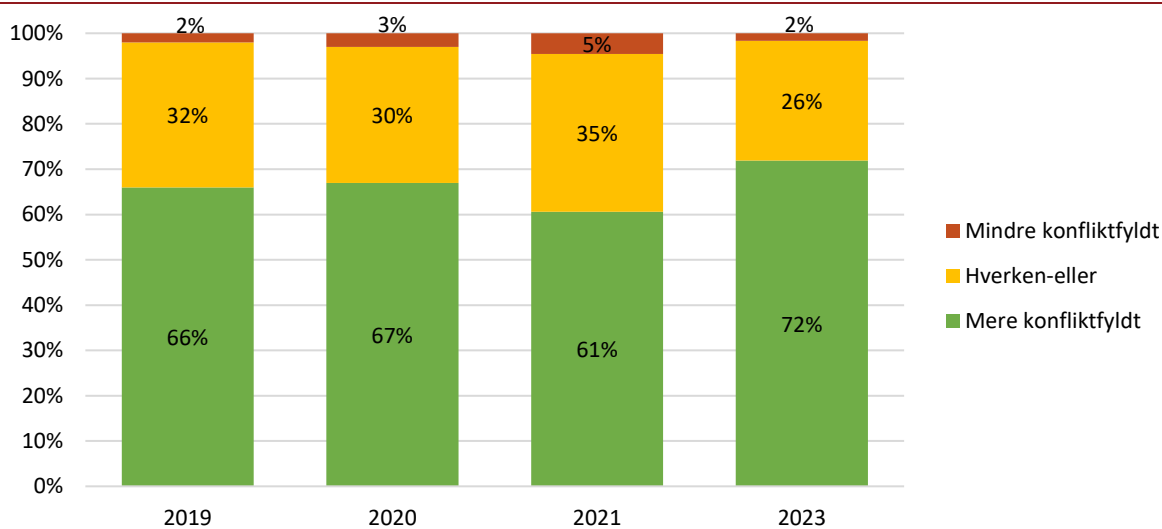
Figur 49: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør prioritere antiterror-operationer. Procent (2023).

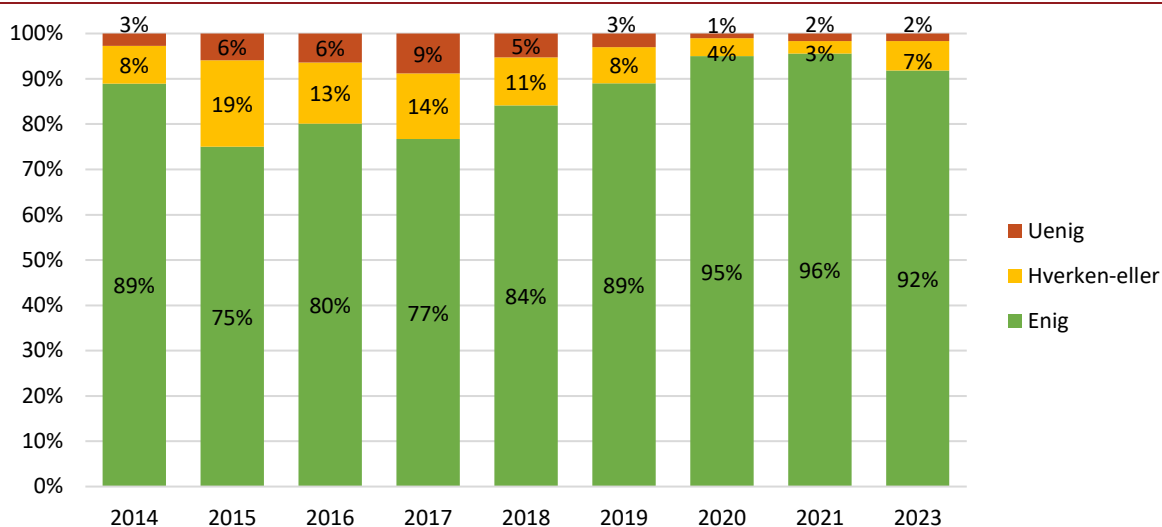
Figur 50: Hvorvidt respondenterne mener, at Danmark bør prioritere stabilitets- og kapacitetsopbygning. Procent (2023).

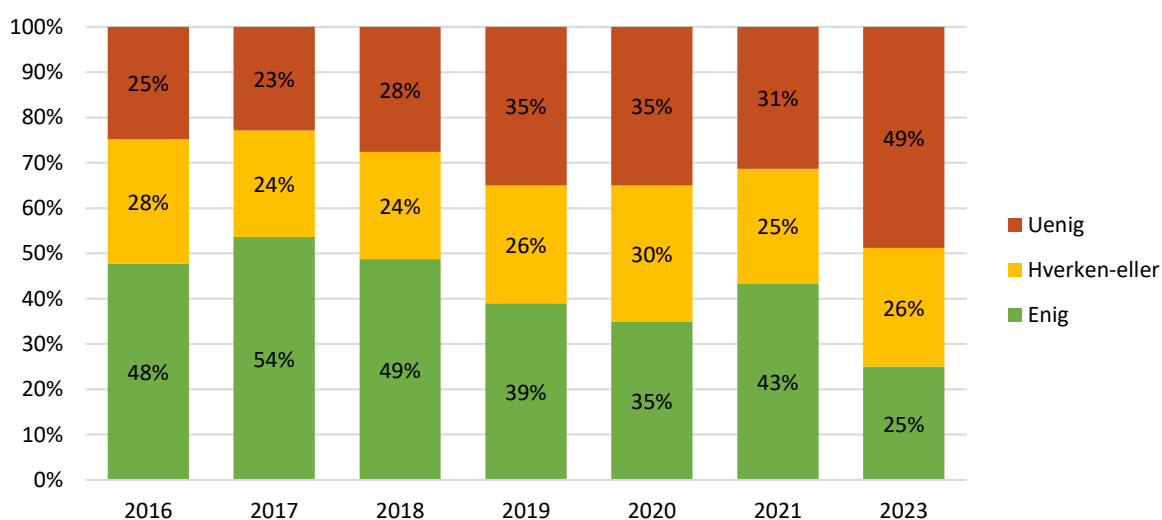
Figur 51: Hvorvidt respondenterne vurderer, at situationen i Arktis vil være mere eller mindre konfliktfyldt om fem år. Procent (2019-2023).

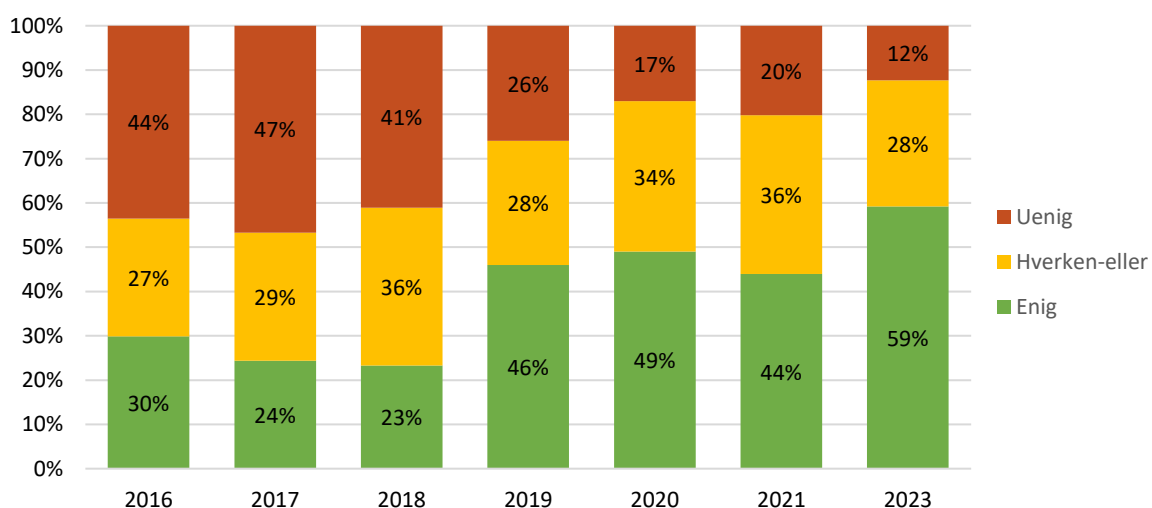
Figur 52: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Arktis bør prioriteres højt i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2014-2023).

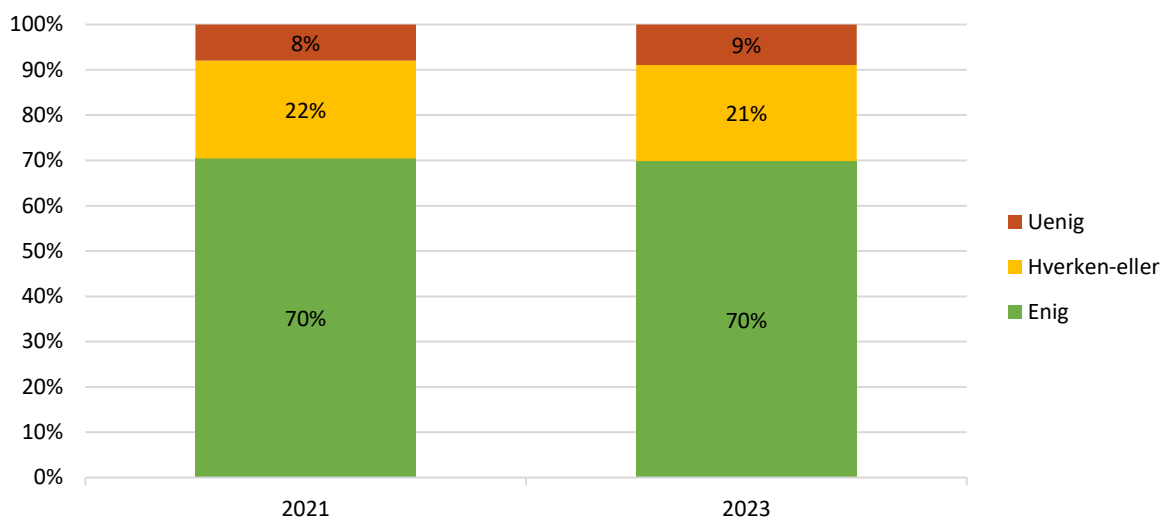
Figur 53: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Rusland vil overholde bestemmelserne i United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) vedr. havbunden i Arktis. Procent (2016-2023).

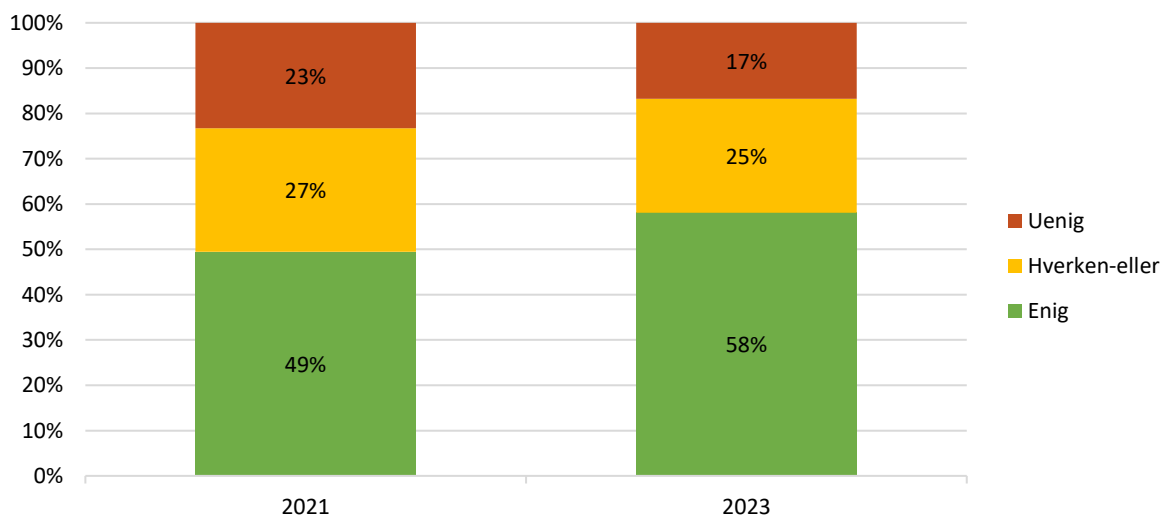
Figur 54: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Vestens krise med Rusland vil skabe konflikt i Arktis. Procent (2016-2023).

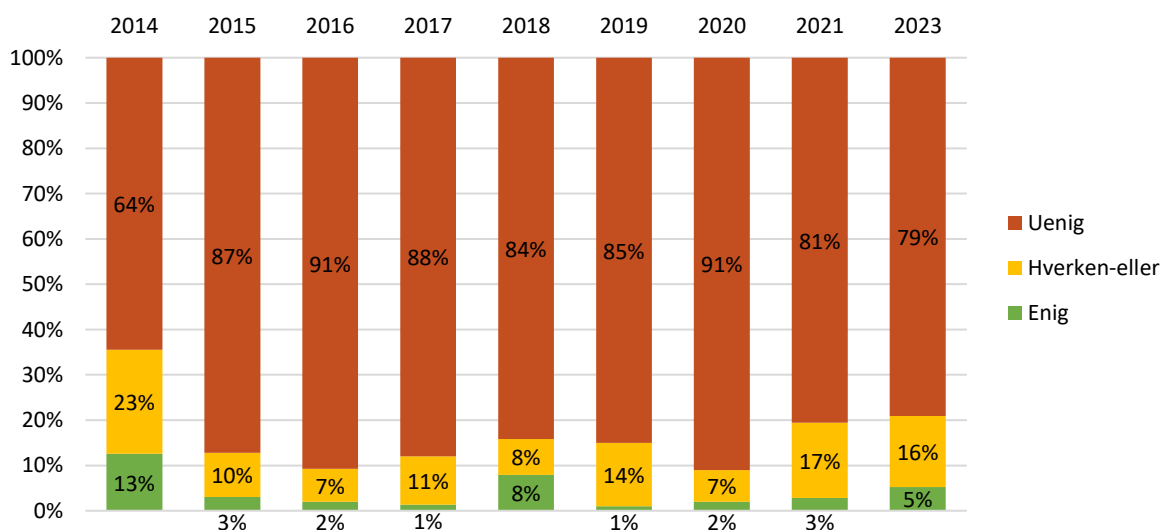
Figur 55: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at den globale konkurrence mellem USA og Kina vil skabe øgede spændinger i Arktis. Procent (2021-2023).

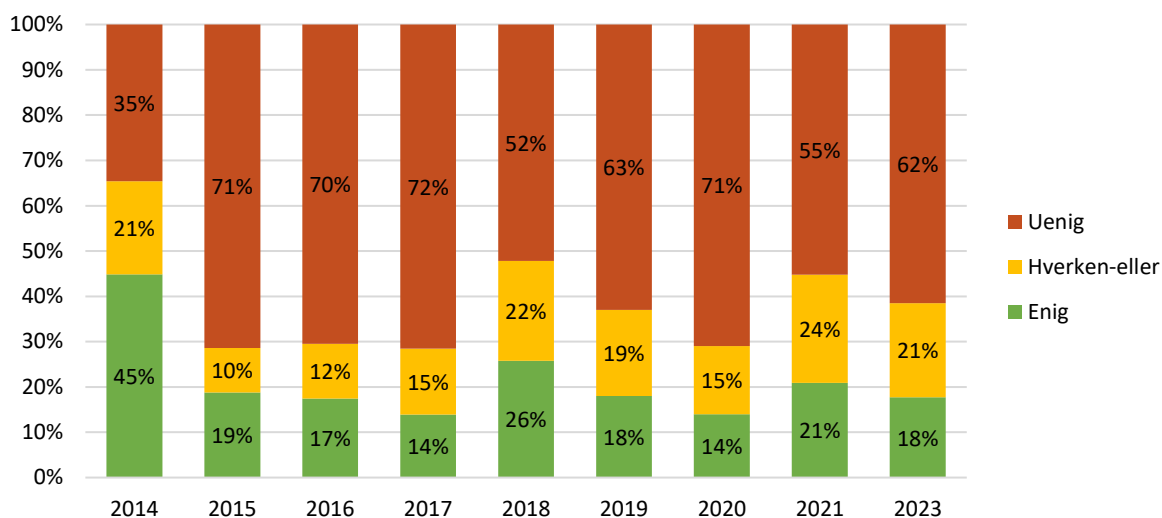
Figur 56: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at NATO bør spille en større rolle i Arktis. Procent (2021-2023).

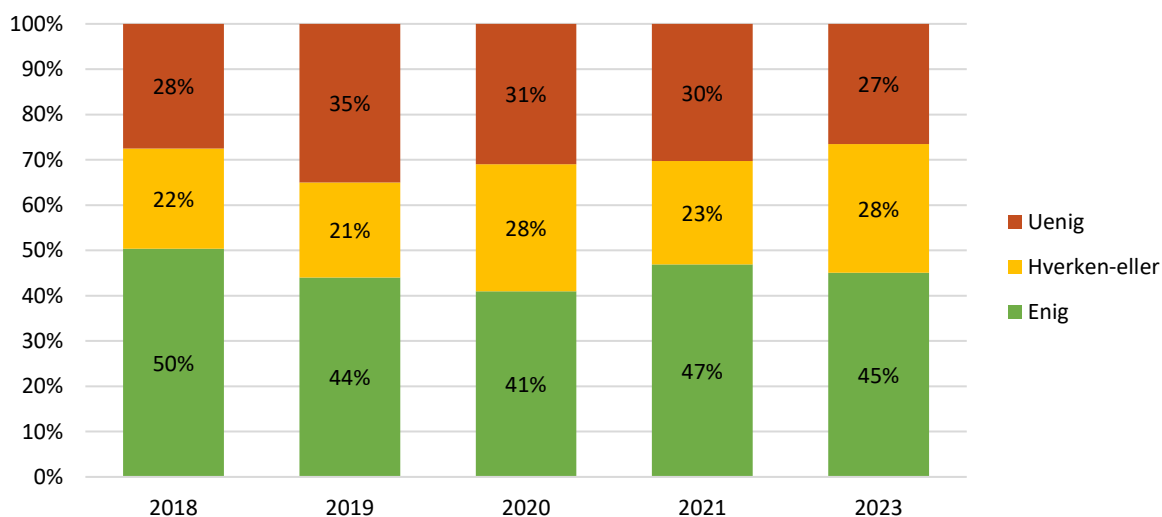
Figur 57: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 10 år. Procent (2021-2023).

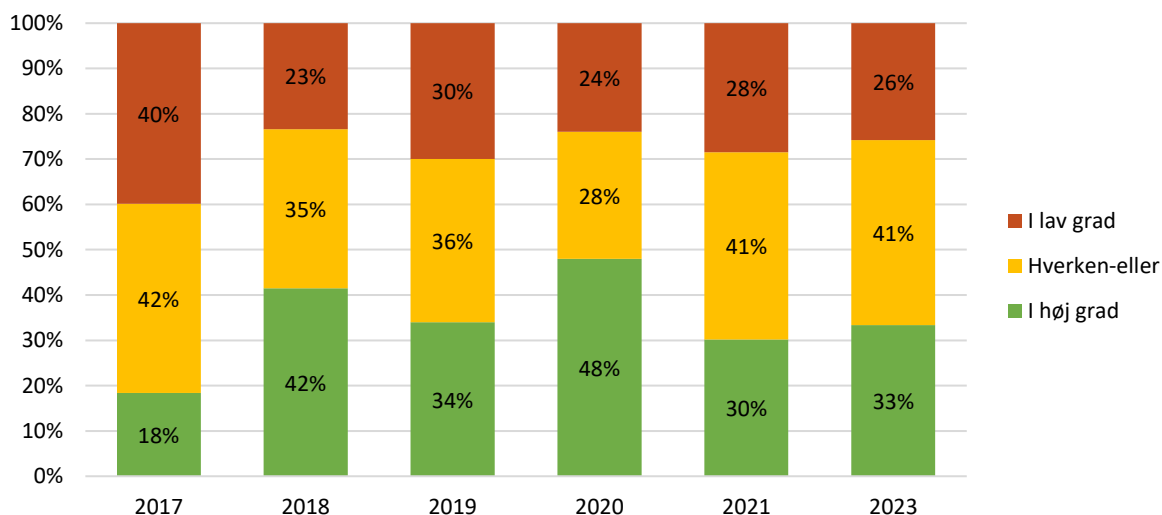
Figur 58: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 20 år. Procent (2014-2023).

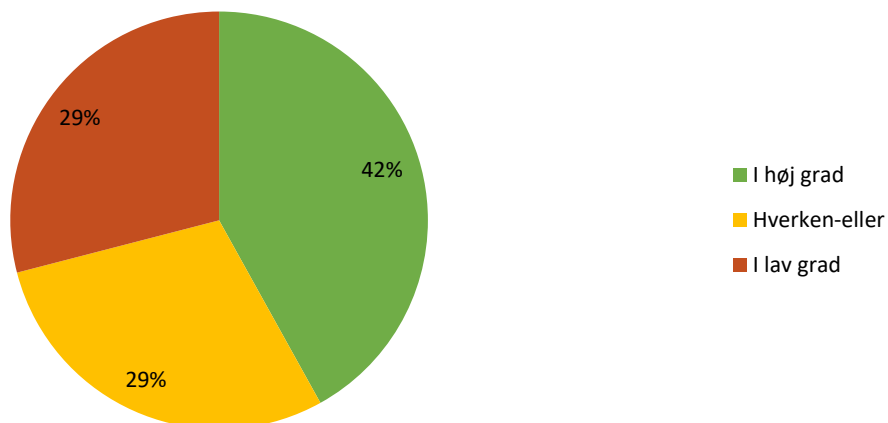
Figur 59: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Grønland vil blive selvstændigt inden for 50 år. Procent (2014-2023).

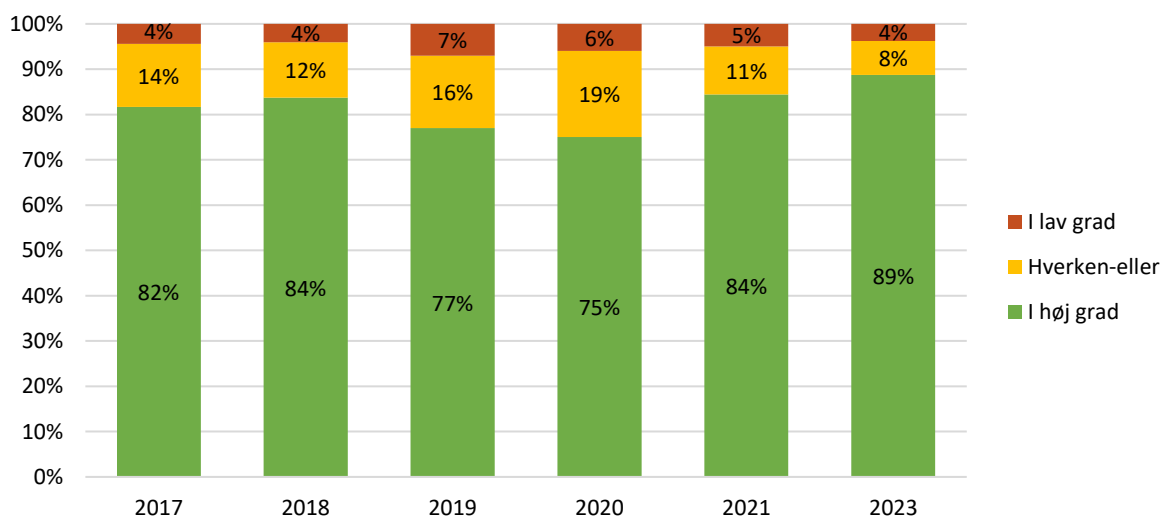
Figur 60: I hvilken grad respondenterne mener, at den ikke-demokratiske politiske udvikling i Tyrkiet vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2023).

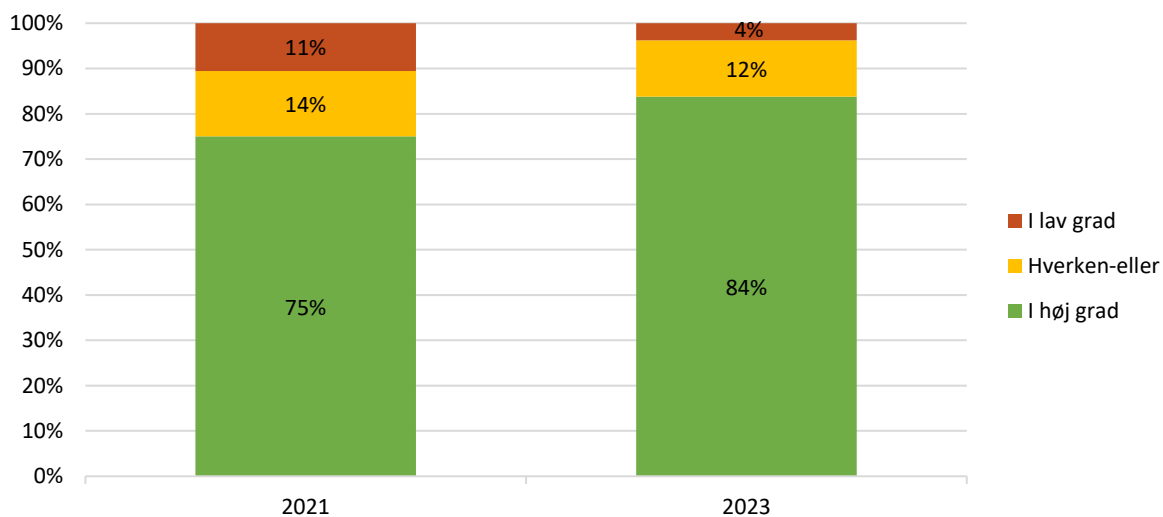
Figur 61: I hvilken grad respondenterne mener, at intern splittelse blandt EU-landene vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2023).

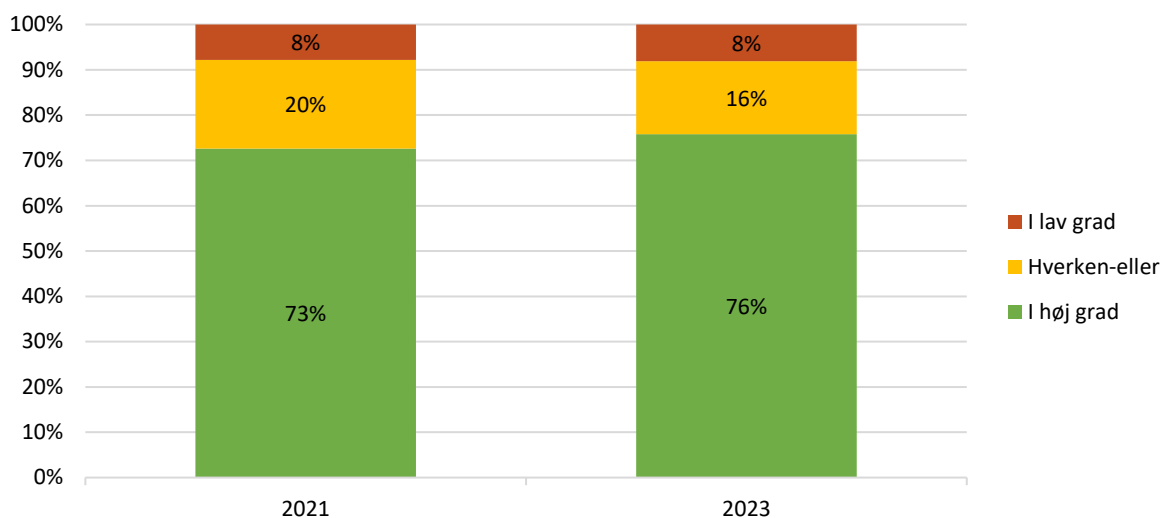
Figur 62: I hvilken grad respondenterne mener, at et mere selvhævdende Rusland vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2017-2023).

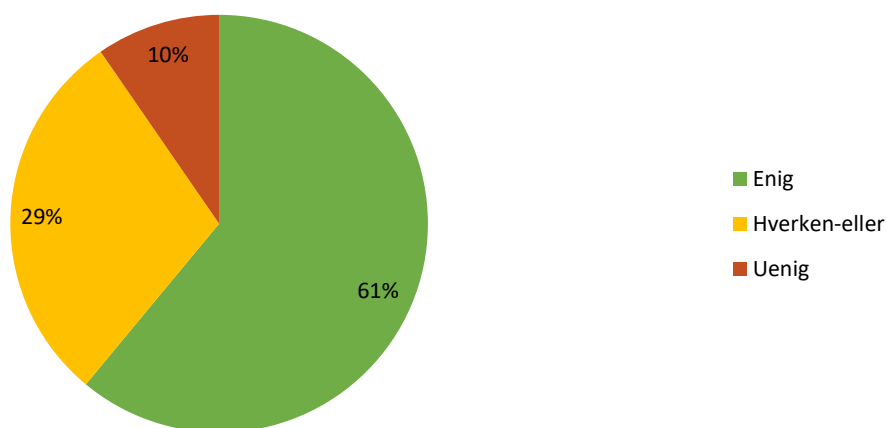
Figur 63: I hvilken grad respondenterne mener, at øget kinesisk indflydelse vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2021-2023).

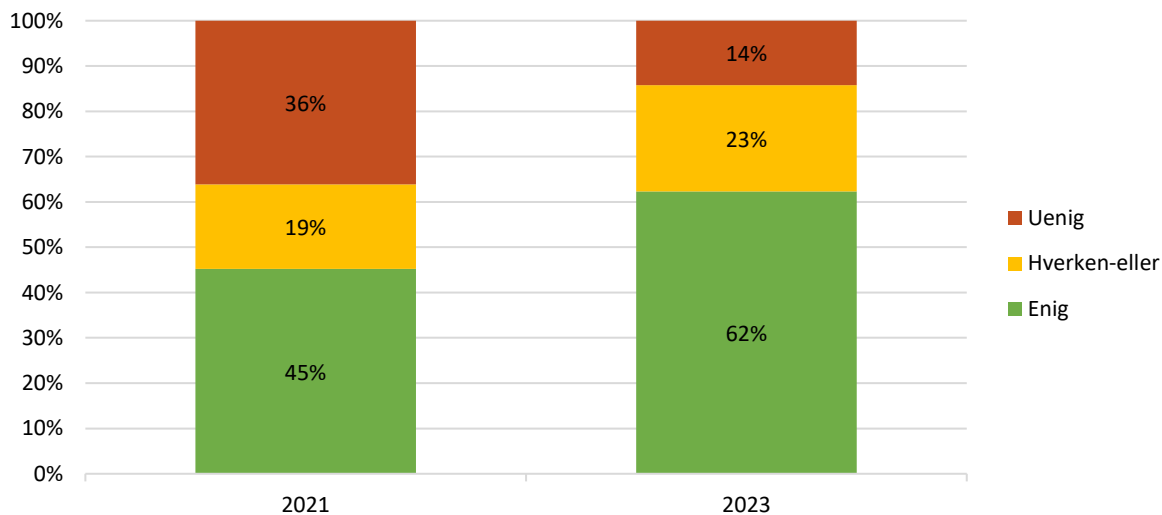
Figur 64: I hvilken grad respondenterne mener, at klimaforandringerne vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2021-2023).

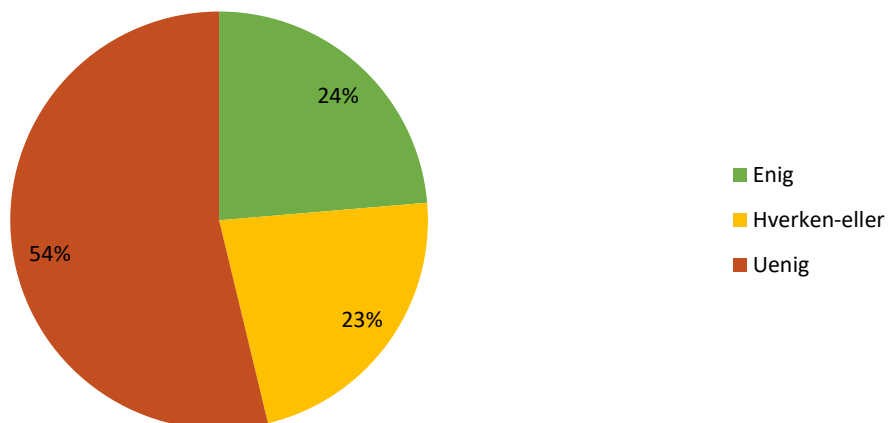
Figur 65: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at valget af en republikansk amerikansk præsident i 2024 vil få en negativ betydning for Vestens sammenhold. Procent (2023).

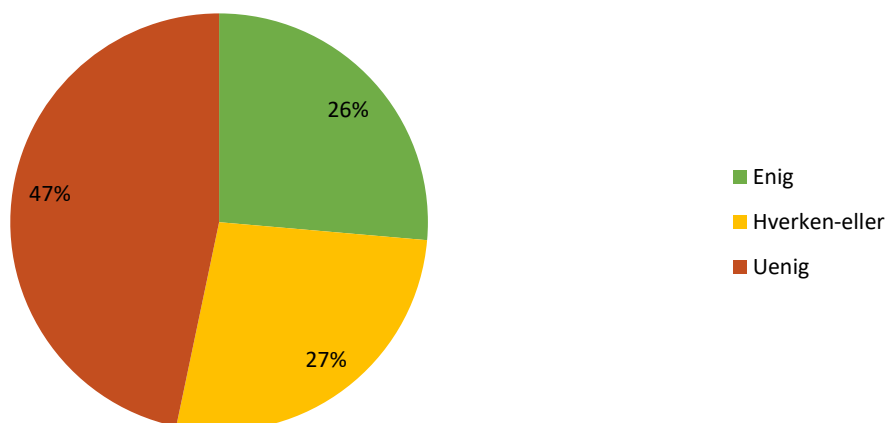
Figur 66: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der vil komme en markant styrkelse af europæisk forsvarssamarbejde inden 2024. Procent (2021-2023).

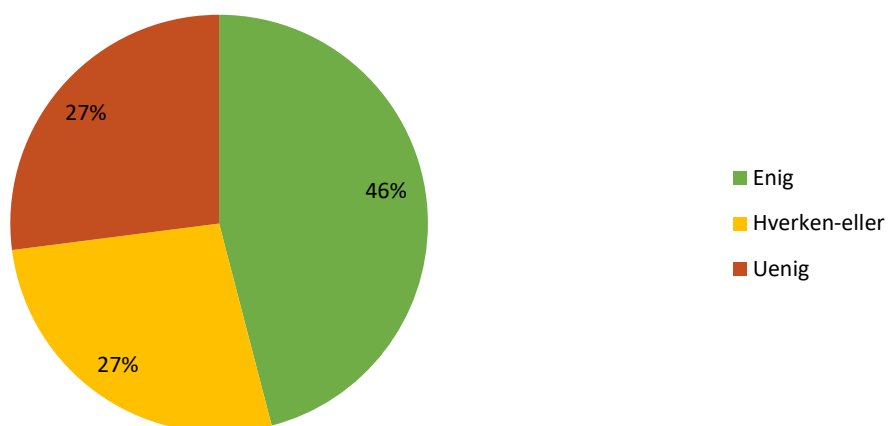
Figur 67: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at NATO-udvidelsen mindsker EU's betydning i forhold til Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitik. Procent (2023).

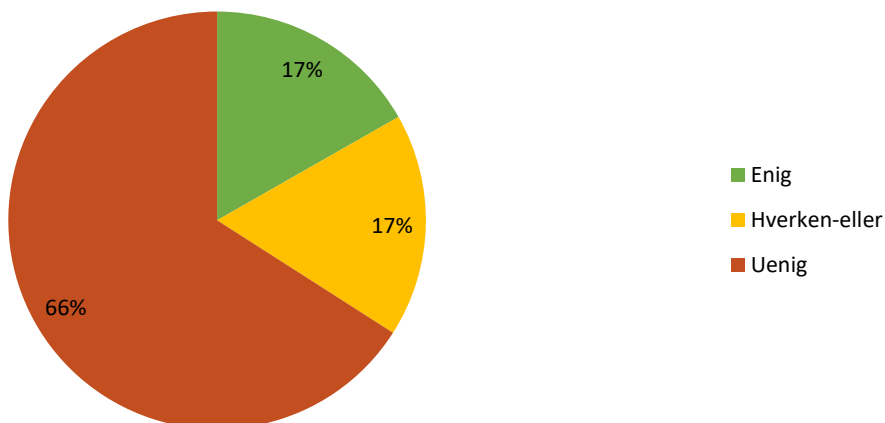
Figur 68: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark vil miste indflydelse i NATO efter indtrædelsen af Sverige og Finland. Procent (2023).

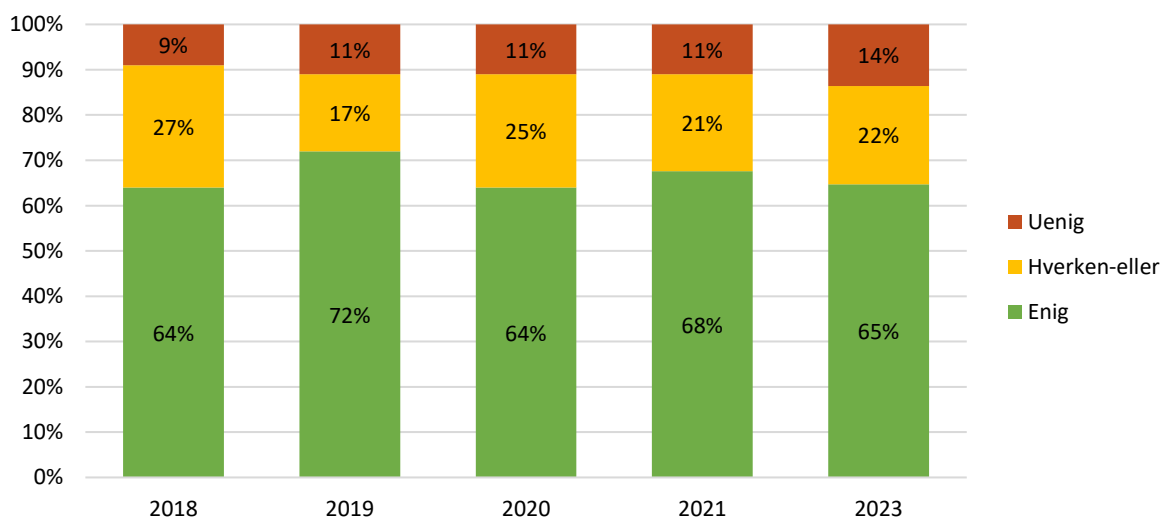
Figur 69: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Sverige og Finlands medlemskab vil øge spændingerne mellem NATO og Rusland. Procent (2023).

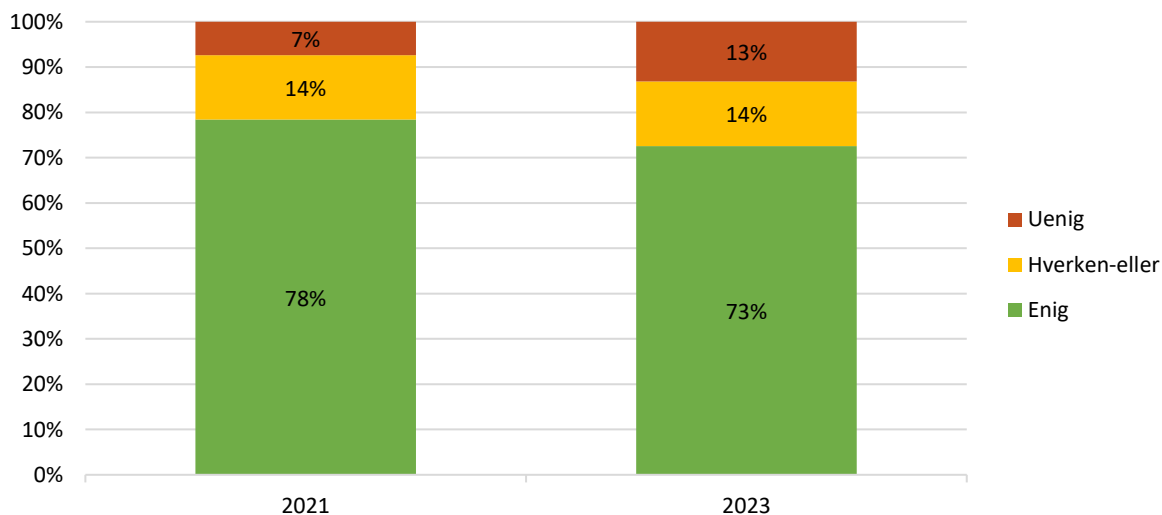
Figur 70: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Sverige og Finlands NATO-medlemskab vil reducere behovet for EU's forsvarssamarbejde. Procent (2023).

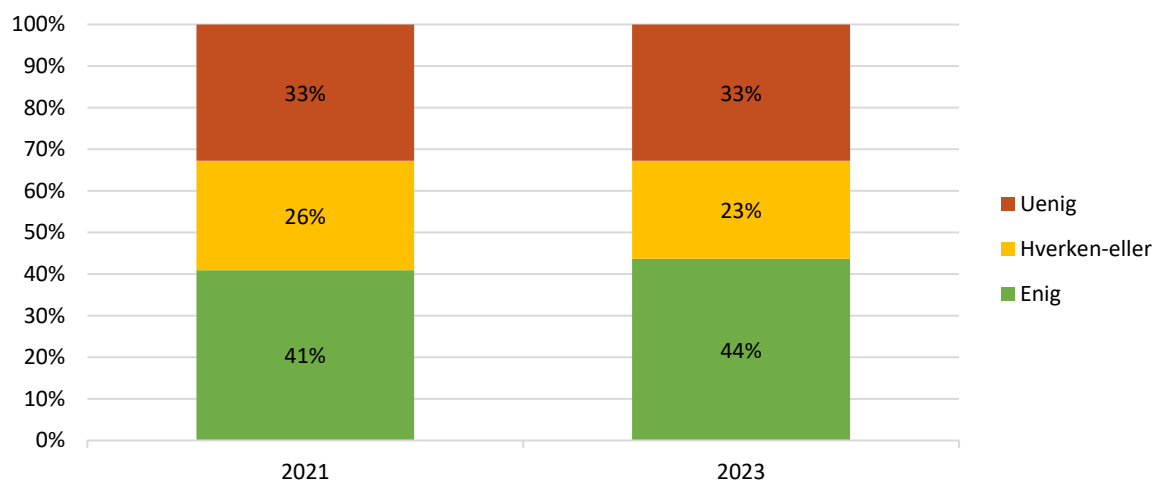
Figur 71: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at de udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier er nyttige. Procent (2018-2023).

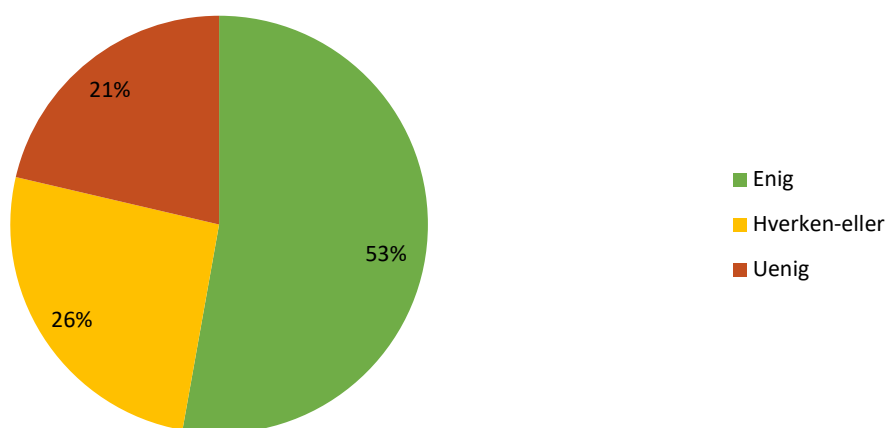
Figur 72: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er behov for en ny udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi. Procent (2021-2023).

Figur 73: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er behov for en værdibaseret udenrigs- og sikkerhedspolitisk strategi. Procent (2021-2023).

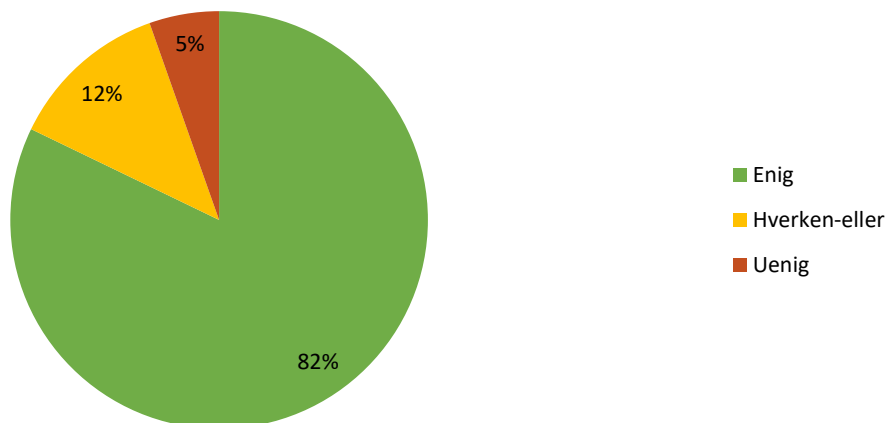
Figur 74: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at den kommende strategi vil afspejle et nybrud i Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik. Procent (2023).

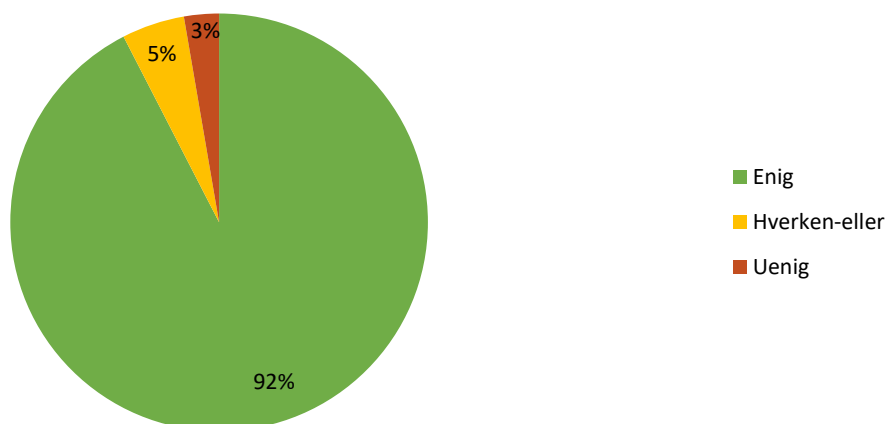
3.2

Danmarks forsvars- og sikkerhedspolitiske udfordringer og prioriteter

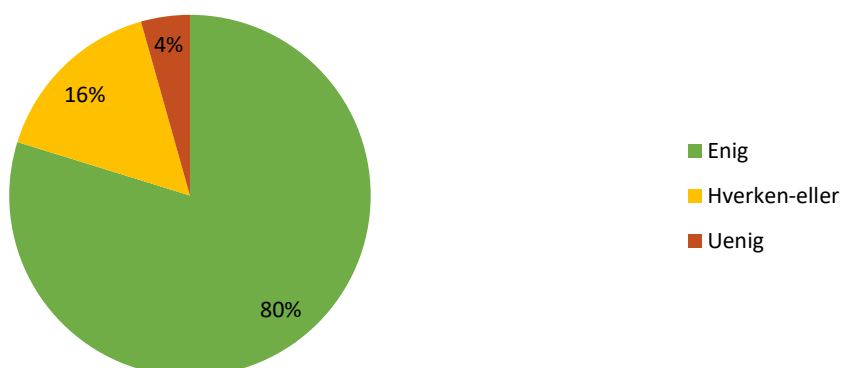
Figur 75: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimaforandringerne leder til konflikt (fx borgerkrig eller strategisk rivalisering). Procent (2023).

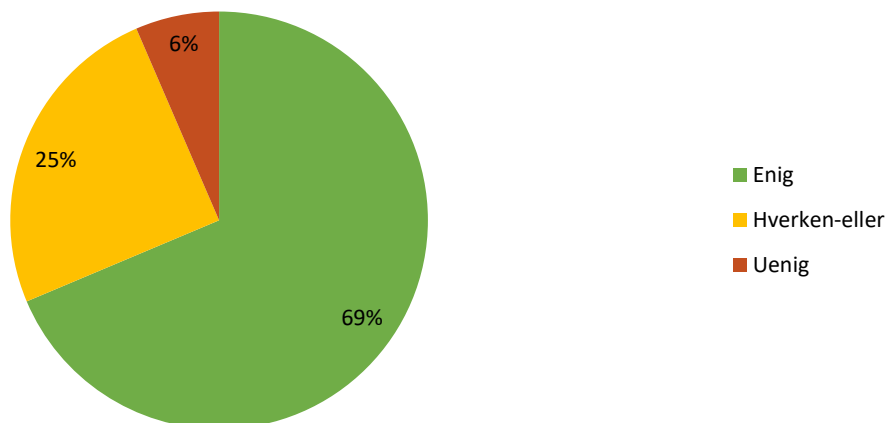
Figur 76: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimaforandringerne vil øge migrationspreset fra det globale syd. Procent (2023).

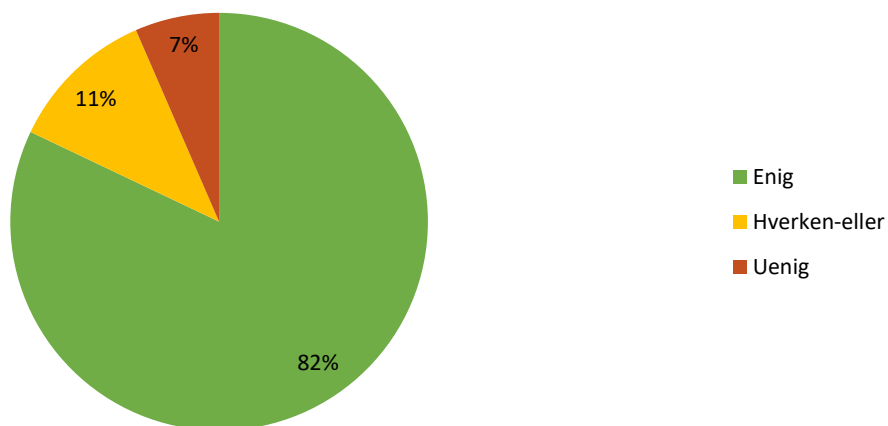
Figur 77: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimaforandringerne vil skærpe den strategiske rivalisering mellem stormagterne i Arktis. Procent (2023).

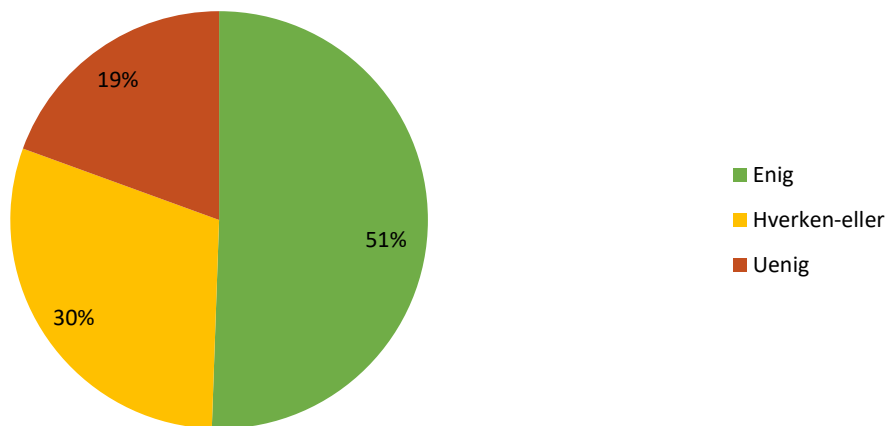
Figur 78: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimaforandringerne vil forværre Danmarks sikkerhed. Procent (2023).

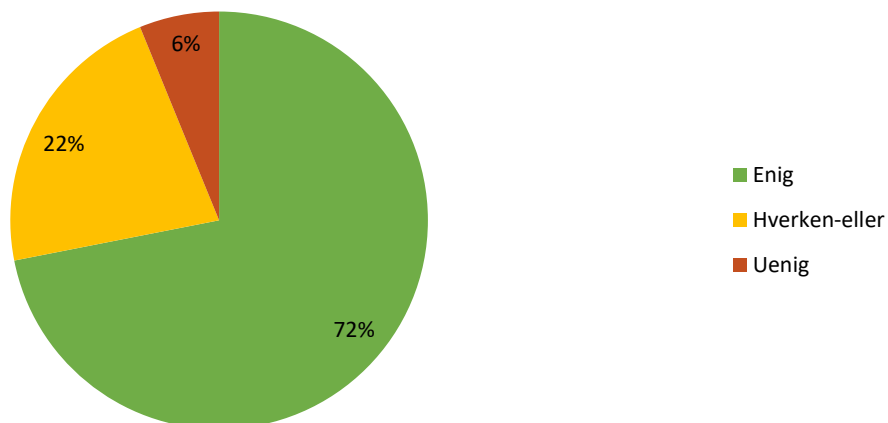
Figur 79: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark bør prioritere at forebygge klima-relaterede konflikter. Procent (2023).

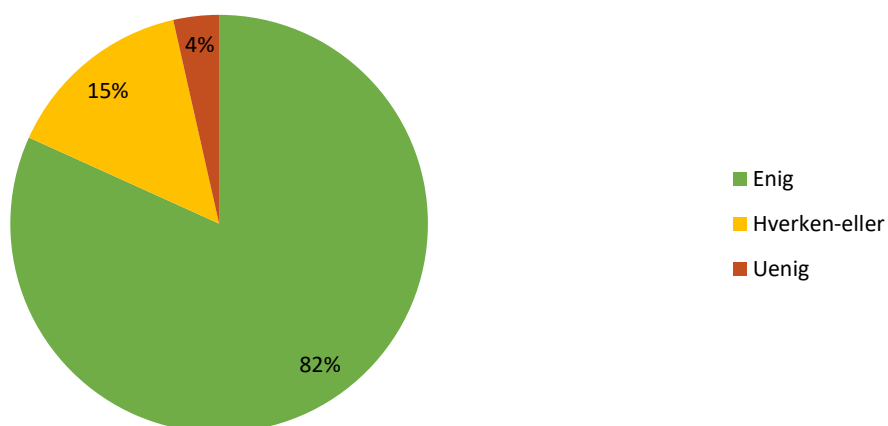
Figur 80: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Forsvaret bør bidrage mere til den grønne omstilling. Procent (2023).

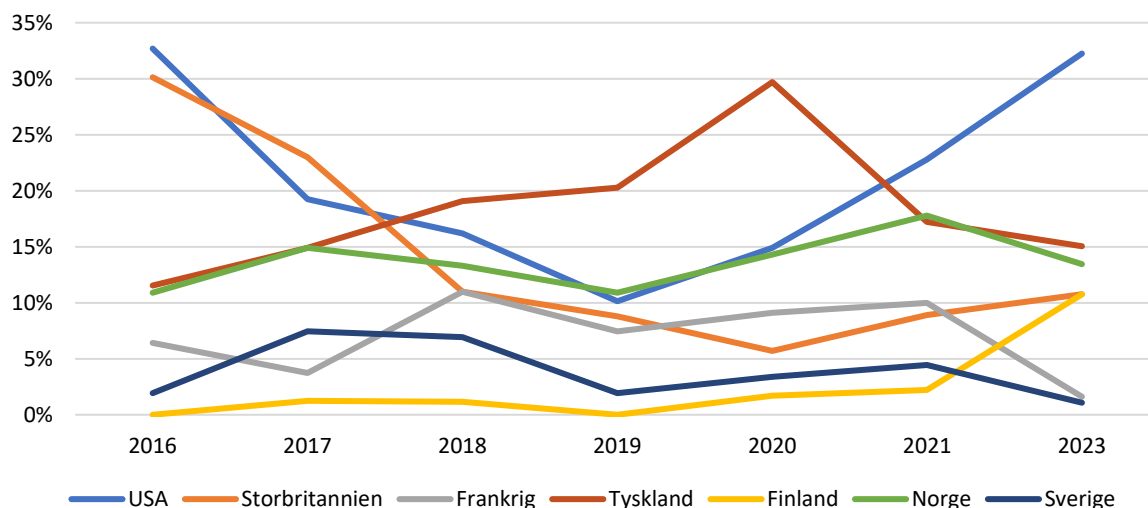
Figur 81: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimaforandringerne vil påvirke Forsvarets internationale operationer. Procent (2023).

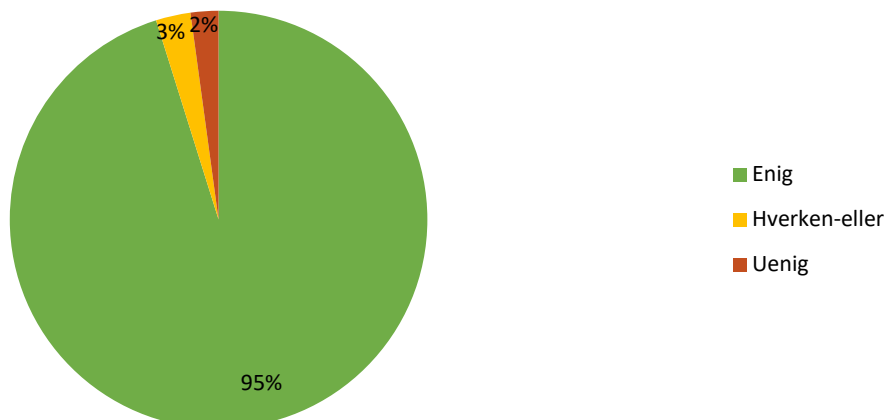
Figur 82: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at klimaforandringerne vil påvirke Forsvarets installationer i Danmark, Grønland og Færøerne. Procent (2023).

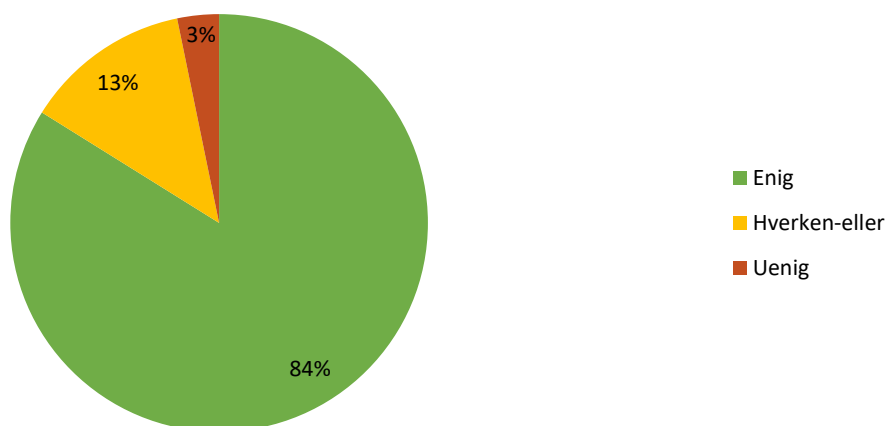
Figur 83: Hvilket land respondenterne mener bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område. Procent (2016-2023).

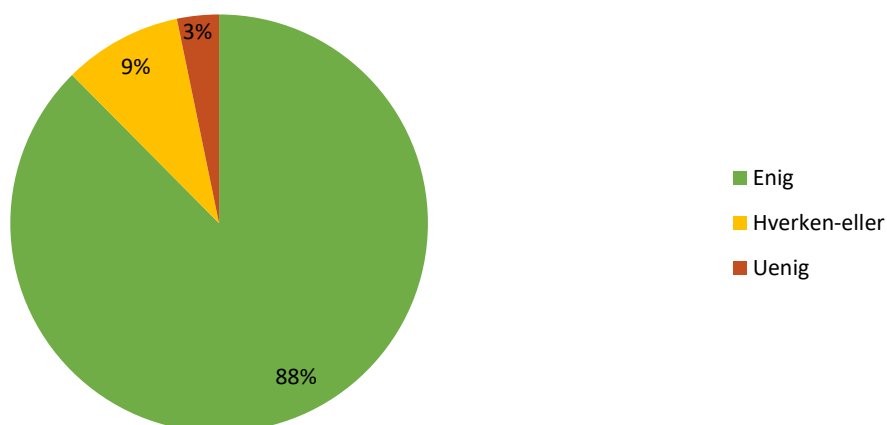
Figur 84: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at afskaffelsen af forsvarsforbeholdet er positiv. Procent (2023).

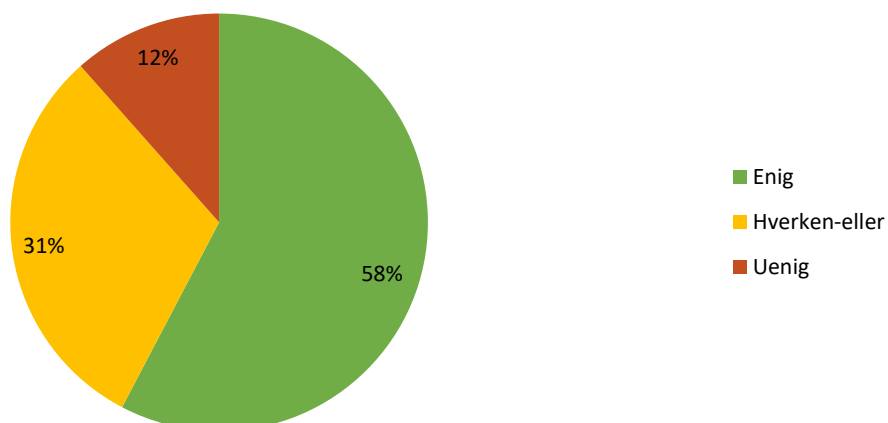
Figur 85: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at afskaffelsen af forsvarsforbeholdet vil give Danmark større indflydelse i EU. Procent (2023).

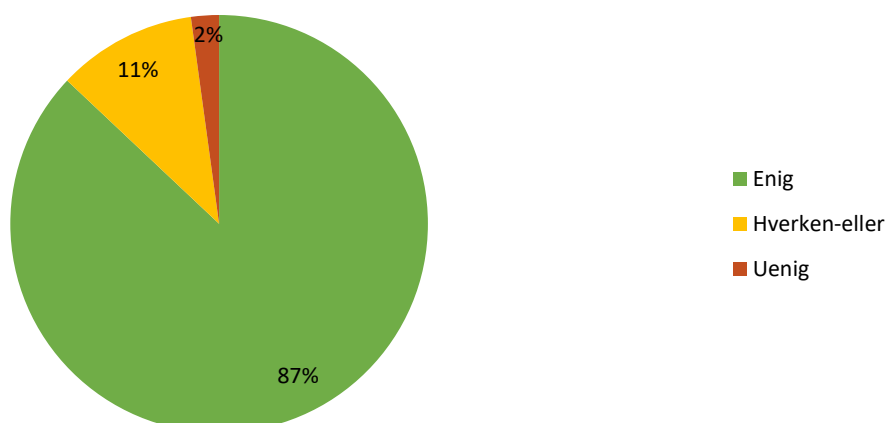
Figur 86: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at afskaffelsen af forsvarsforbeholdet er vigtigt for dansk forsvars- og sikkerhedspolitik. Procent (2023).

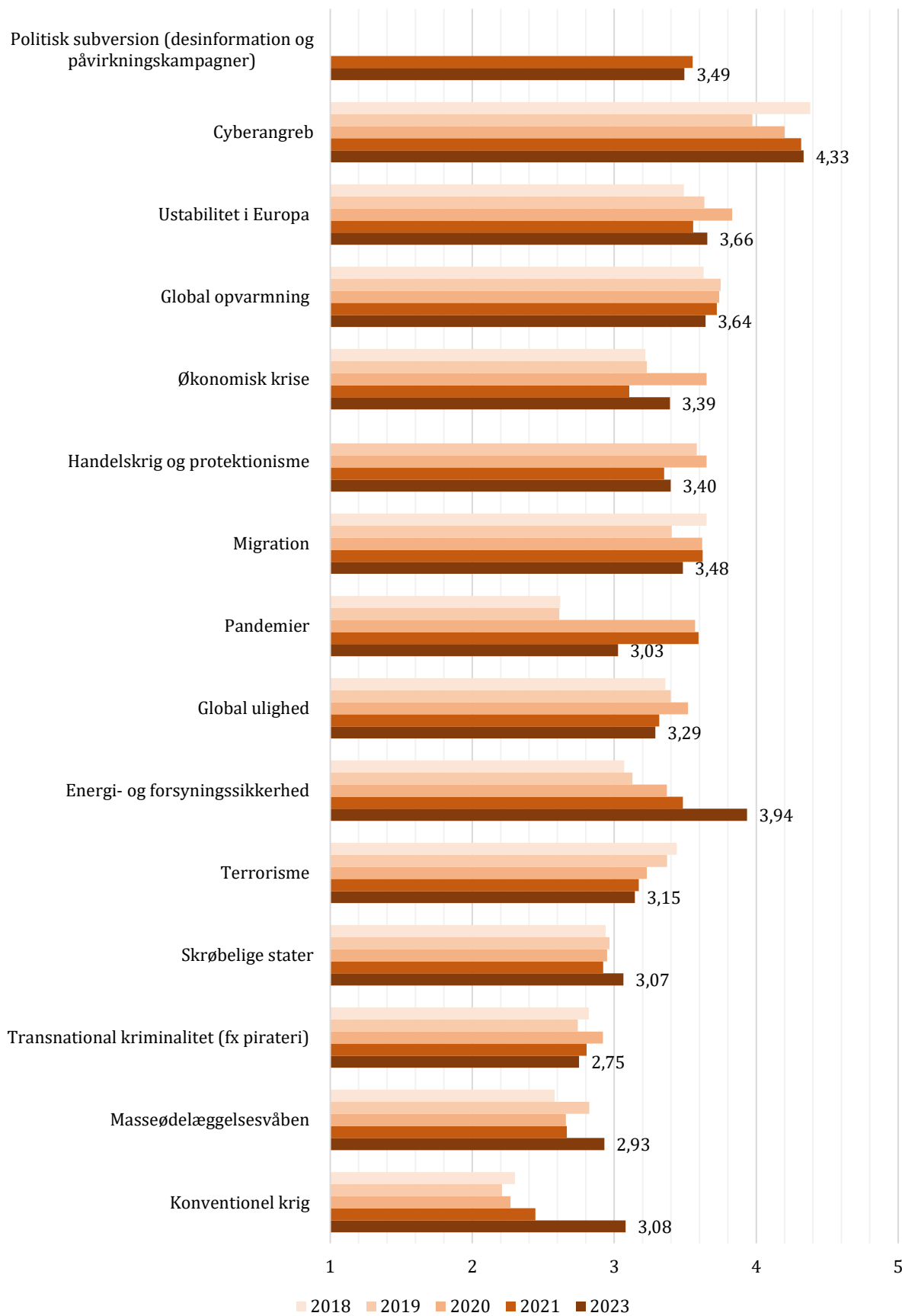
Figur 87: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark bør bidrage mere til EU's fælles militære operationer. Procent (2023).

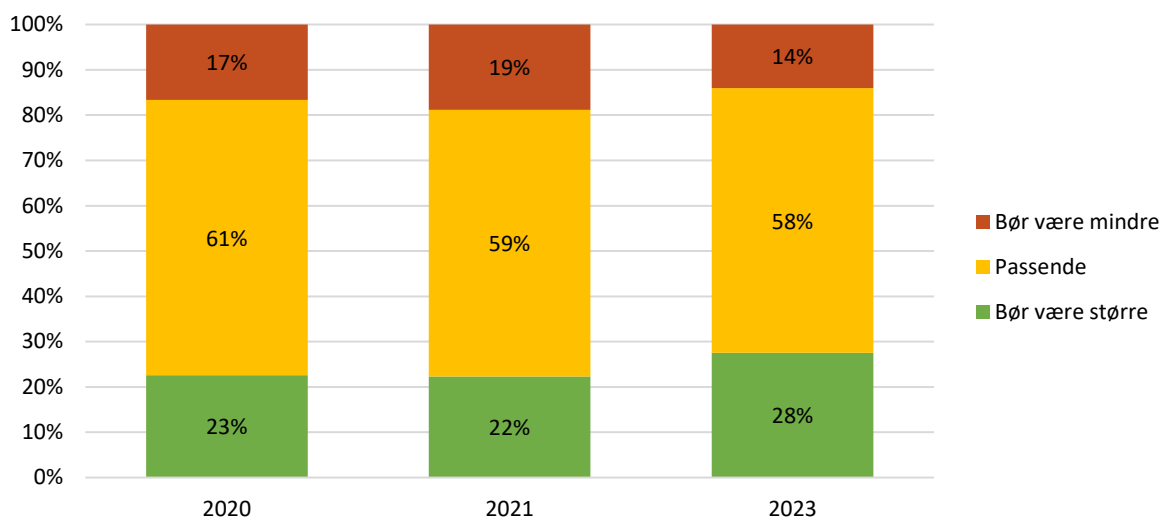
Figur 88: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarssamarbejdet i EU er til gavn for NATO. Procent (2023).

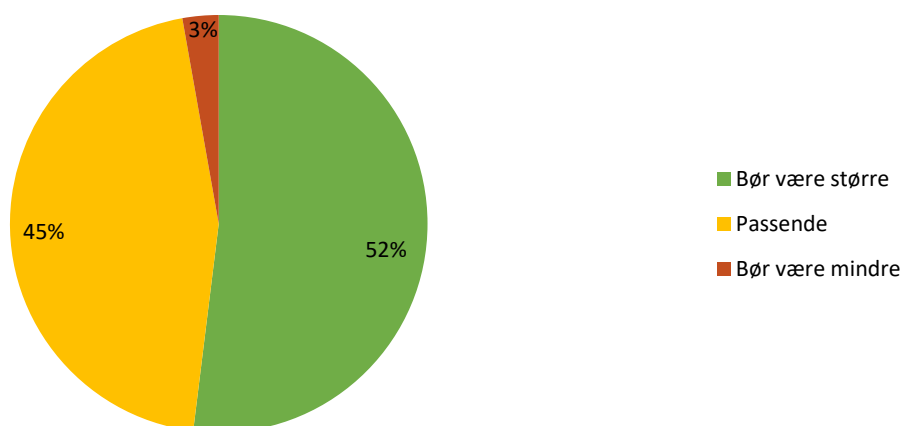
Figur 89: I hvilken grad respondenterne mener, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark. 1= i meget lav grad, 5= i meget høj grad. Gennemsnit (2018-2023).

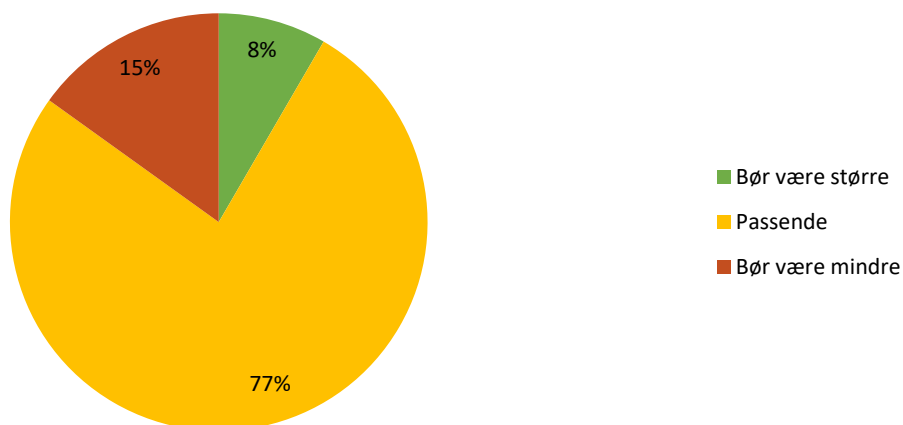
Figur 90: Respondenternes vurdering af størrelsen på Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd. Procent (2020-2023).

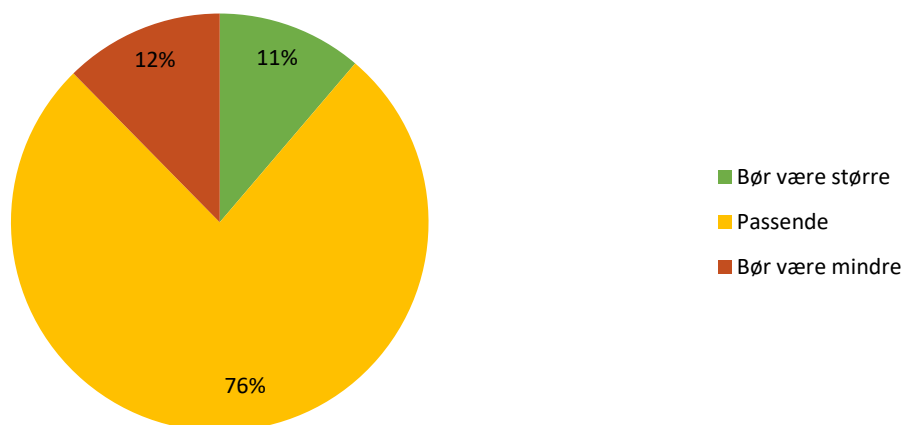
Figur 91: Respondenternes vurdering af størrelsen på Danmarks bidrag til beskyttelsen af EU's ydre grænser. Procent (2023).

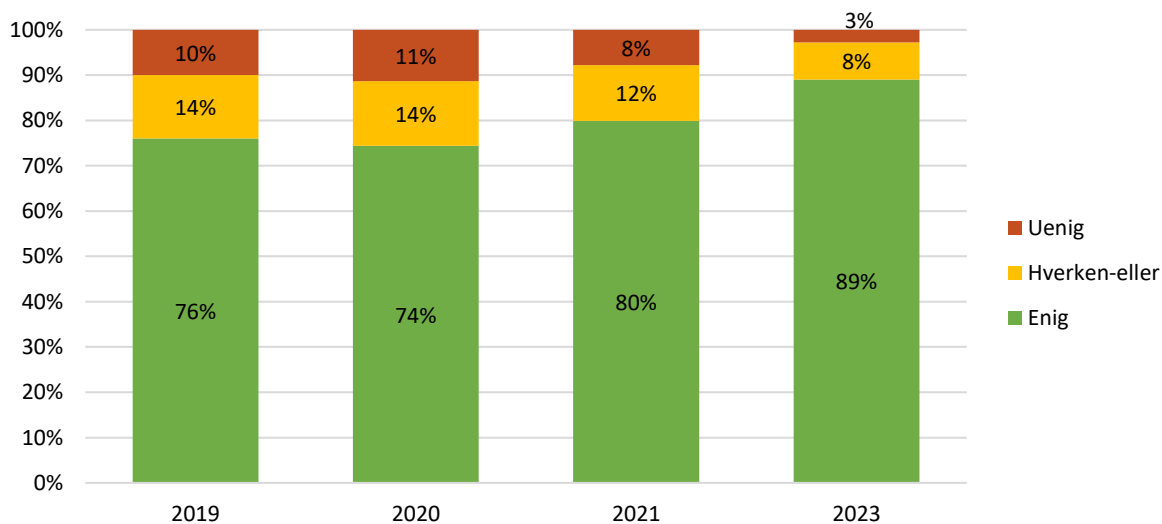
Figur 92: Respondenternes vurdering af størrelsen på Danmarks bidrag til bekæmpelsen af globalt pirateri. Procent (2023).

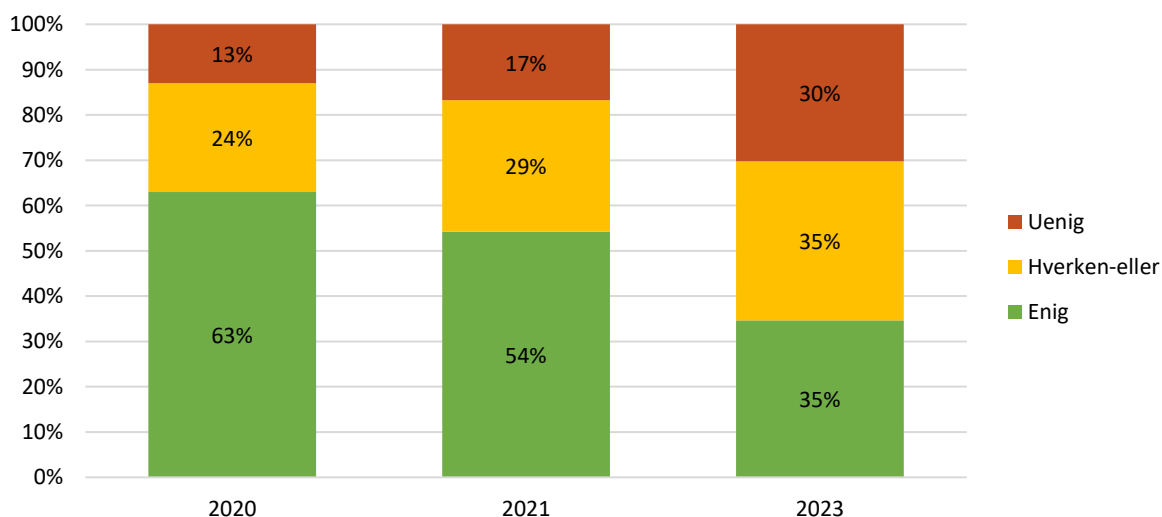
Figur 93: Respondenternes vurdering af størrelsen på Danmarks bidrag til antiterror-indsatser. Procent (2023).

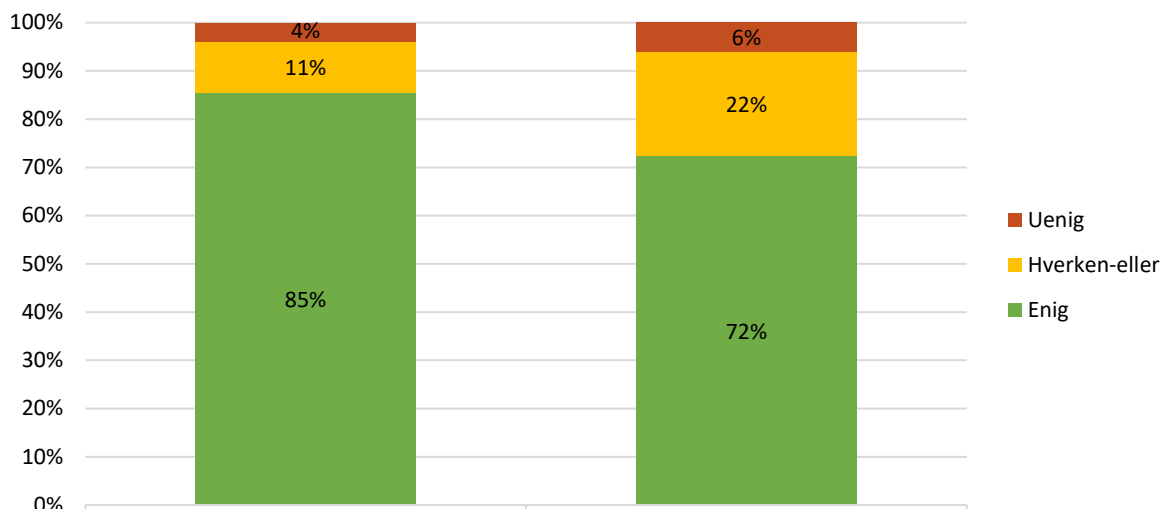
Figur 94: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i kollektivt forsvar af NATOs territorium end i dag. Procent (2019-2023).

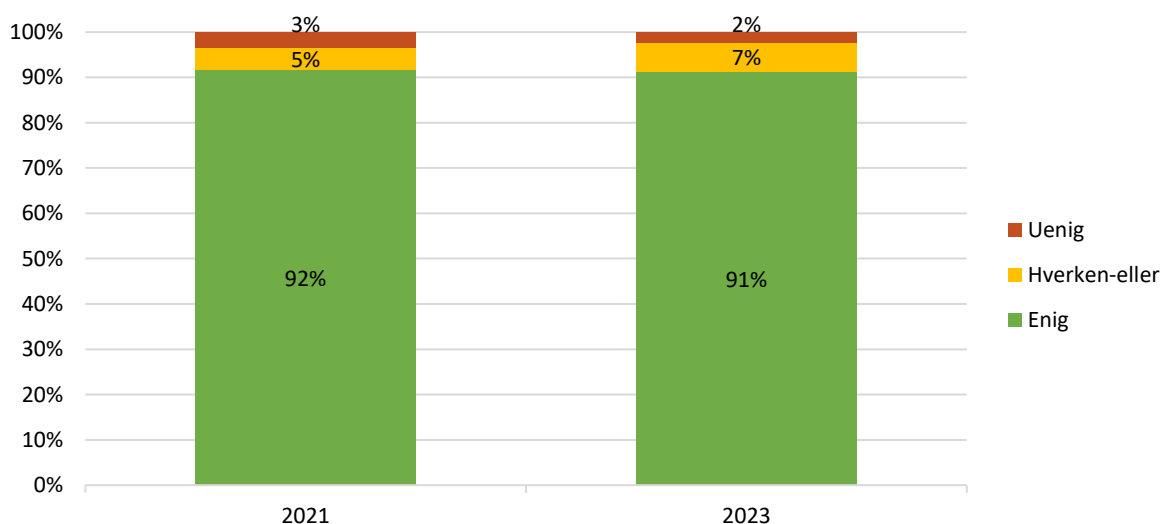
Figur 95: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i krisestyrings- og stabiliseringsoperationer i det globale syd. Procent (2020-2023).

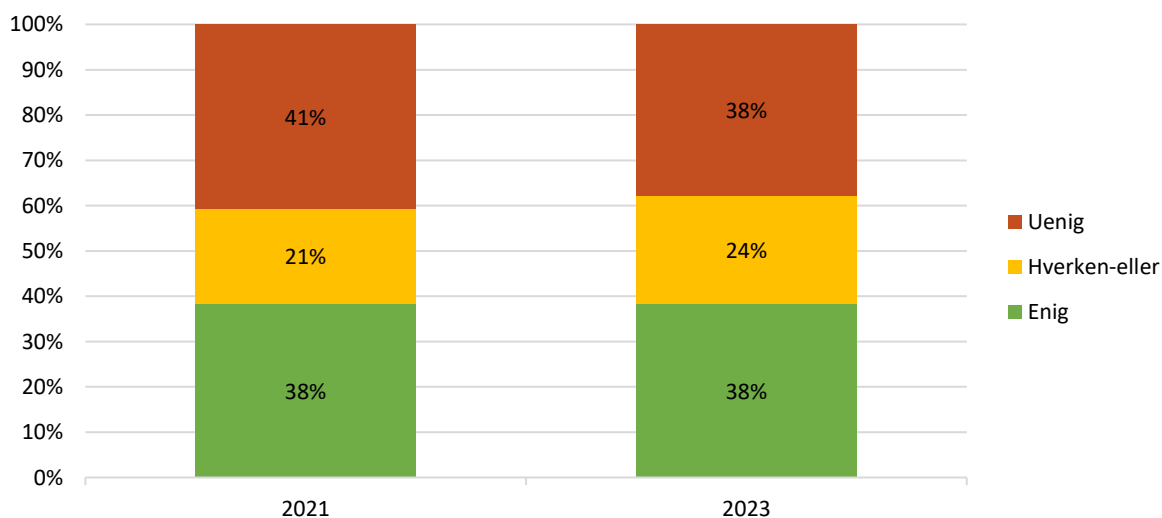
Figur 96: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i beskyttelse af EU's ydre grænser. Procent (2021-2023).

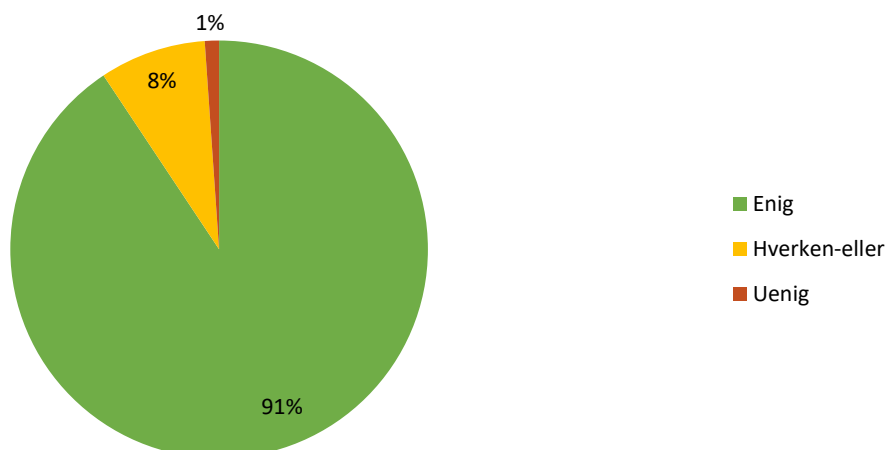
Figur 97: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i suverænitetshåndhævelse i Arktis. Procent (2021-2023).

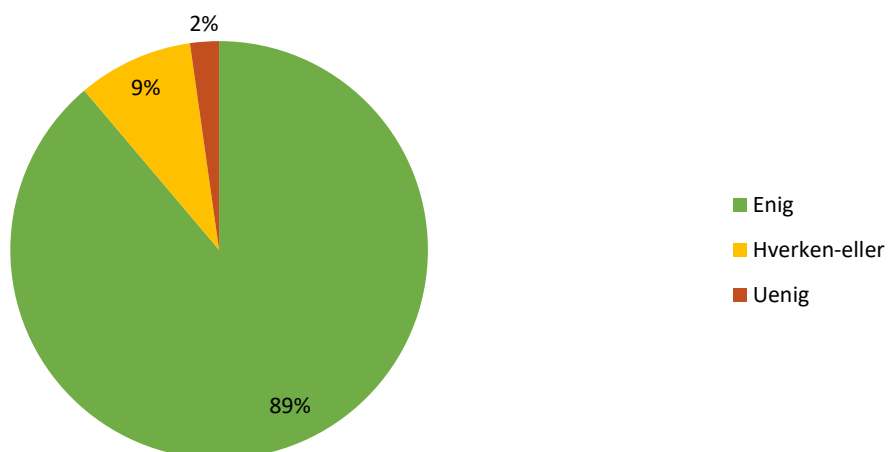
Figur 98: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i internationale operationer i Indo-Pacific. Procent (2021-2023).

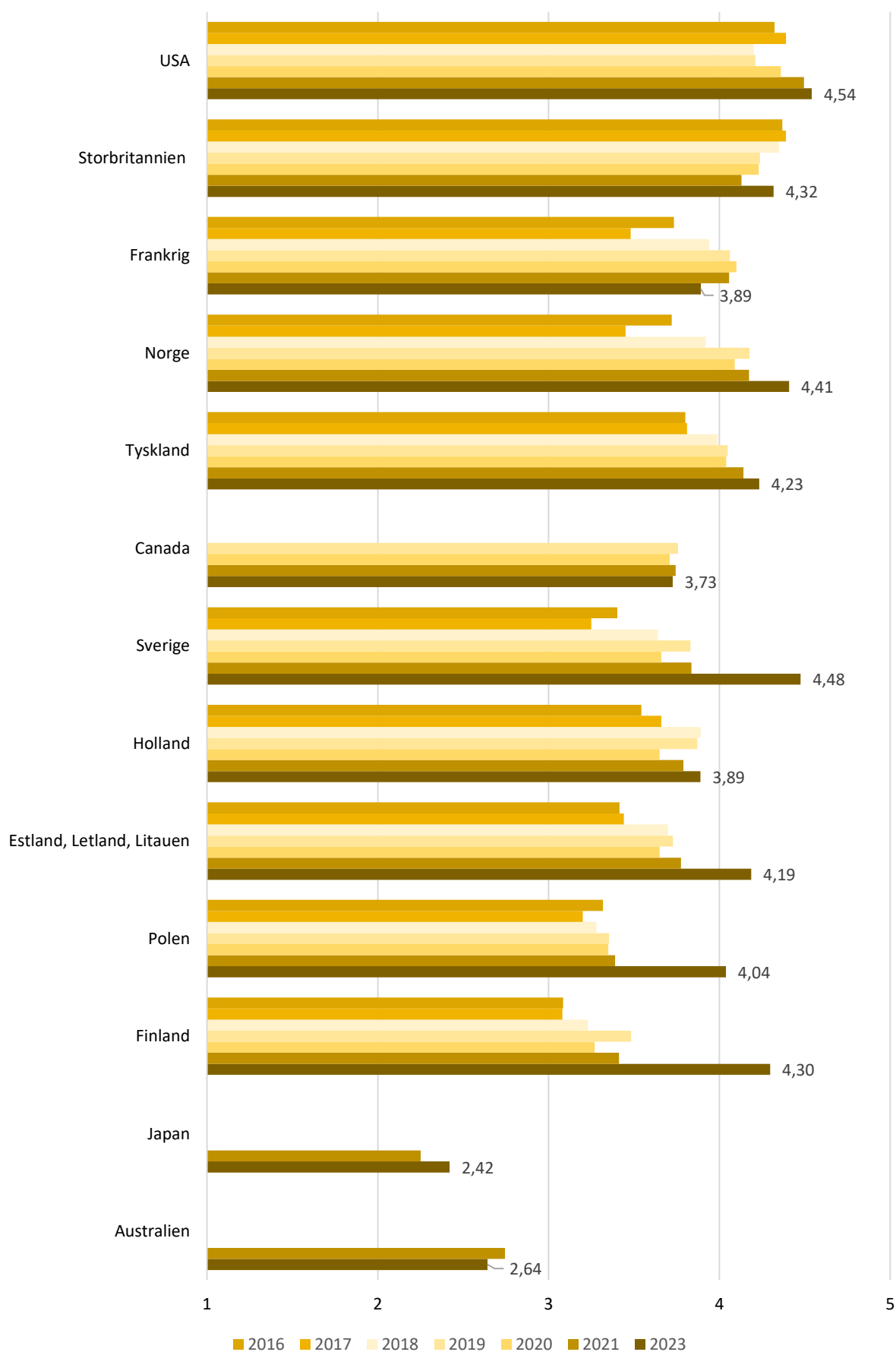
Figur 99: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i cyberoperationer. Procent (2023).

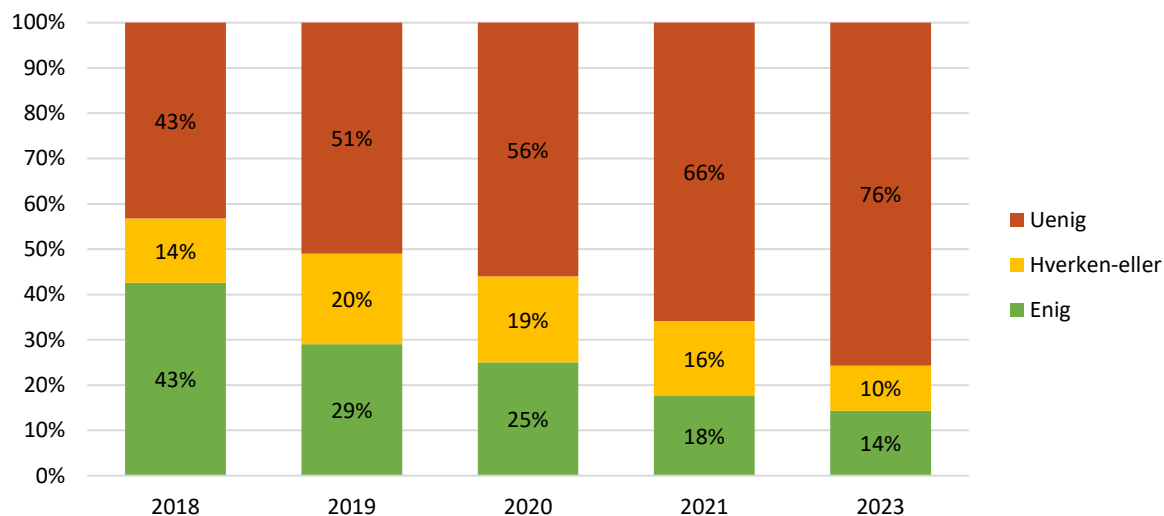
Figur 100: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i værtsnationsstøtte (logistisk støtte til allierede). Procent (2023).

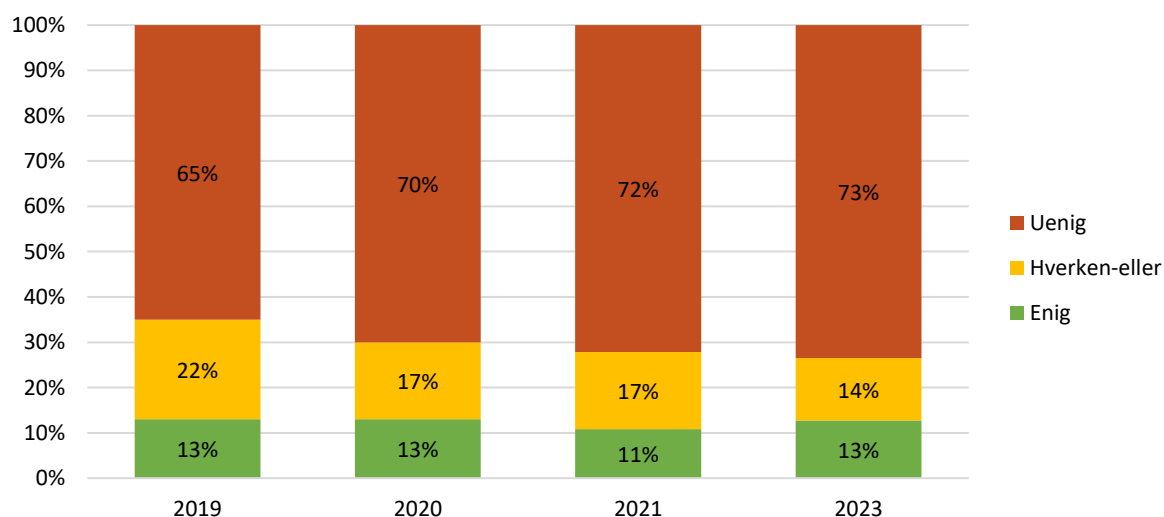
Figur 101: I hvilken grad respondenterne mener, at det danske forsvar har fordel af at operere militært sammen med følgende lande. 5= i meget høj grad, 1= i meget lav grad. Gennemsnit (2016-2023).

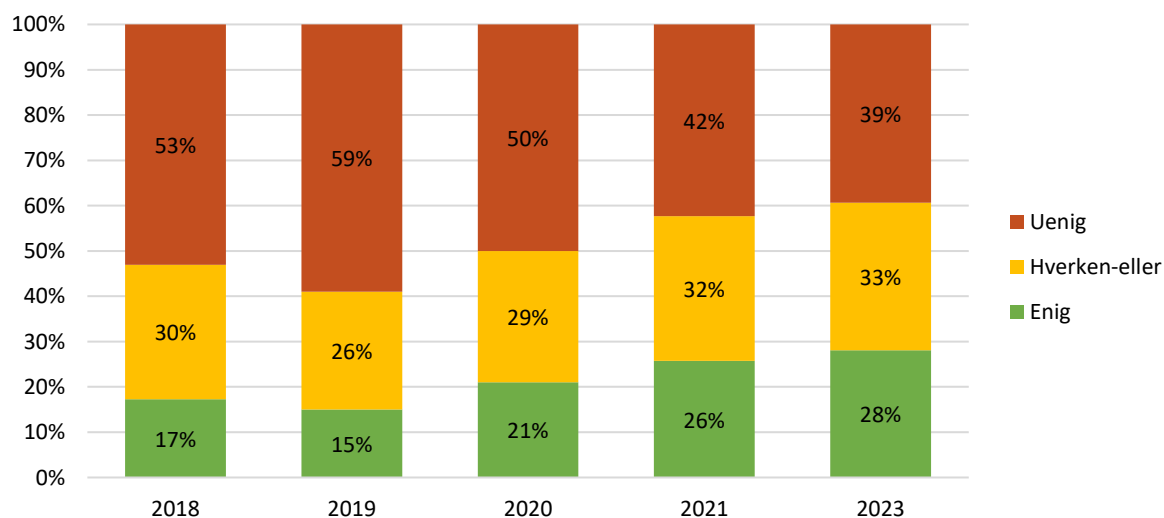
Figur 102: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på øst-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2023).

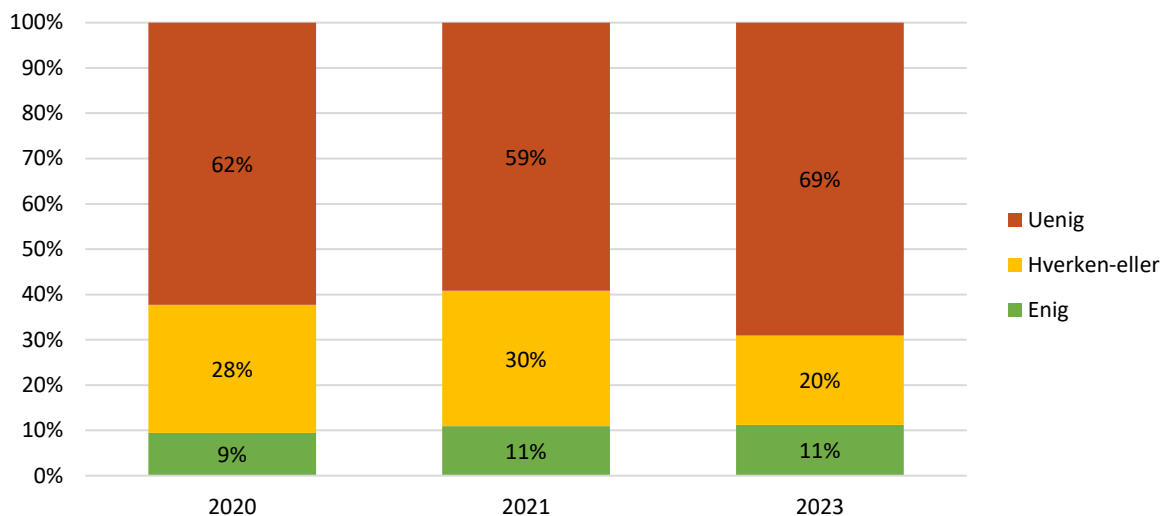
Figur 103: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på nord-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2019-2023).

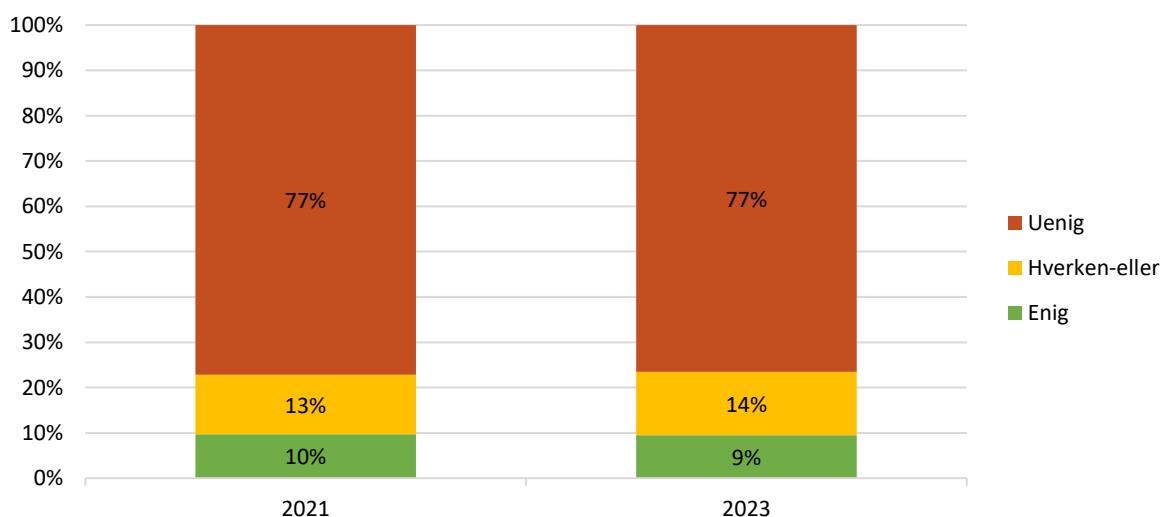
Figur 104: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på syd-dagsordenen i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2023).

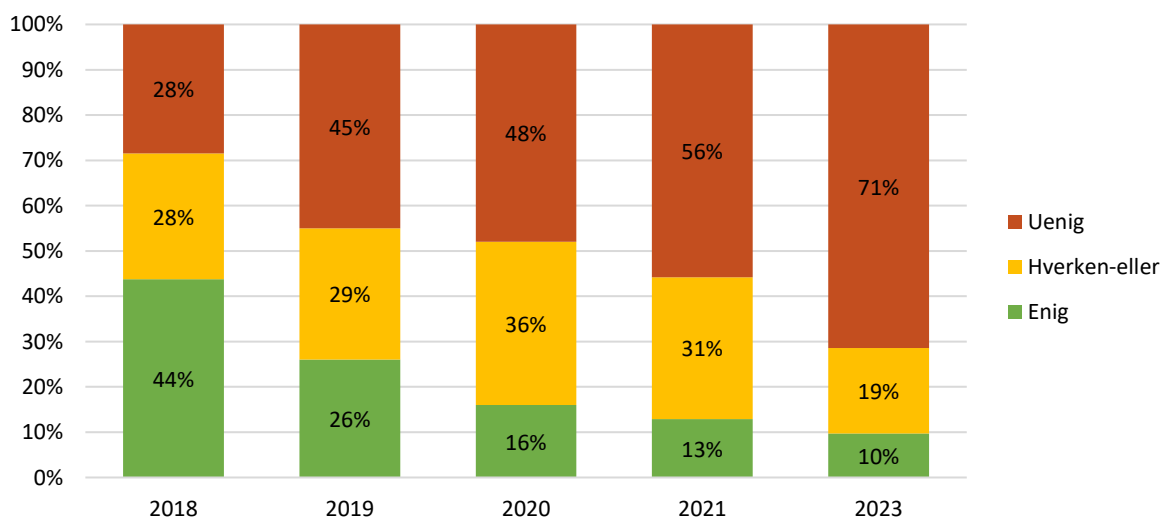
Figur 105: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på beredskab og totalforsvar i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2020-2023).

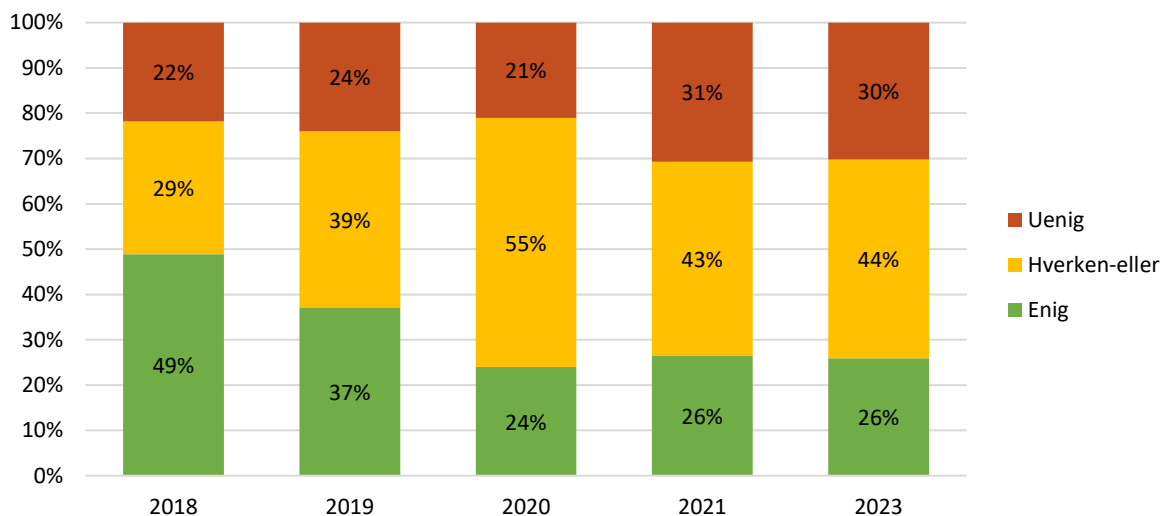
Figur 106: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er for stort et fokus på cyber- og informationssikkerhed i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2021-2023).

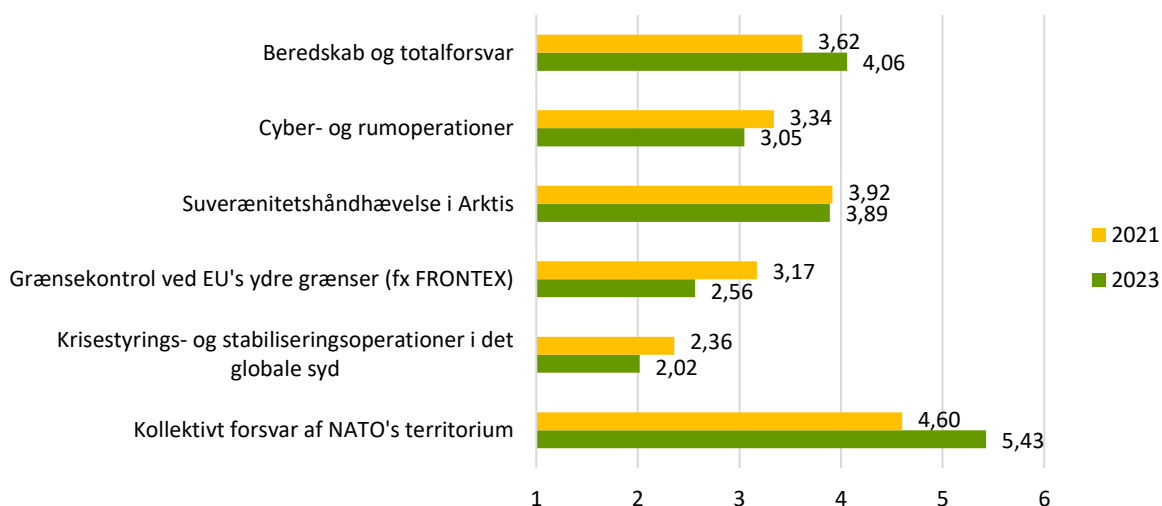
Figur 107: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem materiel og personel i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2023).

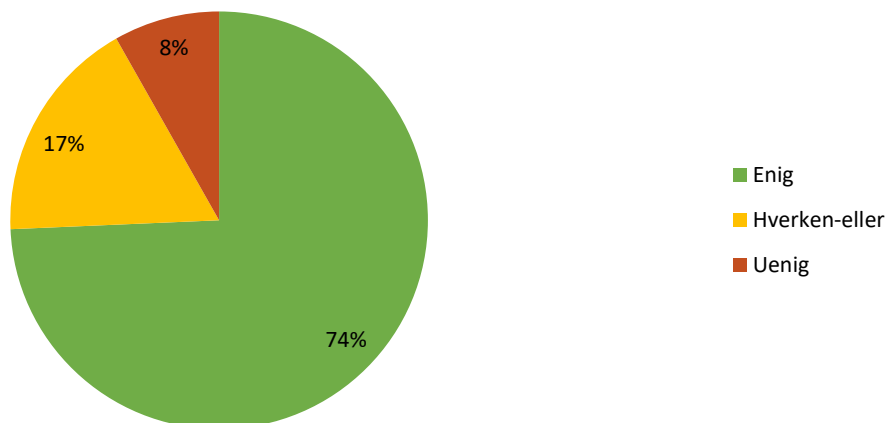
Figur 108: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at der er en passende balance mellem de tre værn i forsvarsforliget 2018-2023. Procent (2018-2023).

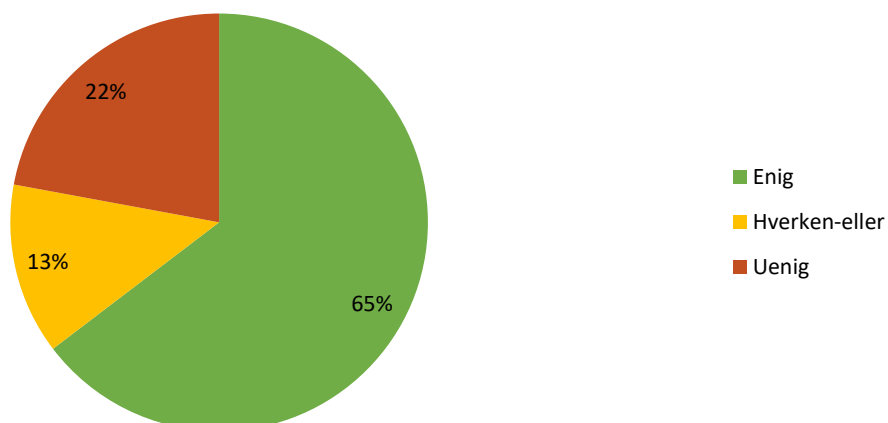
Figur 109: Hvordan respondenterne mener, at et kommende forsvarsforlig bør prioriteres blandt disse typer af militære operationer. 1 = lavest prioriteret, 6 = højest prioriteret. Gennemsnit (2021-2023).

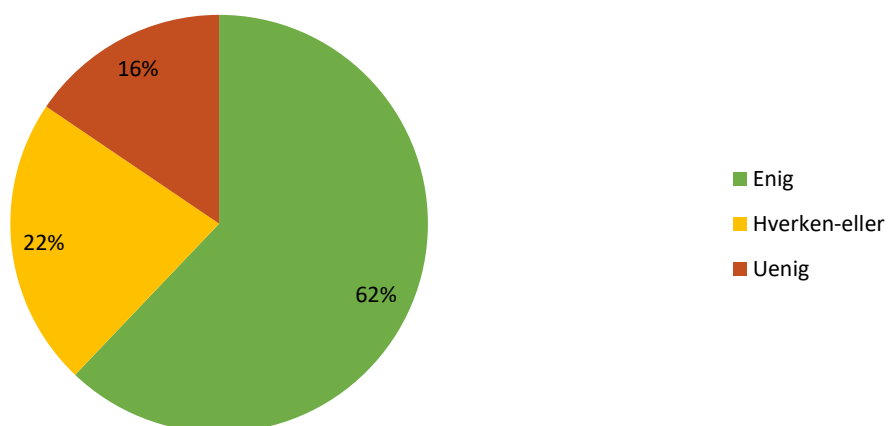
Figur 110: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at det kommende forsvarsforlig vil være et nybrud i dansk forsvarspolitik. Gennemsnit (2023).

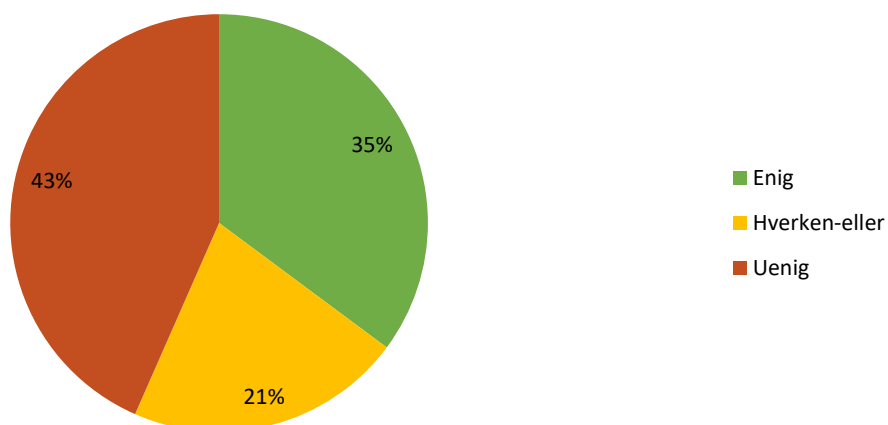
Figur 111: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at en 10-årig forligsperiode vil være passende. Gennemsnit (2023).

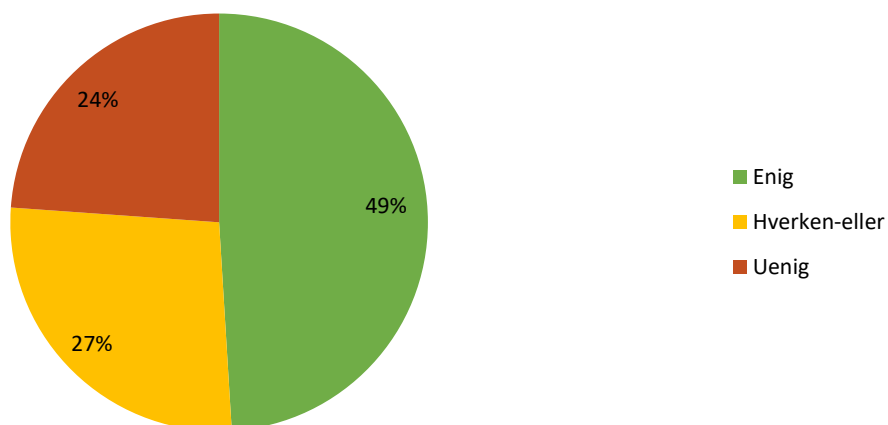
Figur 112: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Forsvarets øverste ledelse vil blive reorganiseret. Gennemsnit (2023).

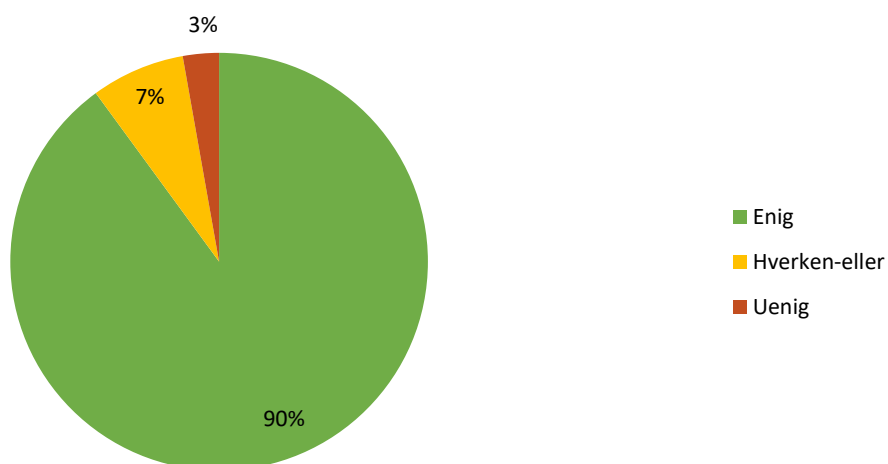
Figur 113: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Forsvarsbudgettet vil overstige 2% af BNP i næste forligsperiode. Gennemsnit (2023).

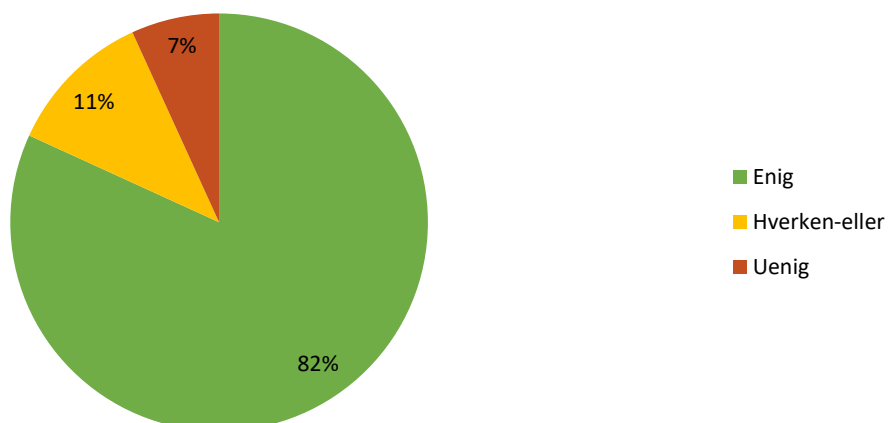
Figur 114: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Forsvarschefen vil få helhedsansvaret tilbage. Gennemsnit (2023).

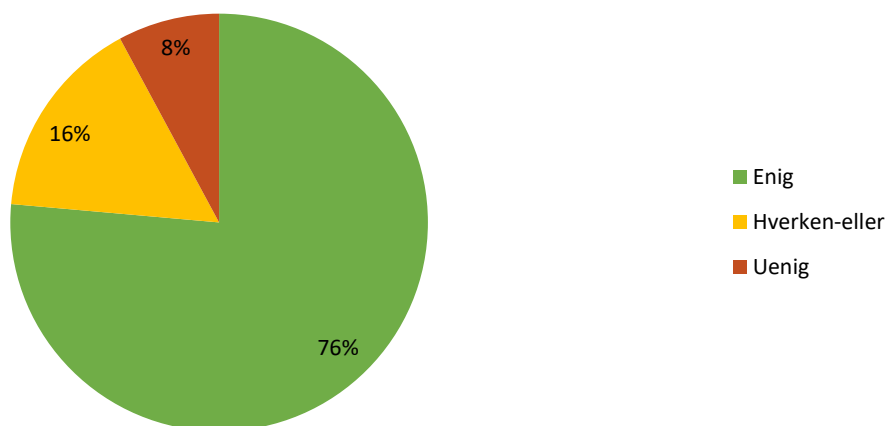
Figur 115: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at antallet af værnepligtige vil blive udvidet. Gennemsnit (2023).

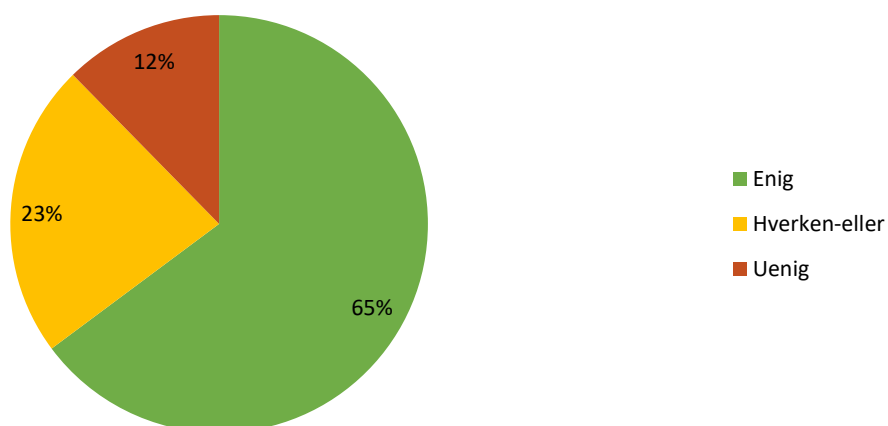
Figur 116: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at længden af værnepligten vil blive udvidet. Gennemsnit (2023).

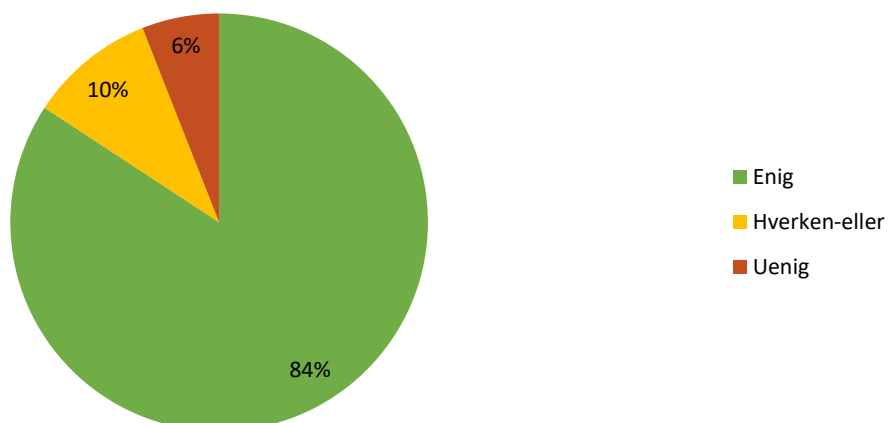
Figur 117: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at værnepligten vil blive kønsneutral. Gennemsnit (2023).

Figur 118: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at forsvarschefen bør få helhedsansvaret tilbage. Gennemsnit (2023).

Figur 119: Hvor enige eller uenige respondenterne er i, at Danmark bør bruge flere penge på forsvar. Gennemsnit (2023).

Appendix A

Revisioner og tilføjelser til Sikkerhedspolitisk Barometer 2023 i forhold til 2021-versionen (nummereringen henviser til spørgsmålenes numre i den nyeste survey):

- 4) Der er blevet tilføjet en række tematiske spørgsmål om krigen i Ukraine.
- 5) Der er blevet tilføjet to udsagn til batteriet om Vestens håndtering af Rusland: "Vesten bør prioritere en fælles forståelse med Rusland" samt "Rusland bør mødes med militær magt, selv hvis man risikerer eskalering". Udsagnet "Vesten bør give yderligere støtte til Ukraine" er ændret til "Vesten bør give yderligere militær og økonomisk støtte til Ukraine".
- 7) I spørgsmålet "Hvor enig eller uenig er du i, at følgende kinesiske aktiviteter udgør en sikkerhedspolitisk udfordring for Danmark?" er udsagnet "Kinas ageren over for Taiwan" blevet tilføjet.
- 8) Der er blevet tilføjet en række tematiske spørgsmål om Vestens håndtering af Kina.
- 11) Spørgsmålet "Nogle stater bruger migrationsstrømme som sikkerhedspolitisk værktøj (fx Belarus). Vil dette være et større eller mindre problem om fem år?" er blevet slettet.
- 12) Spørgsmålet "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om Danmarks håndtering af irregulær migration til Europa" er blevet erstattet af "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om Danmarks aktiviteter i det globale syd" med fem underspørgsmål.
- 15) Spørgsmålet "I hvilken grad mener du, at følgende udviklinger vil svække de europæiske landes evne til at træffe beslutninger i fællesskab?" samt underspørgsmål er blevet slettet.
- 16) I batteriet "Hvor enig eller uenig er du, i at følgende udviklinger vil få betydning for Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik" er udsagnene "Storbritanniens udmeldelse af EU" og "Illiberale tendenser i Østeuropa (fx Ungarn og Polen)" slettet og "Den politiske polarisering i USA" samt "Intern splittelse blandt EU-landene" er blevet tilføjet.
- 17) I batteriet "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn" er udsagnet "Donald Trump vil genvinde posten som USA's præsident i 2024" erstattet af "Valget af en republikansk amerikansk præsident i 2024 vil få en negativ betydning for Vestens sammenhold".
- 18) Batteriet om Danmarks tilbagetrækning af Afghanistan er blevet slettet og erstattet af en række tematiske spørgsmål om NATO's udvidelse i forbindelse med Sverige og Finlands NATO-ansøgninger.
- 19) Under spørgsmålet "Hvilket land bør være foregangsland for Danmark på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område?" er Polen tilføjet som valgmulighed.
- 21) Spørgsmålene om forskellige prioriterer i den tidligere regerings udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategi er fjernet. Til spørgsmålene om udenrigs- og sikkerhedspolitiske strategier i det hele taget er "Den kommende strategi vil afspejle et nybrud i Danmarks udenrigs- og sikkerhedspolitik" blevet tilføjet.
- 23-24) Der er blevet tilføjet to batterier om klimaforandringerne og DK's ageren i forhold til dette.
- 24) Der er blevet tilføjet et batteri om afskaffelsen af forsvarsforbeholdet.
- 25) "Naturkatastrofer" er udgået af valgmulighederne for spørgsmålet "I hvilken grad mener du, at nedenstående forhold udgør en trussel mod Danmark".
- 27) De to spørgsmål "Hvordan vurderer du Danmarks bidrag til NATO's kollektive forsvar" samt "Hvordan vurderer du Danmarks bidrag til militære operationer i det globale syd" er blevet slettet og erstattet af et batteri med spørgsmålet "Hvordan vurderer du Danmarks bidrag til følgende samarbejder?"

- 28) Til spørgsmålet "Hvor enig eller uenig er du, i at det danske forsvar om fem år vil være mere engageret i følgende typer af operationer end i dag?" er der blevet tilføjet udsagnene "Cyberoperationer" samt "Værtnationsstøtte (logistisk støtte til allierede)".
- 34) I spørgsmålet "Hvordan mener du, at det kommende forsvarsforlig i 2024 bør prioritere blandt disse aktører?" er "Udfordringen fra illiberale stater i Europa" udgået som svarmulighed.
- 40) Der er blevet tilføjet et batteri lydende "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn om det kommende forsvarsforlig gældende fra 2024?". Batteriet fra 2021 om Danmarks EU-forsvarsforbehold er slettet.

